

2003ko abenduaren 14a
LXVI. urtea
1.923 zenbakia
2,90 euro

XABIER OLEAGA: "Estatuaren helburua euskalgintza
ETArekin homologatzea da"

ARGIA

FORUAK
aldarri

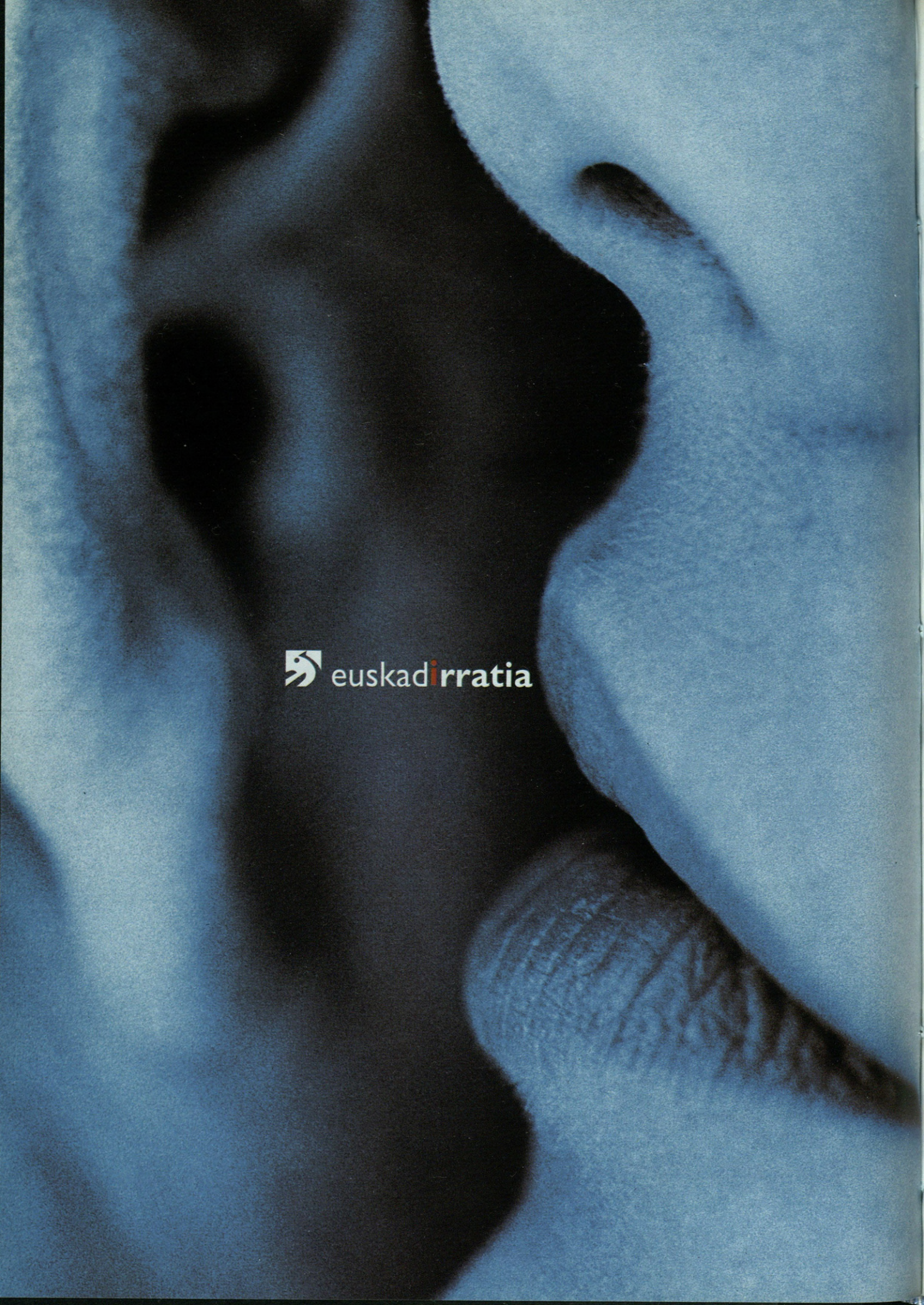
GAMAZADA

Joseba Iriondo

"Irakeko oroimena
bizirik dago, baina
betiko Joseba naiz"

9 778402 130991

 euskadi**irratia**

asteko gaia

- **Foruen monumentuak 100 urte.** 4
BIXENTE SERRANO IZKO

pertsonaia

- **Joseba Iriondo: "Irakeko oroimena bizirik dago, baina betiko Joseba naiz".** 12
ESTITXU EIZAGIRRE / IXIAR EIZAGIRRE

iritziaren leihoa

- **Gora Pro Nobis: ASISKO URMENETA** 18

- **Nazio errakuntza.** 19
MIKEL BASABE

- **Mendi galduaren hezurrak.** 20
AURELIA ARKOTXA

- **Azaroko hostoak: ANJEL LERTXUNDI** 22

- **Luparekin: Subiranotasuna eta gizartezko edukia.** 24
JUAN MARI ARREGI

- **Txandan: Lana eta beharra.** 25
JOSEERRA GARZIA

- **Hiruko txikian: Barregarria.** 25
JOXE MARI OSTOLAZA

- **Oihartzunak** 26

erdiko kaiera

- **Kanpingagsen azken lana: Bazen behin... gutxi gorabehera.** 27
AINARA GURRUTXAGA

- **Ezpalak: IZASKUN JAUREGI** 32

- **Argitalpenak: Rafa Egigureni galdezka.** 34
PILAR IPARRAGIRRE

- **Gartxot: ASISKO URMENETA, MARKO ARMSPACH,** 36
JOKIN LARREA

- **Denbora-pasak** 40

- **Ihesi: Bakio, lehorren altxorra.** 42
IÑIGO TXINTXURRETA

- **Makina bat kontu.** 46
GARBIÑE UBEDA, JABIER AGIRRE, JAKOBA ERREKONDO, JOXERRA AIZPURUA

- **Ikuskizunen agenda.** 48
ALOÑA IPINTZA

termometroa

- **Xabier Oleaga: "Estatuaren helburua euskalgintza ETArekin homologatzea da".** 50
MIKEL ASURMENDI

- **Hamaika idazkera eredu segundu batean.** 52
XABIER TELLETXEA

- **Bero-beroan** 54

- **Net hurbil: Ez maitatu gehiegi Txernobilek hilko duen jendea.** 56
PELLO ZUBIRIA

azkena

- **Datorrela Asterix!** 58
IÑAKI MENDIGUREN

Germán Gamazo Ogasun ministroak aurrekontuen proiektu berria prestatu zuen Nafarroarako XIX. mende hon-darrean. Nafarroako herriari ez zion graziarik egin zerga siste-ma foral berezia galtzeko pauso hark. Istiluak gogorrek izan ziren eta proiektuak ez zuen aurrera egin. Aurten, gamazada zela-eta jasotako foruen monumentuak 100 urte bete ditu. **4**

Gamazada

Joseba Iriondo
"Irakeko oroimena bizirik dago, baina betiko Joseba naiz"

Euskarazko komunika-zioan, gerra kazetari-tzan eskola sortu du Josebak, Afganistanen eta Iraken egon ondo-ren. Berriro etxean, hainbeste maite duen kresal usinetik gertu, gerrako kontuak ekarri dizkigu. **12**

Azaroko Hostoak dietarioa
Anjel Lertxundi
22

XABIER OLEAGA

Eszenategi demokratiko baten beharra

Espainiako poliziak tortura-ren arrastoak ezabatzen ondo ikasiak daudela esan digu. Analista politiko gisa eskaintako iritziak hobetsi ditugu, ordea. Euskal Herriak gatazka politikoa gaingintzeko beste motako joko-zelai bat merezi duela adierazi digu. **50**

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produktzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Sustapena: Kike Amonarriz. Argitalpenak: Bego Zuza. Harpidetzak: Xabier Pagola. Bezeroen harrera: Olatz Kortá. Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loarte. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRO-NIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 110 euro. Ipar Euskal Herria: 133 euro. Espainia: 110 euro. Beste atzerriak: 140 euro. Airez: 219 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaña Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Argazkiak: Auñamendi, Iñigo Azkona, Argazki Press

Foruen

Ehun urte foru jauregia

ILBERRIKO GAU GOIBELETAN, Sarasate pasealekuko bertze muturretik, Foru-parlamentu zaharberitutik begiratzuz, badirudi Nafarroaren miraila omen den andere oparoa zutarri itzel gaintetik desagertu dela. Harritzekoa ote? Ehun urte goiko hori bizitoki, giblean duen Diputazio-Jauregiko jaun batere ez zaio oraindik hurbildu eskua eta ongi etorria ematera. Zutarri-oinetako bortz testu handiosen sinestarazi zioten, beharbada, Nafarroaren sinbolorik bihotzekoena dela, eta jakin badaki protokoloekiko nafarren axolagabetasunaz. Baina ez al da gehiegi? Ehun urtetan hor esperoan egon arren, existituko ez balu bezala, inauguratu gabe oraindik ere. Hau bai sinbolaria.

Monumentua: *what monumentu?*

1903 urtea aurrera zihoala, urrian eman zuen garaiko nafar Diputazioak bukatutzat gure Foru-monumentua, hamar urte lehenago hasia. Luze bezain gorabeheratsua izan zen eraikuntza. Eta egon badago gaur egun haren inaugurazioa eskatzen duenik. Areago, nafar agintariak egiten duten foruen manipulazio maltzurra gogoan, badago, egon, herri-inaugurazioa egin nahiko liokeenik lehen mendeurren honen kariaz, betiko foruzale sasikoei eskutik irabazteko asmoz. Bere abantailak ditu, alabaina, monumentuaren ofizialtasun falta horrek. Galdetu, bertzela, oso urte gutxi dela zutarri itzeletik gora igo eta anderearen gonetatik zintzilikatu ziren protestante haiei —berdin du zeren kontra edo alde—, nola libratu ziren foruzainek jarri zieten salaketatik, ondare publikoa zapaldu izanagatik egindako salaketa hartatik. Erregistro batean ere ez da agertzen monumentu hau, nafar instituzio batek ere ez du bere gain hartu haren jabetza. Inaugurazio ofizialaren falta horrengatik, bai. Ezin hobe suertatu zitzaizen behinik behin protestanteei, salatariak ezin izan zuten frogatu ondare publikoa denik: bertan behera gelditu zen auzia.

Ezti-goizan bizi izatetik...

Errestaurazio izeneko garai luzeak ziren,

monumentua

erari gibela emanda

Canovasek bideraturiko estatu-kolpe baten bidez hasitako garaiak (1875) eta Primo de Riverak, ohiturak ez galtzeko, bertze Estatu-kolpe baten bidez (1923) amaiera eman zien garai haiek. Hamarkada bukaezin baina korapilatsuak, zinez. Madrilgo erregimen sasi demokratiko hark gorrarena egiten zien temati Estatu luze-zabalera osoan borborka irakiten ziren mugida guztiei; lan-munduan, gizartean, kultura arloan, Ipar Afrikan, Kuban, Filipinetan, Katalunian edo Euskal Herrian deus ere gertatuko ez balitz bezala. *Nihil novum sole* edo "zaharrak berri" erran genezake gaur egun ere, ikusten ari garenak ikusita. Nafarroako jauntxoak ezitán bizi ziren 1841.etik, Erregimen Zaharreko nafar Erresumari azken kolpea eman zion Foru-legea, beranduago Hitzarturiko legea izena egokituko zioten hura, indarrean jarri zenetik. Halako ondare familiartzat jo izan zuen ordutik kazike talde murrizt berri batek Foru-probintzia, eta jaun eta jabe sentituko ziren beti ezusteko puntual batzutan izan ezik. Hala nola 1855.eko ezustean, non desamortizazio zibila helburu, Madozek nafar jauntxoei kendu nahi izan zien herri-lurren salmenten gaineko kontrola; edo 1877.an, Canovasek Tejada-Valdosera izeneko itunaren bidez Madrili pagatu beharreko kupo altuagoa eta zerga berriak ezarri zizkionean Foru-probintziari. Eta, horratx, halako batean, berriro ere, 1893.ean, bertze ezusteko batekin topo egin zuen nafar ondasunen oligarkia

Gamazo
Espainiako
Ogasun minis-
troak prestatuta-
ko zerga-siste-
maren aldaketak
hautsak harrotu
zituen
Nafarroan
1893. urtean.
Foruen aurkako
neurria zela-eta,
herritarrak zein
erakundeak
altxatu ziren.
Gamazadaren
(altxamendua-
ren) ondoren,
foruen aldeko
monumentua
eraikitzen hasi
ziren Iruñean
eta 1903.
urtean amaitu.
Aurten dira 100
urte.

BIXENTE
SERRANO IZKO

kudeatzaile/gozatzaile hark. Ezusteko honetik etorriko ziren hizpide ditugun geure Foru-monumentuaren inguruko zertzeladak.

Izan ere, 1893.eko maiatzaren 10ean, Germán Gamazo Ogasun ministroak hurrengo urteko aurrekontuen proiektua prestatu bezain laster, honen berri izan zuten Nafarroan. Aurre-proiektuan honako hau irakur zitekeen: "Gobernuak, 1877.eko uztailearen 11ko Legearen 8. artikulua ematen dion ahalmenaz berehala baliatuz, ezarriko dizkio Nafarroari bertze probintzia guztietako kontribuzioak, errentak eta zergak, bai gaur egun erresuma osoan indarrean daudenak nola lege berri honek sortzen dituenak". Zer eta zerga-sistema foral berezia, 1841.eko Hitzarturiko legeak kotsakratzen omen zuena, bertan behera gelditu zitekeen.

...Foruen aldeko gogo-uholdera

Laster batean hasi ziren erreakzioak. Maiatzaren 16an bertan erabaki zuen Diputazioak ordezkaritza bat aurkeztea Gorteetan bere arrazoiak azaltzeko. 19an, Iruñeko Udalak eman zion sostengua ordezkaritza horri, prentsan kanpaina sutsu bat hasten zen bitartean Gobernuaren asmoen kontra. Hurrengo egunetan Nafarroa osoko bertze udal anitzek —handi eta txikiak, hala nola Tuter, Legarda, Olaibar, Mañeru, Agoitzeko barruti judizialeko 66 herrikakoek...— beren atxikimenduak bidaltzeko zizkieten Diputazioari, Orreaga, Navas de

gure!
arteak!
euskaraz

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

Lopez de Zabalegi sarjentuak (ezkerrean) beste bost lagunekin Garesko muino batean zegoen postu militarrean altxamendu saioa egin zuen. Ez zuten arrakastarik izan eta "ameslari hutsalak" "burutik joanak" eta beste deitu zieten.

Germán Gamazo Ogasun ministroak (eskuinean) 1893ko maiatzean aurrekontuen proiektua prestatu zuen. Haren arabera, Nafarroako zerga-sistema foral berezia bertan behera gelditu zitekeen.

Zutoihala (behean) Lizarratik Castejonera eraman zuten Madrildik zetozen diputatuei ongi etorria egiteko (1894ko otsailaren 18a).

Tolosa eta abarrez oroitu eta nafar aberriaren goraiapamen bero-beroak adierazten zituztela. Ablitaskoek, adibidez, nora eta Madrilgo Gorteetara bidali zuten honako mezu hau: "Foruen itzalpean jaio gara eta hauen babesean hiltzea erabaki dugu. Nafar bakar batek bizirik iraun artean, euskal eta baskoien arrazaren ondorengo bakar bat gelditu artean, altxatu egingen da probintzia honetan foruen zutoihala, espainiar erregeek hainbatetan zin egin zioten hori".

Maiatzaren 28an manifestazio jendetsuak egin ziren Iruñean, Merindade-buruetan eta herri askotan, horrelako aldarrikapenak entzun ahal zirelarik: "Gora Foruak!", "Gora nafar-euskal batasuna!", "Gora nafar-euskal probintziak!".

Ekainaren 4an herrialde osoko jendea elkarretaratu zen hiriburuan. Baina gorabeherak izan zituen deialdi honek. Hasiera batean, Diputazioa bera atzetik eragin-ka, Iruñeko Udalak erabaki zuen probintziako alkate guztiei bidaltzea mezua, nafarrak guztiak biltzeko hirian. Baina bitartean, ekainaren leheneko gauean, itsumustu batekin egin zuten topo.

Sarjentu matxinoa

Izan ere, Garesko muino batean zegoen Santa Isabel postu militarrean altxamendu saio bat egin zuen Lopez de Zabalegi sarjentuak bertze bortz lagunekin. Mendira jo behar izan zuten, Gares eta Obanosen partaide gehiago lortzen alferrik saiatu ondoren. Gutxi iraun zuten, bi egunetara desegin baitzen partida, eta ez nolanahika: Guardia Zibilak orpotik segika izan zituela, matxinatuen artean eztabaidatu eta elkarri tiroka bi partaide zaurituta suertatu ondoren. Erreakzio biziak sortu zituen saioak nafar hedabideetan eta politika-

riengan. Bereak eta bortz erran zituzten matxinatuen kontra: "Ameslari hutsalak", "munduz kanpokoak", "burutik joanak", "ergelak", "barru beltzak" eta antzeko loreak bildu zituzten protagonistek —ez zuen, bistan dena, oraindik irabazi gaur egungo zabalera semantikoa "terrorista" mintzoak—. Ekintza bera, "gaztekeria", "burugabeko ausarkeria" eta abar izan omen zen. Dena dela, bertzelakoa izan zen prentsa errepublikarra, horrelakoak erran zituelarik ideologia horretako Madrilgo *El País* egunkariak: "Lopez sarjentuak, nafar fier horrek, oihu egin du Iparraldeko mendietan, baina ez da izan eromenaren oihua, desespero nazionalarena baizik. Ez da ero bat, espainiar bat baizik, hots, desesperatu bat". Edo: "Maitemindu egin gara Lopez sarjentuarekin", hau berau baita "memento historiko honetan Espainian dagoen lagun ondratu bakarra". Gainera, egun gutxitara Lopez sarjentuak Pirinioetako muga zeharkatzea lortu ondoren, balantze positiboa egingen zuen egunkari berberak: Gobernuak, atxilotu ezinean, "bere bizkarrezurra makurtu du Lopez sarjentuaren aurrean, Nafarroa osoak zor dizkiolarik honi betiereko eskerronak; izan ere, sarjentuak, aberriaren alde bere sakrifizioa eskainiz, saihestu egin du Nafarroak borroka armatuari ekin behar izatea, esku-bideak galduz gero beranduegi izan baitzatekeen gerra ekiditea".

Denak Iruñera

Gauzak horrela, arazoak izan zituzten aipaturiko ekainaren 4ko manifestazioa aurrera eramateko. Asaldatu egin ziren Madrilan bai sarjentuaren saioarekin nola nafar instituzioek jorratu nahi zuten protesta-bide jendetsuarekin, eta luzamendutan ibili elkarretaratzeari

legezko baia eman ez eman. Gogoan zuten oraindik hamazazpi urte zela amaituriko Bigarren –edo Hirugarrena, nork egiten dituen kontuak– Gerra Karlista, lau urte iraun zuen hura, foruak aho eta ezpainetan. 3ko gauean bertan jaso zen Madrilgo baimena. Nafar foru-agintariak ere dudatan ibili ziren deialdiarekin jarraitu ez jarraitu, Gareskoak izututa. Diputazioak biltzar sekretu bat egin ostean, deia mantendu bai, baina bertze mezu bat zabalduko zuen, herri bakoitzeko ahalik eta bizilagun gehien beharrean, ordezkariak bakarrik joan zitezen hiriburura erregutuz. Egia erran, hein batean baizik ez ei zuen arrakastarik izan jendea etxean geldiarazteko saioak, eta uholdeka bideratu omen ziren leku guztietatik Iruñera, tren-bagoi bereziak eta guzti antolatu zituztelarik zenbait herritan. Gainera, ekainaren 4an bertan, goizeko 11:00etan hasi behar zuen manifestazioak, baina Jainkoaren asmoak tartean ote, urte hartako Gorpuzti-egunean euria ari izan zuela-eta, aldatua zuten elizgizonek betiko prozesio panpoxa egiteko hitzordua, noiz eta... asma bitza irakurleak eguna eta ordua.

Arratsaldeko hirurak arte atzeratu behar izan zuten, bada, elkarretaratzea. Foru-Jauregian hasiko zen, diputatuen segizioa izanen baitziren manifestariak. Handik Udaletxera, hiriburuko alkatea eta zinegotziak bil zekizkien, eta Ziudadela kaleko Gobernadore zibilaren egoitzaren aurrean gelditzeko asmoa zuten, Madrilgo ordezkari nagusiari eskaerak aurkeztu artean. Hala egin eta, Sarasate pasealekua luzera zeharkatuz, berriro Foru-Jauregian amaituko zen ekitaldia. 15.000 partaide aipatu zuten kontalari batzuek. Batere gaizki ez zegoena, biribilduta izanda ere zenbakia, gogoan hartzen badugu hainbat kontu: hala nola, Nafarroako biztanleria (300.000 guztira), Diputazioaren aipaturiko saioak herritarrek etxean geldiarazteko, bai eta garaiko mentalitatea ere emakumeen paperaz. Intenztio osoz doa azkeneko hau. Izan ere, maia-

1894ko otsailaren 18an Madrildik zetozen diputatuei harrera egin zieten. Castejonen elkartu ziren 14.000 inguru lagun Espainiako hiriburutik trenetaz eta esku hutsik itzuli zirenei ongi etorria emateko.

tzaren 28an, Iruñean, honelako errieta bat bota omen zion manifestari gizonezko batek oihuka eta sutan parte hartzen ari zen andre bati: "Emakumeek ez duzue etortzerik manifestazio hauetara; etxean gelditu behar, bendak egiten... laster batean beharko ditugulako!"

Lapikoa borborka

Hurrengo egunean bertze ekimen bat erabaki zuen Diputazioak: idazten zekiten nafar guztiek sinaturiko azalpen bat aurkeztea Erregina Erregeordeari. Kanpaina ireki eta hiru egunetara ia 120.000 sinadura bildu zituzten eta hilaren 28an hitzeman bezala Maria Kristina ama Erreginaren eskuetan utzi Madrilen, dotore eta txukun jostaturiko koadernoetan.

Luzatu eta korapilatu egin ziren gauzak hurrengo hilabeteetan ere. Gorteetako diskurtso beroak, Diputazio eta Gobernu arteko bilerak Madrilen, Gamazoren proiektuaren onarpena Parlamentuan, egunkarietako artikuluko sutsuak, matxinadak Tuteran, Corellan eta Cascanten, manifestazio gehiago... Aipatuena, 1894.eko otsailaren 18an Castejonen harrera

EUSKAL TXISTE GRAFIKOEN XII. LEHIAKETA (2003)

Hondarribiko
Udala

Lanak aurkezteko epea: 2003ko Abenduak 5a.
Lanak udal bulegoetan aurkeztu beharko dira.
Oinarriak eta informazioa: 943 111 241 telefonoan.

Gamazo Ogasun ministroaren proiektuak Nafarroako herri asko jarri zituen dantzari. Argazkia 1893ko abuztuaren 16ko "Sanrocada".

egin ziena diputatuei, Madrildik trenetaz esku hutsik, baina makurtu gabe zetozela. Castejonean ez ezik, Nafarroan sartu bezain pronto, trenbideko geltoki guztietan jende andana bildu zen "gora" eta "aurrera"ka, foruak, nafarrak, euskal herri zahar eta garaitezina eta tankera horietako aipamenak aho eta pankartetan. Entzungor, aldiz, Madrilgo agintea, harik eta martxoaren 8an Gobernua krisian lehertu eta Gamazok ministroari utzi zion arte. Oraindik ere saiatuko ziren legea aurrera eramaten, baina hurrenez hurren

etorriko ziren krisi berriei esker libratu ahal izan ziren foruak mementoaz eraso hartatik.

Monumentuaren ideia

1893.eko ekaineko giroan jaio zen Foru-monumentuaren ideia. Ekainaren 4ko manifestaziotik bi egunera gutun bat argitaratu zuen Manuel Jimenok, "Ideia bat" proposatuz: plaka bat kokatzeko Foru-Jauregiko fatxadan, ekintzaren oroimenez. Egun eta espiritu berean, Fiacro Iraizoz garaiko idazleak monumentuaren ideia aieratu zuen: "Alegoria artistiko bat, monumentu apal bat", "eguratsean" altxatu eta haren aurrean urtero "Foruen jaia" egiteko; eraikuntzari dagokionez, "utikan subentzioak eta sakrifizio garestiak; ez ote da herriarentzako? Bada, herriak berak egin behar. Herri diru-bilketa eta denon gogo beroa, aski". Bederatzi egunetara eratuta zegoen batzorde bat, bere egingen zituenen bien ideiak eta lanean hasteko asmoz. Hilaren 16an plazaratu zituzten dena aurrera eramateko egin beharrekoak eta diru-bilketarako oinarriak: 25 zentimotik 25 pezetarainoko emaitzak egin zitzaizketen penintsulako nafar guztiek, eta nahi adina diru talde kolektiboek nola itsas haraindiko nafarrek; kolektak antolatze laguntza eskatu zuten prentsari, hiriburuko dendari batzuei, probintzia osoko alkateei, parrokoiei eta aisialdi-elkarte guztiei; bertzelde, ezin utzi aipatu gabe, Foru-Diputatu bako-

Pedro Esarte

"Gamazadak ez dira bukatu 1512. urtetik aurrera"

Gamazo ministroaren proiektuak nolako erreakzioa jaso zuen herritarren aldetik eta Nafarroako Diputazioaren aldetik?

Ezer baino lehen beti Gamazoren proiektua dela esaten da, baina garbi utzi behar da Madrilgo gobernuaren proiektua zela. Herriari eta Diputazioari dagokionez, Nafarroako Diputazioa herriak sortu zuen mugimendu eta erreakzioaren buru jarri zen, beti egin izan duen bezala. Gidaritza hartzen du eta Nafarroako arazoak berak konponduko dituela esan. Hurrengo bozketan aukeratu zuten Diputazio hori bera eta kolpera sartzea lortu ez zutena (aurrekontuen proiektu berria), poliki-poliki sartu zuten.

Diputazioak ez zuen ordea, herriaren alde egin?

Besterik egin zezakeen ala? Udalak ere aurka zituen. Arazoaren gidaritza hartu zuen. Begira adibide hau: Madrilan bidaltzeko sinadurak jaso behar zituzten. Bada, Nafarroako Diputazioak onartu zuen udalerrietako sentimendu hori eta Madrilan bideratu zuen, baina sinadurak eraman gabe. Diputazioak lapikoaren estalkia zaindu zuen, lapikoak su hartu ez zezan. Gobernu hark eta ondorengoek ere gauza bera egin dute, uneko egoerarekin gustura daudelako. Herriari zer esan horrelakoetan berriro aukeratua izan zaitezten? Bada, irabazi

dugula! Nafarroan denak garaipenak izan dira, baina orain Nafarroa ez da erresuma probintzia baizik.

Herriak sinetsi zuen orduan Nafarroako Diputazioaren azpizkoka?

Herriak ezin zuen gehiago egin, ordezkariak ez zegoen udalerrietan gobernu baizik, hau da, garai hartan Diputazioa deiturikoan. Bai, herriak irentsi zuen, hurrengo hauteskundeetan berriz irabazi baitzuen gobernu hark. Mugimendua herri mailakoa izan zen; sinadurak bai Madrilan eramateko eta baita monumentua egiteko ere herrietan bildu ziren.

Orain dagoen kontraesana honakoa da: batetik, kontua da orduan galdu zen hura ez dela erreuperatu. Aurrekontuak Nafarroan antolatze eskuduntza ez du eskatzen Nafarroako gobernuak. Bestetik, orain ere monumentuarekin gora eta behera dabilta gobernuak, hondar piloa botatzen berez gertatu zenaren gainean, alegia, aldarrikapen haiek herri ekimen izan zirela eta ez gobernuaren ekimen. Oraingoan berak jarri du dirua eta festa berak antolatu du, gainerakoak bere onetik atera ez daitezten.

Zure liburuak 100 años de Gamazada izena du.

Baina, bazeukan 1.000 años de Gamazada izena edukitzea. Gamazadak ez dira bukatu 1512. urtetik aurrera.

Nafarroako diputatuak 1893an.

tzak bere barrutiko itzal handiko pertsoneri —kazike garaietan gaude, ez ahaztu—.

Ekainaren 28an, nafarren sinadurak Erregina Erregeordeari eman zitzaizkien egun berean, Esteban Perez Tafallak, bere kontuz eta poltsaz argitaratu zuen *Nafarren Ohorezko Liburua* izena hartuko zuena, luxuzkoa, hitzaurre bero bat eta 120.000 sinadurak bilduz, eta nafar udal guztiei oparitu tokian tokiko artxi-boetan betiko gorde zezaten. Aldi berean, Tuterako eta herri askotako udalek deliberoa hartu zuten Foruen izena jartzeko karrika edo plaza garrantzizkoei, gaur egun edonon ikus ditzakegunak.

Monumentuaren patua

Giro bero-beroa, dudarik ez, baina diru-bilketa nahi baino motel eta apalagoa, Martinez de Ubago Lizarragaren proiektua aurrera eramateko. 1894.eko uztailaren 3an jaitsi behar izan zituen batzordeak emaitza gutxienekoak —5 zentimotara— eta mugarik gabe ireki gehienezkoak. 1895.eko urtarilean 40.000 pezeta omen zituen batzordeak, nahikoa ez, eta Diputazioari eta hiriburuko Udalari eskatu zien dirua jar zezatela. Egileak berak monumentua merkatzeko erreformak planteatu arren, bertze 30.000 pezeta lortu behar, omen. Ez ziren oso azkar mugitu bi instituzioak, eta urria arte ez zuten erabaki euren ekarpena, 10.000 pezetakoa Diputazioarena, 5.000koa Udalarena.

Lanak azaroan hasi ziren, Foru-Jauregiaren aurrean, baina laster eta maiz utzi behar izan zieten diru faltagatik. Tartean, obrak karrikan suposatzen zituen oztopoak, higiene-arazoak, elkarrekiko kargu-eskaerak Udal, Diputazio, batzorde eta arkitektoaren artean. 1898.eko azaroan Diputazioak berak hartu zuen bere gain lanen jarraipena, baina 1900.eko martxoan berriro geldirik zeuden obrak. *El Eco de Navarra* egunkari liberalak, ironia zorrotz eta gordinean, proposamen bat egin zuen: ziment-tarrien gain-gaineen plaka bat jar zedila legenda batekin: "Foruen aldeko gogo-uholdeak lorturiko maila". 1902 urteko Foru-aurrekontuetan diru-partida bat jarri arte, ezin izan zuten eraikuntza-lanetan segi. Honi esker egin ahal izan ziren monumentuko estatua osoak, 27.000 pezeta kostatu zuelarik Nafarroaren goiko alegoriak. Monumentuak, guztira, 200.000 pezeta inguru. 1903.eko urrian bukatutzat eman zuten arren, 1905a arte ez zituzten jarriko bortz plakak, Olorizek paraturiko bortz testu foru- eta euskaltzaleekin, hiru gaztelera eta bi euskaraz, hauetako bat karaktere iberiarrekin eginda.

Eta nafarren bihotza inarrostean omen duten lege sakratuak eskuan, andere oparoa utzi zuten hor goian ongi etorria eman gabe, noraino heldu zen nafar patrizioen foru aldeko gogo-uholdea oroit gaitezen. ■

OSKORRI

DESERTORE

GASTEIZ - TEATRO PRINCIPAL
azaroaren 19an, 20:00etan

IRUÑEA - TEATRO GAYARRE
azaroaren 20an, 20:00etan

IRUN - AMAIA K.Z.
azaroaren 21ean, 20:00etan

BILBAO - TEATRO ARRIAGA
azaroaren 22an, 20:30etan

BIARRITZ -
AGUILERA EUSKAL-JAI
azaroaren 23an, 16:00etan

 ARGIA
-ren eskutik

Biba Gamazo!

German Gamazo ministro liberala izan baitzen nafarrak bildu zituen. "Biba Gamazo" oihua, maiz errepikatu zen Gamazadaren garaian, duela mende bat *etsaiak* batu zituen nafarrak. Ziuraski, ondoren, ez da horren kontsentsu zabala ezagutu Nafarroako politikagintzan.

Egunotan, Gamazada baino, monumentua, eraikina da hizpide; 1903ko urrian bukatu zen monumentua, eta ofizialki inauguratzeko dago. Gustukoa dugu lurralde honetan monumentuak eraikitzea, mugarriak bailiran paratu, gisa horretan galdu dugun zerbait berreskuratuko dugulakoan. Foruena, Amaiurkoa, Noaingo... kanpotik ikusita bitxia, inoiz ulergaitza dena, guztiz logikoa pausaleku honetan.

Foru monumentua *Hiriburuzagian* da, Iruñeko Sarasateko pasealekuan, eta bere kokapenak esanahia berezia dauka. Badirudi, botereak eraikinaren abaroa bilatu duela. Gibelaldean Nafarroako Gobernua, albo batean, Espainako bankua, bestean karlismo gordina, eta, urrutian, baina aurrez aurre, antzinako Entzutegia, egun Parlamentua bilakaturik –bezgauza anitzentzat–, nonbait, ihesa oztopatzen dabilzkio eraikinaren gaineko andereari.

Anderea, *gailurreko* estatua, gure iragan hurbilaren lekukoa izan da. Talaiaitik, egitea dauka

Patxi Larrión

MIKEL SAIZ

gure mendearen kronika, zer ez duen ikusi, entzun, sufritu goiko emaztekiak: gazteak solasean eta lardaskan, abestiren bat Agata Deunan, danbolin eta gaita soinuak dantzari gutxi batzuk asetzen, eta, manifestazioen helmuga izan denez –puskaz gehiago Gazteluko Plaza hesitua dagoenetik–, dozenaka hizlarien elea. Esan ohi da, andereari, bisaia mudatzen zaiola diskurtsoaren arabera.

Monumentua sinboloa izan da eta sinboloa izaten jarraituko du. Nabarrismoa ere, horren jakitun da, eta Erresuma zaharraren sinbologia berritzen ari den honetan, espero zitekeen bezala, ez da eraikinen onuraz ahaztu.

Lehenik eta behin, lerro hauek argitaratzen direnerako, baietz ofizialki mustua egon, egun hauetarako eraikinaren inguruan egin duten muntaia, inaugurazio ofizialtzat har baitaiteke. Ekitaldirako hautatu duten leloa –*pacto y libertad* (ituna eta askatasuna)–, inondik ere, etorkizun zaharraren adierazle. Bestaldetik, herritarren eskura jarriko dute datu-base bat, non bila daitzekkeen monumentua ekonomikoki sustengatu zutenen izenak. Era berean, aipatu muntaian, igogailua paratu digute, andereari bisita egin behar; inori, ikuskizunak, izeba zaharraren aurpegia ekarriko dio gogora. Azkenik, dena bururatzeko, eta garai berrien lekuko, aparkaleku bat eginen digute, oroitarriaren azpian, erroak irauli nahian edo. Eskuinak –PSN barne?– argi dauka, berezko identitatea behar du, asmatua izan ala ez, eta, Nafarroa, Nafarroa da esaldia abiapuntu, kutsu identitarioz zipriztinduriko diskurtsoa ari da apailatzen.

Bizkitartean, sinboloetatik haratago, diskurtso erditzerik ez gurean, eta are gutxiago erdiko biderik. Nafarroa Garaian, euskaltzetasunak, diskurtsoaren alorrean, iraultzea baino zerbait gehiago behar du garai berriari aurre egiteko. Sukurtsalismotik haratago, berezko bidea urratu beharra dago, nago ez ote den beranduegi horretarako.

Gauzak honela, duela ehun urteko gertakariak gogora ekartzean, nagusiki, gure bidearen okerraz jabetu beharko ginateke, eta ez, besterik gabe, hamaikagarrenez salatu, –bestaldetik, guztiz zilegi dena–, egungo erakundeen utzikeria. Egia esanez, aurtengo muntaia ikusirik ezin erakundeen utzikeriaz mintzo.

Areago ikurriñaren auzia berpiztu duten honetan, Pedro Esartek dioten legez, *Gamazok* aspaldi inguratzen dute monumentuko anderea. German Gamazok batu zituen nafarrak, botereak biltzen du eskuina eta Nafarroako euskal abertzaleak iraganean batzen dira. Egun, ba al dugu etorkizunik? ■

1900. urteko argazkia da. Foru monumentua eraikitzen ari ziren. Hiru urte geroago amaitu zuten monumentua.

irungo

artaleku kiroldegian

abenduaren 14an

17:00etan

gipuzkoako bertsolari txapelketa 2003

irailak 26 - abenduak 14

Antolatzailea:

Gipuzkoako

Bertsozale

Elkartea

Laguntzailea:

Euskal

ARGIA

Herriko Asteakaria

Joseba Iriondo

Jakin-mina da Joseba Iriondoren bertuteetako bat. Mutikotan, ikastolatik irteeran aitarekin ezagutu zuen Herri Irratiko mikrofono eta kableen kazetari mundua. Urte batzuk geroago, institututik pipar eginda, aitak harrapatuko zuen beldurrez trebatu zen surfean. Kantauri osoko lehen surf irakaslea izan zen. Eta euskarazko komunikazioan ere, gerra kazetaritzan eskola sortu du. Ahal duenero, abentura bila irteten du surf oholarekin, eta ahal balu, orain-txe itzuliko litzateke gerra egoeraren batera albiste freskoak harrapatzera.

ESTITXU EIZAGIRRE

IXIAR EIZAGIRRE

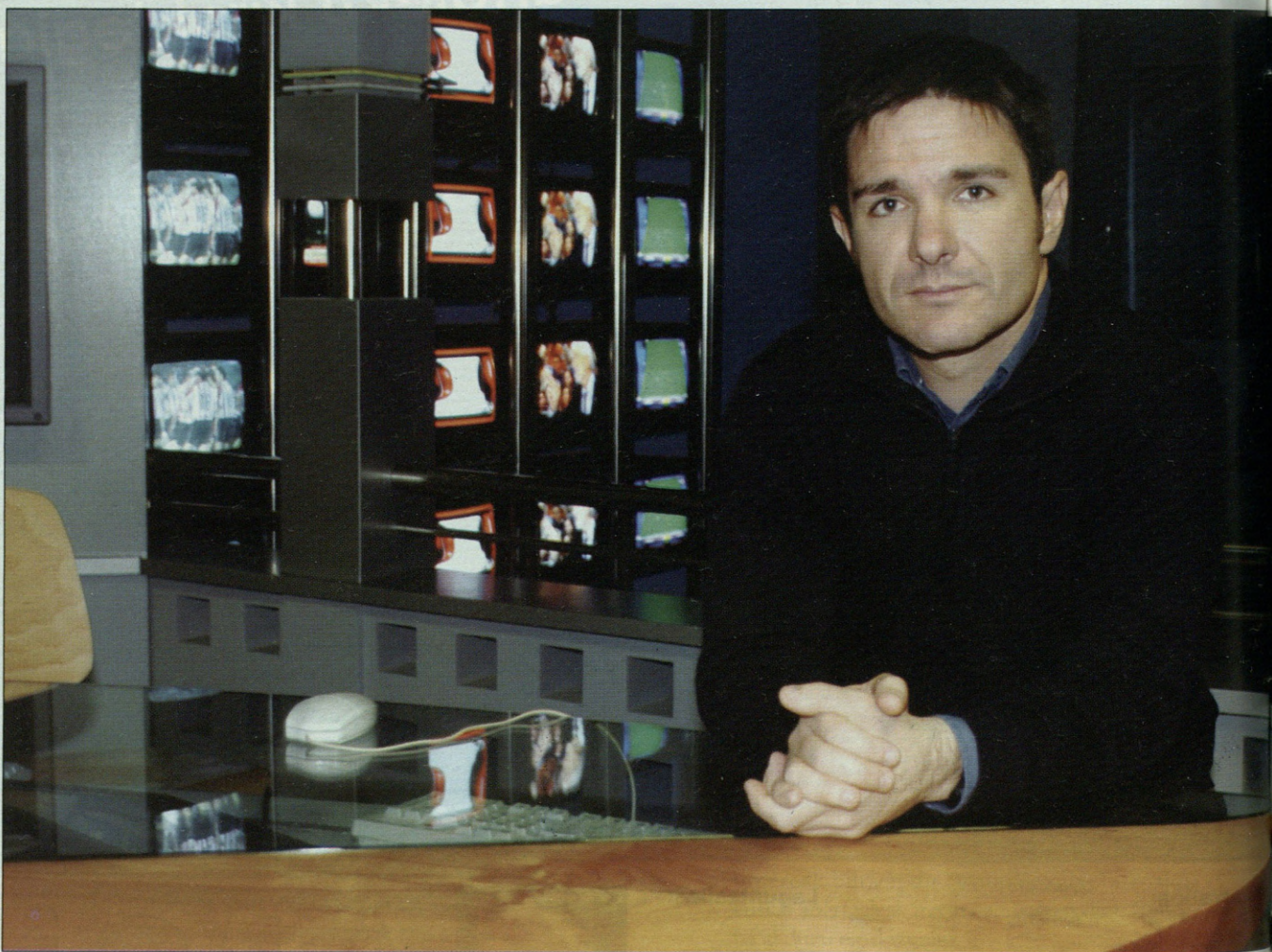
Argazkiak: Iñigo Azkona

«Irakeko on baina betik

Madrilen korrespontsal aritu zinen 3 urtez. Nola-koa da korrespontsal lana?

Madrilekin harremanak amodio-gorrotzkoak dira. Gutxienez 12 ordu lan egiten genituen egunero, eta bi asteburuz behin ere bai. Oso gogorra da, bi pertsona bakarrik daudelako han, eta gertakizun asko daudelako kontatzeko. Gure garaian izan ziren Lasa-Zabala eta Segundo Mareyren kontuak, eta auzitegietan lan handia zegoen. Kongresuko kontua ere orain baino korapilatsuagoa zen eta ikaragarri lan egin behar izan genuen.

Hiru urteren bueltan handik ospa egiteko beharra sentitzen nuen, estresak jota. Muga bat

«Bimena bizirik dago, Joseba naiz»

du lan horrek. ETB-k epe motzerako lan gisa dauka antolatuta hura. Nahiago du jendea 3 urtez edukitzea pot egin arte, lasaiago eta epe luzez baino.

Afganistanen eta Iraken aritu zara kazetari. Gerra-tik aldatuta etortzen zara?

Itzuli eta hasierako egunetan kokatu ezinik ibiltzen gara, baina gero konturatzen naiz hura beste mundu bat dela, eta han sentitzen nituen gauzak han utzi nituela. Han, jendearen sufrimendurekin sentiberatasun handiagoa izaten dugu, eta hemen ez hainbeste. Han gaudenean pentsatu izan dut, "honek betirako aldatuko nau" eta hona itzultzean konturatu naiz betiko Joseba naizela. Barruan zerbait geratzen da, eta oroimena bizirik dago, baina neure burua ikusi dut etorri eta hiru hilabetera kotxea aldatu nahirik. Horrelakorik pentsatu ere ez nukeen egingo Iraken, gerra baten erdian nengoenen. Bost axola autoa, eta kontsumismoa. Han gauza asko erlatibizatzen dira, baina hona etortzean ez dira kontuan hartzen. Tamalgarria da, baina horrela da. Ezin dira hango sufrimendu denak hona ekarri eta hemen martiztar bat izan.

Hemen nolako informazioa jasotzen dugu, munduaren beste puntako gerrez?

Kazetariek lan zintzoa egiten dute. Bakarren batek gauzak ezkutatuko ditu, baina funtsean hara doan kazetaria ez da hain bihotz gogorra, jendearen sufrimendurekin ahazteko, eta horri

Curriculum

- **JAIO:** Azpeitian, 1969n.
- **HAZI:** Zarautzen.
- **BIZI:** Getxon.
- **KAZETARITZAN LIZENTZIATUA**
- **IBILBIDEA:**
 - Euskadi Gaztean hasi zen, 1989-1995 urte artean.
 - Ondoren, Madrilan aritu zen korrespondentsal, 1996-1999 artean.
 - Egun, albistegietako aurkezle da, 1999z geroztik.
 - Gerrako kazetari: 2001-2002 urteetan, lau aldiz ibili zen Afganistanen. 2003an, Iraken aritu da.
- **ARGITALPENAK:** "Palestina hotela", 2003.
- **KIROLA:** Surfean Espainiako txapeldun orde izan zen 1987an. Egun, surfean jarraitzen du eta triatlloiak egiten ditu.

arretarik ez eskaintzeko. Kazetari bati gerra egoeran entzuten dizkiodan gauzak sinisten dizkiot. Badakit gauza asko isiltzen ari dela, baina badakit esaten didana benetan gertatu dela.

Agentziak beste kontu bat dira, batik bat diktaduretan, eta sasi-diktaduretan. Informazio hori kontuz hartu beharrekoa da. Askotan gobernuak eskua sartzen baitute.

Tamalgarriena da, munduan leku asko dau dela ahaztuta. Ezin da leku guztiei buruz egune-

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

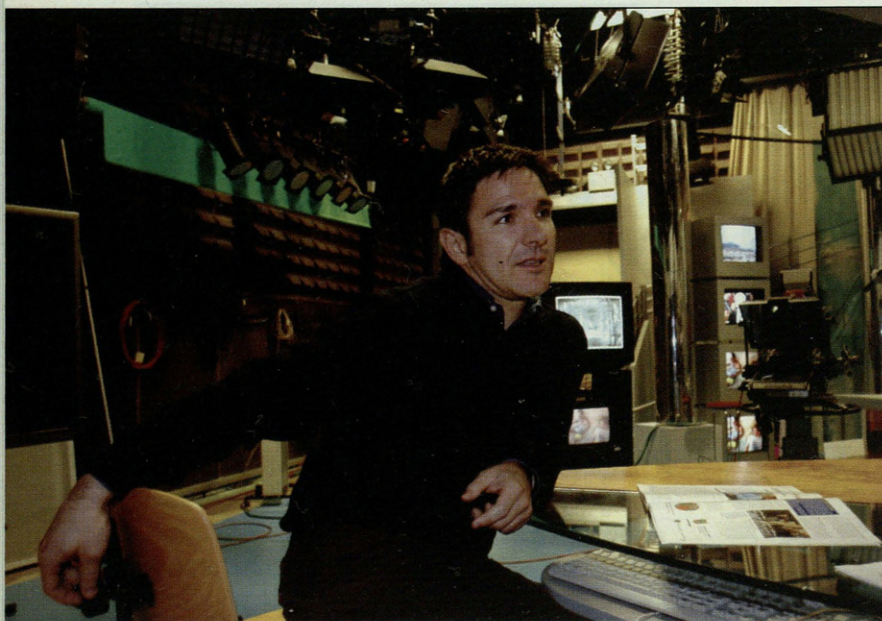
Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

Argitalpen honen edizioa digitalizatu da

kutxa

gizarte ekintza

ro hitz egin, luze joko lukeelako. Baina arreta gehiago ipini behar zaie beste leku batzuei.

Zuen inguruan ibili ziren kazetari denek izan zuten informatzeko jarrera bera?

Badirudi, han kazetari pila geundela, baina irudi hori distorsionatuta dago. Bagdad bonbardatu zutenean 300 kazetari bakarrik geunden, eta haietatik 30etik gora Espainiako estatukoak. Estatubatuar gutxi zeuden, CNN kateko inor ez zegoen... Ingalaterrako BBC han zegoen, eta kate horren informazioa izan zen guretzat sinisgarriena.

Espainiako Gobernuaren presioei amore eman behar izan zien komunikabide publiko bateko kazetariren batek. Lan erdi duina egin zuen hark. Beste askok oso lan duina egin zuen.

Irudi asko grabatzea debekatu zizuen Irakeko gobernuak.

Ez zegoen ez leku publikorik, zubirik, ministeriorik, eraikuntza ofizialik eta hiritarrik grabatzerik. Biktimak eta haien sufrimendua besterik ezin zen grabatu. Egia zen sufrimendu hori dena, baina erakutsi ezin genuen aldea ere hor zegoen. Grabatu ezin genuenez, ikusitakoa kontatu egiten genuen. Irratian entzundakoe-kin, han kontatzen zigutenarekin eta amerikarrek esandakoarekin erdibideko bertsio bat, ahalik eta zintzoena egiten saiatu ginen. Ez genuen hanka gehiegi sartu. Iraken inork ez zuen eman "scoop" edo lehen berririk, gutxi gorabehera denek zekitena kontatzen genuen, ageri agerikoa zena.

Zibilekin egiten ari zirena kontatu ahal izan duzue.

Gerra honen abantaila handiena hori izan da. Afganistanen ez zen erakutsi, bonbardaketek

Gerrak markatutako gizartea

Iraken sarraskiak ikusi dira, baina ez da jendea aldatzeraino iritsi. Afganistanen bai. Afganistanen haurrek ia ez dute barrerik egiten, ez dutelako heriotza besterik ezagutu. 23 urteko pertsona batek jaio zenetik orain arte ez du sarraskia besterik ezagutu, eta horrek gizakia gogortu egiten du. Horrek ez pertsonak bakarrik, belaunaldi, gizarte eta kulturak ere markatu egiten ditu.

TXANKLETATAN OPUSEN.

"Institutua bukatzean txima luzeak nituen, eta egun osoa pasatzen nuen surfean. Aitak tximetatik helduta eraman ninduen Iruñeko Opusera ikastera. Aldaketa gogorra izan zen niretzat. Lehen egunean, eguraldi ona egiten zuela-eta, txankletetan eta kamiseta batekin joan nintzen klasera. Opos orain baino zorrotzagoa zen, eta jendeak arraro begirutzen zidan. Iruñeko arrandegietan egoten nintzen, bertako itsaso usaina esnifatzten!"

iraun zuten unean inor ez zegoelako barruan, Al Jazira salbu, eta horrek sinisgarritasuna kentzen die albisteei.

Gure lanak min egin die Irak erasotzen ari zirenei. Esango nuke Jose Cousorena ere horregatik gertatu zela. Gerra hasi baino lehenago Espainiako Gobernuarengandik presio handia jasan genuen, Iraketik alde egiteko eskatuz.

Bertako herritarrek zer zekiten gertatzen ari zena-ri buruz?

Bertakoak erabat manipulatu zeuden. Bi telebista kate bakarrik zituzten, biak ofizialak, Irakeko gobernuarenak, eta haietan ez zuten informaziorik ematen. Albistegi bakarra zegoen, eta gezurra besterik ez zuen esaten. Horrelakoetan jabetzen gara hizkuntzen garrantziaz. Ingelese zekitenek ingelesezko irratia entzunda bazekiten gutxi gorabehera, zer gertatzen ari zen, baina oso gutxi batzuk ziren horiek.

Irakeko herriak telebistaz jasotzen zuen mezua zen amerikarrei aurre egiteko gai izango zirela. Ahalik eta gehien saiatzen ziren Sadamen eta ejertzitoaren irudia zabalduz, herritarren gogo eta sinismena bero mantentzen.

Gerrarekin batera, nola joan zen herritarren jarrera aldatzen?

Irakiarrek ikusi zutenean amerikarrak ibaiaren beste aldean zeudela, goitik behera erori ziren hasieran errepikatzen zizkiguten hitzak: "Gure arima eta odola emango ditugu Sadam Husseinen alde". Dena bi egunetan ahaztu zuten, ohartu zirelako gezur batean bizi zirela. Amerikarrak inbasore bezala ikusten zituzten. Jendeak garbi zuen: "ni ez nago Sadamen alde, baina amerikarrak etortzen badira, nik ere pistola hartu eta aurre egingo diet".

Tira, gerraren lehen zati hartan ez zuten arrazoirik, nabarmena zelako amerikarrek azkar baino azkarrago lortuko zutela Bagdad erdiraino iristea. Baina luzera begira, orain ohartzen gara amerikarrei min handia egite-

ko gai badirela. Askok pentsatzen zuten amerikarrek Bagdad hartu baino lehen borroka "kalez kale eta etxez etxekoa" izango zela. Ez zen horrelakorik gertatu, baina orain, gerra ondoko gerra honetan, ari da gertatzen.

Irakeko herria gerrarako antolatuta ikusten al zen kalean?

Sadamek 3.000 tanke zituen eta haietatik gehienak suntsitzeko gaitasun handikoak. Baina Bagdad barruan ez genuen tanke bakar bat ikusi 23 egunetan. Harrigarria zen, troparik ez zegoen hiri barruan. Bagdad zaindu behar zen, baina Bagdad barruan sekula ez zen liskarrik izan. Dena kanpoan gertatuko balitz bezala zen. Bagdad inguruan babes eratzunak osatu zituzten, eta haietan soldadu piloak zegoen.

Bonbardaketak nolakoak izan ziren?

Oso gogorrak. Hiru egunez egon ziren minutu eta erdiro bonba bat botatzen. Hiru egunetan 3.000 bonba bota zituzten. Tona bateko bonbak bata bestearen atzetik. Gauak egin genituen hotela dar-dar batean zegoela, baina bonba hotsik entzun gabe, 30-40 kilometrori ari zirelako botatzen. Eta pentsa dardara zenbaterainokoa zen, sarrailan zintzilik zeuden giltzek ere klin-klin hotsa ateratzen bazuten!

Bonbardaketa gehienak zehatzak izan ziren. Baina %10ek huts egin zuten eta haiek herritarak hil zituzten.

Espainiako Estatuak zer babes eman dizute?

Hutsaren hurrengoa. Eman ziguten gauza bakarra izan zen gasen kontrako maskara bat, eta gainera sinatu behar izan genuen gerra amaitutakoan maskara itzuliko genuela. Oraindik ez ditugu itzuli, gerra ez delako amaitu. Ez genuen enbaxadako inor ezagutu, denek ospa egin zutelako.

Couso hil zenean, Espainiako Ministerioak bere burua zuritze aldera esan zigun hegazkin bat ipiniko zigula itzultzeko. Baina hegazkinarena zentzugabea zen, hura hartzera Bagdadeko aireportura joan behar genuelako, eta fronte bat zeharkatu beharko genuelako.

Gainera probokazio moduko bat izan zen gehienontzat: "A bai? Trillok hau dio? Bada justu kontrakoa egingo dugu". Denok alde egiteko gogoa geneukan, eta ikusi genuenean Jordaniatik jendea autoz zetorrela, auto horiek hartu eta konboi bat osatuta ospa egitea erabaki genuen.

Soldadu amerikar batzuekin topo egin zenuten...

Ez zekiten tutik, zer gertatzen ari zen. Bertako egoera politikoaz ere ez dakite ezer. Armadako buruek esaten zieten "zuen helburua aurreko guardia errepublikarraren talde hori jotzea da", eta gero hurrengo agindua ematen zieten.

ELHUYAR
fundazioa

Azken argitalpenak

CD

ORDIMENAREN
LAPURRAK

Oroimenaren
Lapurrak

13 urtetik aurrera

Hona hemen espero zenuen abentura grafikoa. Bidaia Euskal Herriko eta ea Oroimenaren Lapurren kasua argitzeko gai zaren!!

Salneurria: 29 €

CD

Piratekin
matematikaren
munduan 3

10-12 urte

Salneurria: 29 €

CD

Nire gorputza
barrutik

8-12 urte

Salneurria: 29 €

Baina bi hilabete zeramatzen desertuan galduta eta ez zekiten gerra nola zioan. Iritsi eta berehala *chicano* batek galdetu zigun ea gerra amaitu zen!

Bagdadera sartu ziren soldaduek egun asko zeramaten etengabe borrokan. Nik bati galdetu nion tankeetan txandarik egiten ote zuten, eta barre egin zidan. Pentsatzen dut zer bait hartuko dutela hiru egunez borrokan irauteko.

Bertako hiru giza taldeak xiitak, sunitak eta kristauak, nola daude gizar-tean kokatuta?

Sunniak dira goi mailan daudenak, eta azken urteetan boterea izan duten bakarrak dira. Gobernuan bazegoen kristauren bat, eta erosteko ahalmena ere badute. Kristauek orain artean behintzat bakea izan dute. Gizar-tean gehienak, %60, xiitak dira. Pobreenak dira, Sadamek behin eta berriz zanpatuak. 1991z geroztik txiki-txiki egin zituen, babes eman ziotelako Irango gobernuari. Giza talde hauek oso banatuta daude, fisiko-ki ere talde bakoitza bere auzoetan bizi da, eta oso gutxi nahasten dira.

Sadamek, indar militarraz gain, nola mantentzen zuen boterea?

Komunikabideak zorrotz kontrolatzen zituen, telebistek berak nahi zuena bakarrik jasotzen zuten. Alegia, bere eta bere soldaduen irudiak, behin eta berriz. Horrek sinestarazten zion gizar-teari ahalmen militar handia zuela oraindik ere Irakek, eta ez zuen hainbesterakoa, nahiz eta aurreko garai batean izan zuen. Polizia sekretua ere oso eraginkorra zen, beldur horrekin jendeak ezin zuelako ez hitzik egin, ezta protestarik ere.

Hala eta guztiz ere, eta 12 urteko blokeoa jasan zuela kontuan hartuta, ongi bizi zen jendea, bizi baldintza egokiak bazituen, bizimodu duina zuten.

Amerikarrekin zer irabazi eta galdu dute?

Hitz egiteko askatasuna irabazi dute. Baina horrekin batera galdu dute bizi baldintza duina. Ez daukate argirik, ez urik...

Gizartearen kaos handia dago. Diktaduran gaizkile denak giltzapetu egiten zituzten. Orain, berriz, ez dago aginterik. Eta poliziari ez diote jaramonik egiten. Edonork esaten dizu "ba, hemen ez dago legerik!" Lapurretak hasi dira, bahiketak... Gaizkileek nahi dutena egiten dute.

Orain hauteskundeak jarriko omen dira abian. Nola ikusten duzu prozesu hori?

Ez daukat batere konfiantzarik. Iraken gehie-

Bertsoa

Gerra hain da gogorra,
latz eta tristea
kosta egiten dela
zer den sinistea.
horregatik egin da
notizi eskea,
ez bakarrik argazki
hau edo bestea,
baizik testigantza bat
iristaraztea

Aitor Mendiluze

Giza ezkutuak eta brigadistak

Giza ezkutuak dira, bonbardaketak oztopatzeke bere burua erdian jartzen dutenak. Baina hauen bidaia sasi-alternatibo pijo hutsa zen. Lotsagarria. Irakeko gobernuak esan zien ezin zutela erietxean gelditu, hura ez zutela bonbardatuko eta gainera enbarazu egiten zutela. Eta ura garbitzeko zentral baterako joateko. Giza ezkutuak erantzun zuten zentral hura bonbardatu egingo zutela, eta ez zutela han jarri nahi. Eta alde egin zuten.

Aldiz, brigadistek konpromiso erabatekoa zuten. Bukaera arte geratu ziren. Trilok esan zuen Irakeko Gobernuak babestu zutenez, eurak ere helburu militar zirela. Beldur handia pasatu zuten. Ez zekiten soldadu amerikarrek nola hartuko zituzten.

nak xiitak dira, baina ikusi arte ez dut sinesten amerikarrek agintea eman-go dietenik. Harremana estutu daitekeelako Iran eta Irakeko xiien artean. Xiitak agintean jarrita, gero eta garrantzia handiagoa izango luke islamak eta Coranak konstituzioan.

Pentsatzen dut azpijokoren bat erabiliz panpinen bat jarriko dutela berriro agintean.

Irakek suntsipen handiko armak zituela izan zen aitzakia gerra haste-ko. Garbi duzu hori gezurra dela. Zein da, zure ustez, gerrarako benetako arrazoiak?

Koltxoi edo babesleku handia ematea Israeli. Zonalde hori lasaitzeko

gauza handia da Saddam parean ez egotea eta Irak kontrolatu eta bereganatuta, Iran isolatuta geratzen da. Jokaldia borobiltzeko, Irakek munduko petroliorik merkeena duenez, eta munduko bigarren petrolio poltsarik handiena, gerran negozioa egiten dute.

Irudi gordinekin jokatzeko sarri gerretan.

Ali mutikoaren kasua izan zen ezagutu genuen gogorrena. Bagdadetik ihes egin zuen bere familiak, eta bomba batek harrapatu zuen familia osoa. Bere familia dena hil zen, berak bi besoak galdu zituen eta sabelaldea erreta zeukan. Erietxean mutikoak zuen itxura oso gordina zen, eta saiatu ginen erakusten informatu bakarrik egiten zuten irudiak, bere sabelaldearen xehetasunik eman gabe. Hura baino gogorragoak ziren argazki batzuk eman zizkiguten, hil zen bere familia-
renak.

Haiek ezin ziren erakutsi. Uste dut horrelako irudi gordinak erakutsiz ez dela ezer lortzen. Norberaren morboa asetzeko bakarrik balio du. Hitz hutsez esanda ere, jendeak ulertzen du hil egin direla, eta beraz, euren buruak erditik puskatuta, begiak kanpoan dituztela, eta sabela ahoan sartuta daukatela erakusteak ez du ezer konpontzen. Baina argazki horiek *Interviú* aldizkariak argitaratu zituen.

Hemendik aurrera zer asmo dituzu?

Gustatuko litzaidake bidaia berriren bat egitea. Baina ETB telebista txikia da, eta bereztat oso garestia da. Ulertuko nuke bertan geratu behar izatea. Pozik nago nazioarteko gaietan ere erreferente izatea lortu dugulako: lehen, horrelako gatazka bat gertatzean jende denak TVE jartzen zuen, eta orain estatu mailan hori asko aldatu da. Espainian T5 ere jartzen dute, eta Hego Euskal Herrian ikusentzuleak gu aukeratu gaitu kanpoko gerraren berri jarraitzeko. ■

Lindar bizian

A row of seven white silhouettes of cowboys riding horses, positioned below the title text.

2003 - 2004 DENBORALDIA

EUSKAL TELEBISTAK aurkeztuta

**XABIER
EUZKITZE**

**KLAUDIO
LANDA**

**ANA
URRUTIA**

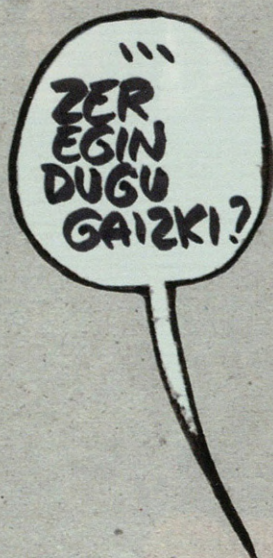
**FELIX
LINARES**

**JULIAN
IARTZI**

**IBAN
GARRATE**

**IÑAKI
LOPEZ**

denboraldi berrian ZINEMA, INFORMAZIOA, KIROLAK, LEHIAKETAK, TELESAILAK, DOKUMENTALAK eta askoz ere gehiago

SK+ Jon

Mikel Basabe

ARALARREKO KIDEA ETA KAZETARIA

Nazio errakuntza

ker dago Euskal Herriaren etorkizuna EAEko (Euskal Autonomia Erkidegoa) hiru herrialderen parlamentuan baino ez eztabaidatuz konpondu gura duena.

2. Oker dago EAEko parlamentuan eztabaidatuko den plan horretan aukerak mugatzea planteatzen duena.

3. Oker dago naziorako plana egin, eta sozietate justuagoa lortzeko premia aldarrikatzen ez duena.

4. Oker dago estatuak bere planaren kontra egingo duen erasoari aurre egiteko euskal sozietatearen babesa bilatzen ez duena.

5. Oker dago arazo nazionalaz herri kontsulta eskatu eta nazioaren arazo diren gai zehatzez herriari kontsultatzen ez diona: Abiadura Handiko Trenaz, esate baterako.

6. Oker dago "salatariak salatu" lelopean kazetariak "kritikatzen" dituen. Okerrago legoke, berriz, "salatariak" ohi den lege "zigortzeko" eskubidea duela pentsatuko balu. Izugarri oker, egingo balu. Atzera bueltarik ez duen ekintza izango litzateke hori, eta aspaldi eskatu zitzaion horrelakorik ez egiteko. Fernando Buesa eta haren bizkartzain Jorge Diez hil eta gero, hain zuzen.

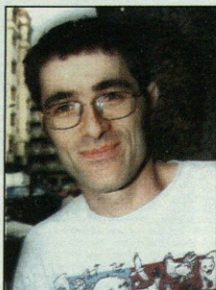
7. Oker dago militantei haxe diotsena: "ETAren ekintzak Euskal Herriaren defentsan: Azkar enpresaren aurka. Bilbon Iberdrolaren aurka, Santanderko aireportuaren aurka, Alacanten bi hotel suntsitu ditu lehergailuak erabiliz, Leioan Opel-Goñiren aurka".

8. Oker dago behar-beharrezkoa dugun eztabaida egiteko gunea antolamendu berri baten sorleku bihurtu gura duena. Alderdi eta erakunde ordezkaririk gura ez duenak ez luke arduratu beharko zenbait alderdi eta erakundetako ordezkaririk ez dagoela-eta.

9. Oker dago eraginkortasuna aspaldi galdua duen erakundeari lur hartzeko pista gertatu gura diona: hamaika arrazoi dago, ez da aitzakia bat behar.

10. Oker dago Orwellen Boxer-ek lege pentsatzen duena: "Napoleon is always right". Oker dago, gaur zuri eta bihar beltz hausnartu barik onartzeko prest dagoena. (Baina gerta bedi, lehenbailehen).

11. Oker dago elkar ulertzea bilatzekoak ei diren egitasmoak zintzotasun ezetik abiarazten dituen.

XOSHA SIMAL

12. Oker dago oinarritzko txostenerako haxe proposatzen duena: "Ibarretxe Planarekin, Espainiako Estatu eta Baskongadaren arteko paktu politikorako eskaintza aurkeztu dute EAJ eta Eak. Hitz eta apaindura abertzale askoren atzean, planteatutako eduki eta ezaugarrien arabera, proposamena 'Moncloako Estatutuaren bigarren saio' bezala kokatzen joan da, orain arte". (...) "Muturreko baldintzetan eta boto erabilgarria aldarrikatzen zuten EAJ-EARekin burutu badira ere, ezker abertzaleak garrantzi kualitatibo eta kuantitatibo handiko esparru sozial eta politikoa egitura du AuB eta herri plataformen inguruan. Maiatzaren 25eko hauteskundeekin demokraziaren kontrako marko instituzionala osatu da; EAJ, EA, EB eta Aralarrek bere mesedetan baliatu eta erabili nahi dutena".

13. Oker dago Espainiako parlamenturako hauteskundeetan jokoan ezer ez dugula dioena. Muguruza parlamentuko kide zen garaian beste dugu jokoan. Etorkizun hurbilean hauteskunde horietan parte hartzeko aukerarik izan ez dezagun borrokatu behar dugu.

14. Oker dago Euskal Herri osorako estrategia eta abiadura bakarria proposatzen duena. Orain 25 urte bezain oker dago.

Oker dago nazio errakuntzako prozesu hau luzatzeak etorkizunean kalterik eragingo ez digula pentsatzen duena. Arerioak argi du zer gura duen eta zelan lortu behar duen.

15. Oker dago herri honen etorkizuna elkarlanean eta indarrak metatzean barik abangoardiatan ikusten duena. Oker dago, indarrak metatzeko, gero eta gehiago izateko balio ez duten borroka-moldeak babesten dituen.

16. Oker dago arerioak barrikadaren alde berean bilatzen dituen. Okerrago oraindino, aurkitu ere egin dituela uste duena.

17. Oker dago nazio errakuntzako prozesu hau luzatzeak etorkizunean kalterik eragingo ez digula pentsatzen duena. Arerioak argi du zer gura duen eta zelan lortu behar duen. ■

Annelia Arkotxa

IDAZLEA

Mendi galduaren hezurrak

Hemezortzi urte nituen. Aitzur-makilarik gabe, oinetako tzar eta lerrakor batzuekin Monte Perdido-k dituen 3.355 metroen igatea esperientzia izigarri azkarra izan zen. Geroztik, Ordesa izenaren entzutea aski zait esperientziaz oroitzeko, larru, ginarri eta hezurretan sekulako markatua banu bezala. Baina oroz gain isiltasunaren esperientzia izan zen hura. Iruñeako Errotazar mendi taldeko lagun konpainian.

Mendiaren metamorfosiaren bizitzea. Ikustea nola pausoz pauso bazterrak aldatzen diren: hosto erorkorren oihanaren ondotik heldu den hosto iraunkorrena, izai enbor luzedunak nola gero bakan-tzen diren, belai zabalak, harrigarritzko harresi arros zutak, Cotatuero-ko zirko zabala, Gorrizeko errefugioa, *edelweissak* bi mila metrotik gora, *Cola de caballo* ur jauzi handia, elur betikoak, aintzira hor-matua.

Monte Perdido gailurrean katalan batzuekin xanpaina edan genuen. Gero bertze bide batetik jaistea, urrunean *la Brecha de Roldán*, Castereteko harpe hormatuan ezti dirdira ari diren estalagmita eta estalaktitak, han barreneko isiltasun sepulkrala, harresi zut-zut hartako *las clavijas* etarik iragatea, azpian ibarraren zolan zuhaitz eta erreka ñimiñoak. Liliputeko herria balitz bezala han esku uharrean har dezakezuna. Eta zuk, goiti eta inguruari so eginez begiekin besarka dezakezun zabaltasuna, aire gardenena. Eguzkia elurrean dirdiratzten. Han gelditzeko gutzia.

Joan den udan itzuli naiz berriz. Lehen aldia geroztik. Zaila izan zait 'ene' ibarraren berkausitzea. Ordesa ere udako aste-buru eta oporretan kontsumitzeko 'produktua' bilakatua ote da? Auto guztiak aparkalekuan utzi behar, txartela erosi behar, bide hori hartu behar, hara ez joan behar. Txartelak saltzen dituen neskari galdegiten diozu ea zenbat oren behar den zuzen Gorrizera heltzeko ahantzia baituzu eta erantzuten dizularik "nueve horas" diozu zure baitan oroimena hauskorra dela uste baitzenuen bospasei ordu aski zirela... Turismo informazioko beste neska bati gal-

GAIZKA IROZ

degiten diozu ea igana den goitira, ezetz... Castereteko harpe hormatua aipatzen diozu eman dizun eskeman ez baita agertzen, ez entzuna egiten dizu, eta gero, tematzen zarelakotz, erraten dizu "está prohibido ir!"... Eta hona non ordura arte bulegoko zoko batean isilik egon den adineko oihan zaintzaileak botatzen dizun: "Pero usted hace mucho que no ha venido por aquí, ¿verdad? ¿Por lo menos diez años? Esto ha cambiado mucho ¿sabe?, ya no es lo de antes, ahora es turismo de masas, y a Casteret ya puede ir usted tranquilamente, lo que pasa es que ya no se puede entrar, por lo de la polución ¿sabe? con toda esta gente... Yo antes era pastor..."

Bitartean, autobusak joan jinezka dabilta. Ibarraren zolan diren bide eta bidexkak 'antolatu' eta seinalatuak dituzte. Hierarkizatuak ere: zaila, ez hain zaila, erraza... Pankartak ere ezarriak: "Kontuz zure bihotzarekin, ahul bazaude ez maldan gora joan, kontuz hartzekin"... Agorileko autobusak jendez kolkoraino beteak dira, familia batzuk haurren karrosekin etorriak, emazte batzuk takoinekin... Harritua zara... Dena zaizu bitxi eta arrotz Disneylanden lurreratu bazina bezala. Salbu han goitian betiko isiltasunez inguratzen zaituen bazterra sumatzen hasten zarela. Harresi handi horailak han dira eta ere han nonbait gordea Monte Perdido eguzkitan oixtion autobusean heldu zinelarik ikusi bezala.

Kenneth Whitek argitaratu liburuskari urdin argiaren titulua jiten zaizu gogora: *Mendiaren poetika*... Eta Fan K'uan pintore txinatarrek mendi elurtsuak paperean pintatu aitzin egiten zuena: elurrean ibili, ibili eta ibili "mendiaren hezurren haztatze" ■

«

Dena zaizu
bitxi eta arrotz
Disneylanden
lurreratu bazina
bezala. Salbu
han goitian betiko
isiltasunez inguratzen
zaituen bazterra
sumatzen hasten
zarela. Harresi
handi horailak han
dira eta ere han
nonbait gordea
Monte Perdido
eguzkitan oixtion
autobusean heldu
zinelarik ikusi bezala

»

**HAMAIKA ZIENTZIALARI
IRAULTZAILE**

Poincaré Zientzia Taldea

**IRAGANEKO
ZIBILIZAZIOEN
ENIGMAK**

(Ponpeiatik Paskuako erraldoietaraino)
Atlantida Taldea

**EUSKALDUNEN
KOLORE-UNIBERTSOA**
(Argia eta koloreen pertzepzioaz)

Txema Preziado
Alfonso Mtz. Lizarduikoa

ONARRIZKO LIBURUTEGIA

**NAFARROA
EUROPAKO
LEHEN ESTATUA**

ONARRIZKO LIBURUTEGIA

**EMAKUMEAK
XX. MENDEKO
HISTORIAN**

(PERTSONAIK, GAIK, GERTAERAK)

ONARRIZKO LIBURUTEGIA

**CHATTERING
-SOLASEAN-**

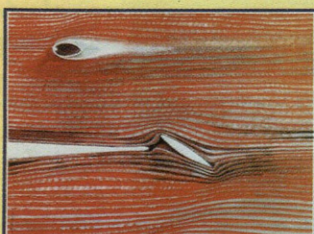
(INGELES - EUSKARA - GAZTELANIA)

ONARRIZKO LIBURUTEGIA

**ZER DA
PSIKOANALISIA?**

(Inkontzientea, Super-nia, Libidoa, Terapiak)

ONARRIZKO LIBURUTEGIA

**GALAXIEN
UNIBERTSOAN**

(Unibertsoaren hedapenetik,
galaxia kanibalaraino)

PENTSAMEN GARAIBIA

**ARKEOLOGIA ETA
MINTZAIRA**
(Indoeuroparren enigma)

Colin Renfrew

GAIK
ARGITALDARIA

**Durangoko azokan
zain gaituzue!!!**

Tel. / Faxe 943 47 13 04 • jiak@facilnet.es

Identitateaz

Euskaldunok geure nortasuna identifikatu, zehaztu, bereizi eta kokatu behar omen dugu historian eta munduan. Gure eskubidea omen da. Eta, batez ere, gure erantzukizuna.

Jende asko da gurean erantzukizun horren nekea sentitzen duenik. Hala zioen Edurne Ormazabal kazetariak *Berrian*: "Herri honek batzuetan nagia ematen du: beti geure buruaz hitz egiten, hausnartzen". Jende asko da gurean erantzukizun horri obsesioa irizten dionik ere. Eta obsesioak, definizioz, hersturazko sentimendu mingarri batez itotzen gaituenez, identitatearen auziak antzutu egiten gaitu, ez omen gaude-eta identitatea ez den beste ezertarako. Identitatearekiko itsumenez jota dagoenak sentitzen duen *gu* eta *haiek* bereizi behar etengabe gaixoak ahultzen omen du desberdinarenganako sentiberatasuna. Identitateak, muturreraino eramaten direnean, hiltzaile bihurtzen dira, zioen Amin Malouf idazleak muturreraino eramandako arrazonomendu baten bidez.

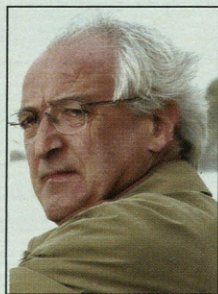
Ados nentorke –ados nator– sukar identitate zalearen kontrako jardun horrekin. Ez daukagu inora joan beharrik, negu honetan sukar horixe ari zaigu-eta etxea berotzen.

Bestalde, Espainia eta Frantzia ez dira identitateak aintzen dituzten estatu moderno, eskuzabal eta irekiak; ez dira halakoak izan sekula, eta, halaber, ez dira beren baitako borondatez aldatuko; guztiz deserosoa zaie –antinaturala, erreakzionarioa, logika guztien kontrakoa– hain errotua duten eredu berdin bakarretik apartatzen den oro.

Herri honetako askok eta askok zer nahia-go genuke identitatearen obsesioa gainetik kentzea baino! Baina luzerako dugulakoan nago. Bitartean, atezuan egon beharko dugu gehiegikeriekin: identitatearen defentsa, baztertzailea bada, ez da justiziazkoa ez baztertuarentzat ezta identitatearen izenean baztertza prestatzen denarentzat ere.

Erantzun bila

Lehia bikoitza da beti etikarena: batetik, geure baitan bizi duguna; bestetik, adostasun moralari eraso egiten diotenen aur-

ALBERTO ELONEGI

Telebistaz

ematen ez dena

ez da albiste;

telebistatik

pasatu gabea

ez da bihotzera

heltzen

kako lehia (adibidez, azken bolada luzean, Irakeko gerraren kontrakoa).

Zergatik, ordea, bikoiztasun hori?

Freud-ek zioen: "Neure buruari galdetzen diodan bakoitzean zergatik saiatu naizen ondradua izaten, zergatik izan naizen eramane-koa eta bihotz zabala hurkoarekin, zergatik ez diodan uko egin kaltea eta kontraesanak besterik ez zekarzkidan jarrerari, ez daukat erantzunik".

Ez, ez dago erantzunik. Baina erantzuna ezagutzen ez badugu ere, garbia da zeregina: barruko ez dakigu zein indar klasek bidegabekeriaren kontra egitera bultzatzen gaitu eta, aldi berean, bidegabekeriak eragindako biktimen alde jartzera.

Lotsaren patioan

Honek, egunkariko orriak pasatu; honek, azkura kendu; honek, sudur-zuloa garbitu; honek, arerioari kontuak eskatu, eta bosgarren pikaro zatar honek botoia sakatu.

Haur-jolas bat Eusko Legebiltzarrean, sarriegi lotsaren patioa bihurtzen diguten horretan. Baina legeaz eta parlamentuaren betebeharez ahoa beteta hitz egiten duten politikari eta kazetari berek garrantzia kendu nahi izan diote gertakizunari. "Larriagoa izan da hirukoak SAREkin egin duen ituna!". Anekdota bat, beraz? Zutabe, bineta eta txisteetarako gai aproposa gehienara ere...? Niri, ordea –zer egingo diot bai–, Eusko legebiltzarrean gertatu den lotsagarrikeriarik handiena iruditzen zait.

"Ez da, dirudienez, zerurik ez lurrik ikaratu garaiz ohar gaitezen gure azken orduaz. Aski izango omen da, diotenez, norbaitek –ez dakigu nork– botoi kaskar bat estutzea", idatzi zuen Mitxelenak mehatxu nuklearraz. Mayor Orejaren ordezkariak botoia sakatu zuenak ez du zerurik ez lurrik ikaratu, baina politikaren sinesgarritasun faltak minbiziak bezala usteltzen du jardun politikoa; eta botoiarenak, anekdotaren gainetik, koska bat estutzen du lehendik nahiko estu zegoen politikaren sinesgarritasun falta izugarria.

Bizkar-poltsarena

Horra Kataluniako bozketek ekarri dutena,

irudiak:

Antton Olariaga

besteak beste: ezkerak aginduko ote duen aukera. Ezkerak histori-koki izan duen arazo nagusia: ez du ikasi egia, justizia eta askatasuna bizkar-poltsa berean sartzen. Ez du ikasi ezin zaiola bati uko egin bestea indartzeko. Ez du ikasi elkarrekin eta elkarren arrimuan indartzen direla hirurak. Hara ditugu begiak.

Iraun

Euskal kulturako ekimen asko porrot ekonomikoaren muga-mugan bizi omen da, hala diote erdi lotsaz erdi ezkutuan dabiltzan azterketa, iritzi eta larri-dei askok.

Goethek lagun baten heriotzaren berri jakin eta esan zuena datorkit gogora: iraun beharra zagok, iraun beharra!

Baina Goetheren iraun behar horrek ez du zerikusirik gure eguneroko diosaletan ageriden etsipenarekin:

-Zer moduz?

-Hementxe. Irauten.

Iraun beharra dago, bai, baina ez etsipenezko erantzun abaildu horrekin. Ez da etsi behar, ezta sentibera jartzeko adinera heldutakoan ere. Gazte izaten segitu beharra dago; berariazko borondate gazte batek (beti zalantzen arragoan goritu behar den ikuspuntu moral eta estetiko batek) gorde dezake piztuta, ez beste ezerk, Goethe zaharraren begietako su gaztea. Sentiberatasunak nola senti dezake ezer berririk eta begiradak nola ikusi, ez bada etengabe berrituz sentiberatasuna eta begirada?

Ekimen kultural asko egongo da porrotaren arriskuan. Baina gehiago amorratzen naute aspaldi handian hilda bizi diren jardunbideek. Begi-bistakoa da irauteagatik irauten dutela. Sosak dituztelako diraute, ez barneko premiak edo kanpoko eskakizunak eraginda.

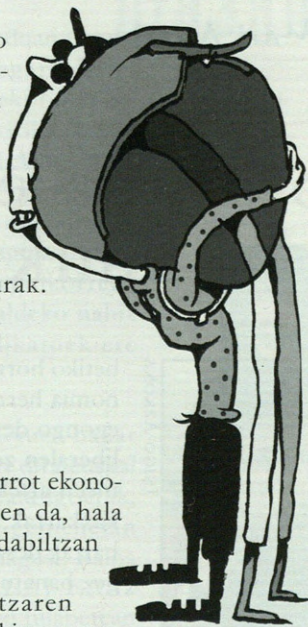
Sosik gabeko inizatibak hiltzen dira, ordea; ez, kemenik eta funtziorik gabeak.

Hondartza

Urtebete da *Prestige* hondoratu zela. Ikaragarri idatzi da hartaz guztiaz. Ez dago, ordea, dena esanda.

Munduan ageri diren gauzen sorta baino zerbait gehiago da mundua; noiz manifestatuko zain dauden gauzen multzoa ere bada mundua.

Esateko dauden gauzena, adibidez.

Arteak, esateko dagoena esaten saiatzeaz gainera, azti baten gisa jokatzen du; aurreratu egiten du, inork ez ikusi arren, gertatzeaz dagoena. Orain dela berrogei bat urte Robert Graves-ek *Hondartza* izeneko poema eder bat idatzi zuen Mallorcako Deyá herrian:

"Kaioek baino ozenago egiten dute kurrikka umeek / gurasoen eskutik helduta apar gazterantz; / beste batzuek, berriz, izurik gabe, bularreraino bustitzen dira, / beren ahoei irribarre kresaltsua dariela..."

"Baleak ikusi dituen marinela gihartsuak, / arrain hegalaria ikusi eta Demerara eta Boli Kosta / bezain toki urrunetara heldu denak / abisu emango die ipuina entzutera hurbildu zaizkion haurrei / alkitranaren usaina dutela ozeano guztiek".

Gravesek aurreikusitako ozeanoetako alkitrana ez zen *Exxon Valdez* edo *Erik* edo *Prestige* isuritako miseria beltza. Ez zeukan horretarako premiarik: gizakiok hondatutako ozeanoak usainduak zituen Gravesek. Horrek egin zuen jakitun zer etorriko zitzaigun, horrek egin jakitun zein gorrak garen. Halatan, zezakeen ekintzarik iraultzaileena egin zuen: poema eder bat ondu abisutzat.

Euskal kulturako ekimen asko porrot ekonomikoaren muga-mugan bizi omen da, hala diote erdi lotsaz erdi ezkutuan dabiltzan azterketa, iritzi eta larri-dei askok

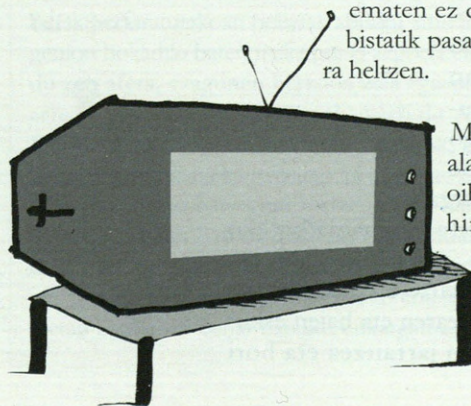
Ez dago dena esanda, ez. Baina ezta esandako guztia gure oroimenean ere.

Non dira?

Bushen administrazioak Iraketik datozen hilkutxen irudiak hartzea debekatu du. Telebistaz ematen ez dena ez da albiste; telebistatik pasatu gabea ez da bihotzera heltzen.

Ez dute entzun nahi Monzonen poemako alargun zoroak botatuko oihu laugarria senarra eta hiru seme gerran galdu eta gero:

"Non dira beste zoro horiek, gudan nahi zutenak hasi?". ■

Juan Mari Arregi

ANALISTA EKONOMIKOA

Subiranotasuna eta gizartezko edukia

Euskal Herrira bakea ekar dezakeen une historikoan gaude, izan ere, berrehun urte baino gehiago iraun duten liskarren ondoren orain aberastasuna modu zuzen eta bidezko-ago batean banatuta baitago. Subiranotasuna da gaur egungo egoerari edozein irtenbide emateko oinarritzat erabil dezakegun funtsezko zutabeetako bat. Alabaina, badago edonolako subiranotasunaren aldeko apustua egiten ez duenik. Horregatik diote: subiranotasuna bai, baina ez edozein preziotan. Arrazoi hori dela eta, funtsezkoa da ezker abertzaleko indarrek eta indar aurrerakoiek, politikoez, sindikatu indarrek, gizartezkoek eta herritarrenek gizartean sortutako eztabaidan betebetan parte hartzea, euskal subiranotasun hori gizartezko edukiz bete dezaten, hori baita gizarte honen gehien-goak benetan behar duena. Horretaz oharturik, sindikatuak jadanik hasiak dira adierazten ez daudela ados Ibarretxeren Planeko zenbait proposamenekin, Plan horretan gizarte eta lan kontuak ez baitira ikuspegi subiranoan sartzen, alegia, Madrilen esku gelditzen baitira. Planak zenbait eskumen eskusibo proposatzen ditu beste arlo batzuetan, baina lan arloko eta gizarte segurantzako gaiak Madrilgo Gobernuaren menpe uzten jarraitzen du. Zergatik?

Gizarte eredua beste eztabaida bateko gaia da. Edonola ere, zein da sustatu eta defendatu nahi den gizarte eredua, ekonomia herritarren ongizatearen eta haien eskubideen ginetik egoten jarraitzea eta hori

INIGO AZKONA

betiko horrela izatea helburu duena, ala ekonomia herri honetan bizi direnen zerbitzura egongo den eta enpresari nahiz profesional liberalen zerga iruzurrak, gizon eta emakumeen arteko desberdintasuna, lan baldintza kaxkarrak, gizarte bazterkeria eta lan ezbeharrak desagerrarazi eta aberastasuna gizalegez banatuko duen gizarte eredu?

Lan baldintza kaxkarrek eta pobrezia emakumezko izena dute. Hain zuzen ere, Euskal Herrian emakumeek pairatzen dituzte lan baldintza kaxkarrak eta pobrezia. Halaxe frogatzen du Emakundek orain dela gutxi egindako txosten batek. Txosten horren arabera, baldintza kaxkarretako lan gehienak emakumezkoenak dira, kontraturik izan gabe soldata jasotzen duten gehien-gehienak emakumeak baitira. Emakundek txostena EAEko datuekin egin badu ere, denok dakigu Euskal Herriko gainontzeko herrialdeetan ere egoera bera izango dutela. Hain zuzen ere, Emakundek txostena egin eta gero Ipar Euskal Herrian Secours Catholique egindako beste txosten batek ere egiaztatzen du Iparraldean ere pobrezia emakumezko izena duela. Ipar Euskal Herrian %20 egin zuen gora pobrezia tasak 2002. urtean; Frantziako Estatu osoan, berriz, %2,3. Eta emakumezkoak dira egoera horretan dauden gehienak.

Egoerak hobera egin dezan, beharrezkoa da administrazioak eta enpresek gauzak aldatzeko ekintza irmoak egitea, baina horretarako sindikatuak presioa egin behar dute, bestela jai dugu eta. Hori kontuan

Sindikatu abertzaleak jadanik hasiak

dira adierazten ez daudela ados

Ibarretxeren Planeko zenbait proposa-

menekin, Plan horretan gizarte eta

lan kontuak ez baitira ikuspegi subira-

noan sartzen, alegia, Madrilen esku

gelditzen baitira. Planak zenbait esku-

men eskusibo proposatzen ditu beste

arlo batzuetan, baina lan arloko eta

gizarte segurantzako gaiak Madrilgo

Gobernuaren menpe uzten jarraitzen du.

Zergatik?

izanda, itxaropentsu egoteko moduan gaude, euskal gehiengo sindikalak iragarri baitu datorren urteko negoziazio kolektiboan lan baldintza kaxkarren aurkako borroka izango dela giltzarri. Pentsatzekoa da ELA, LAB eta ESKk beste zenbaitetan egin izan duten bezala oraingoan ere bat egingo dutela 300.000 inguru langileengan eragina izango duen negoziazioa ahalik eta eraginkorrena izan dadin. Gure Herriko Iparaldeko nahiz Hegoaldeko gainontzeko sindikatuek ere gauza bera egingo balute!

Txin-txin hotsak batuta! Gauza bakar batek batzen dituela erakusten ari dira euskal politikari gehienak: beraien soldata-igoerak; diruak, alegia! Gainontzeko gai gehienetan liskarra, amorrua, irainak... dira nagusi. Baina alderdi politiko guztiek, hasi EAJ-EAtik EBra eta PPTik PSOera, joan den hilabetean erabaki dute Bizkaian beraien bozeramaileen eta beste zenbait foru karguen soldatak batez beste % 30 igotzea. Lehendik ere handiak ziren soldatak orain handiagoak dira, eta gainera dietak eta aseguruak gehitu behar zaizkie. Alderdi buruetatik hasi eta bozeramaile-tarainoko soldatak 75.150 eurotik 66.746 euro arterainokoak izango dira 2004an (hamabi milioitik gora pezetatik hamaika milioitik gora pezetara. Bestela esanda, lehen-go milioi bat gora pezetatik milioi eskas pezetara irabaziko dute hilean).

Bien bitartean, Hego Euskal Herrian 90.000 bat pertsona daude Lanbide Arteko Gutxieneko Soldata (LGS) gainditzten ez duen soldata daukatenak (gaur egun, hilean 451,20 eurokoa da), eta beste milaka alargun eta iraupen luzeko langabek LGStik beherako diru kopurua jasotzen dute (%75ek 332 euro). Horiei guztiei %2 besterik ez zaie igoko soldata 2004an. Urte horretako oinarritzko errenta LGSren %81etik %83ra igotzea proposatu da EAEko aurrekontuetan. Hau da, politikariek gehiago irabazten dute hilabete batean, hamarnaka mila euskaldun horiek urte osoan baino. Eta politikari horiek dira beraien botoekin bultzatzen dutenak gizartetik baztertuta dauden taldeentzako oinarritzko errentak gutxieneko soldatarekin inola ere ez parekatzea, talde horiek lana aurkitzeaz ardura daitezen! Eredu bikaina eta herritarron patriken konturakoa gainera! Ederra litzateke urtebetean behintzat politikariek LGSren %75 kobratzea! Ezin da zuri-keriatan ibili, zenbait alderdi politiko ibiltzen diren bezala, soldata horien zati bat onuradun bakoitzaren alderdi politikora doala esanez! ■

TXANDAN
Joserra Garzia

Lana eta beharra

"Beharra" esaten zaio bizkaieraz lanari, eta horrek zer pentsatua eman izan dit beti. Urte batzuk badira, nahi baino gehiago, lanean edo beharrean ari naizela. Aurreko batean, harira ez datorren kontu bat zela eta, nire lan-ibilbidearen berri ematen duen agiri bat eskatu behar izan nuen, eta izututa geratu nintzen: ia 28 urte ditut kotizatuak. Txunditu egin ninduen datuak, baina berehala ohartu nintzen agiriak ez zuela nik egindako guztia jasotzen. Arrasate eta Tolosako ikastolan, Euskadi Irratian, Euskal Telebistan eta EHUn egindakoa bakarrik jasotzen du agiriak; ez, ordea, hortik kanpo egindakoa, Irakasleen, Idazleen eta Bertsozale Elkartean, esaterako. Orduan otu zitzaidan egoki litzatekeela agirian agertzen direnei "lana" deitzea, eta besteei, berriz, "beharra". Izan ere, urte hauetan guztietan gauzak egiteko bi modu guztiz desberdin ezagutu ditut. Agiri ofizialean agertzeko moduko erakundeetan, ez zaio beharrari begiratzten. Ahal dena egiten da, eta kito. Erakunde ez-ofizialean, berriz, zer behar den, huraxe egiten da, ahal ez bada ere. Lana ogibide da; beharra, aldiz, herrigintza. Gurea bezalako herri batek nekez egin baitezake aurrera ahal dena bakarrik eginez, badugu, badugunez, beharraren beharra. ■

HIRUKA TXIKIAN
Joxe Mari Ostolaza

Barregarria

Benetan. Kartzelan ezagututako preso sozial batek, Amenabar izenekoak kontatua. Donostiako Gros auzoko taberna batera egin omen zuten bi lagunek txangoa lapurreta burutzeko asmoz. Ordu txikitan noski. Nagusiak taberna itxi, eta barrura sartu omen ziren. Bezperatik jan gabe, zegoen ogia kontserbako antxoez hornitu eta ardo one-tik bazkatu omen ziren polizi patruilak bertan harrapatu arte. Hori bertsio ofizialean. Bestean, bere ezagunenean, ongi jan eta edan ondoan lo hartu omen zuten lasaiki, egunsentiko ordutan nagusiak berak bertaratutakoan poliziak abisatu zituen arte. Eta adarra jotzen genion bokadilo baten truke preso zegoela eta. Epaiketan garbi azaldu zen afera, ezagunen bertsioa zela egiazkoa alegia. Haatik, bera erre ke erre berean. Iturgaitzek ekarri dit Amenabar hura gogora. Fabrikari ere ezagutu genituen holakoak, enkargatuak ohean eta haien ordez fitxatzeko irrikatan, beti pronto egoten ziren morroinak. Gorrotoa baino barregura sortzen zuten haien adeene berekoa ote dugun Iturgaitz hau da galdera. Ez ninduke baiezekoak harrituko, hauek buzoa traje eta korbata eta beharra jolasa bilakatu badituzte ere. Nik ez nuke gizarajoa zigortuko enkargatua izorratu gabe. Eta bietan bat berezi behar banuke, enkargatua. ■

gara.net
Altarribaren
saminaren
handiaz

Kasier Etxeberria

"(...)Euskadi sarien emanaldian, ez genuen inork erreflexurik izan. Antonio Altarriba adiskideak bere diskurtsoa egin zuenean, harri eta zur geratu ginen, gutxi edo asko, oholtzan ginen guztiok (...).

(...) Altarribak multikulturalismoaz hitz egin zuen, ederki hitz egin ere. Hitz bakar bat euskaraz egin gabe, jakina. Ez kaixo, ez eskerrik asko, ez agur. Ez ezer. Bera zen han zegoen ezindu bakarra, besteok esaten genuena uler ez zezakeen bakarra. Lizarralde, Navarro eta Morilloren diskurtsoetatik fitsik jaso ez zuen bera izan zen. Lehen-dakariak eta oholtzan ginen gainerako zazpiok, ederki ulertu genituen berak esandakoak. Berak, aitzitik, gureak ulertu ezin. Baina geu, hala ere, haren sermoien helburu. Bilinguismoa gora eta behera, errespetua hitzetik hortzera, bera zen han ginenon artean hurkoaren hizkuntza eskubi-deak bermatzen ez zituen

bakarra. Eta geuk entzun behar (...)"

EL BIERZU / O BERÇO

ARGIAren 1918ko alean "Indarrez kendu zizkiguten haiek" artikuluan "O Bierzo" Llión/Leongo eskualde bat aipatzen da. "O Bierzo", aukera bitxia benetan. Bablea zein galiziera hango jatorrizko hizkuntzak izanik "El Bierzu" eta "O Berço" dira forma egokienak eta ez hibrido bitxi hori.

2000ko urriaren 15eko ARGIA-n agertu zen "Portugaldik dator ofizialtasuna" artikuluan irakur daiteke hango hizkuntzari buruz.

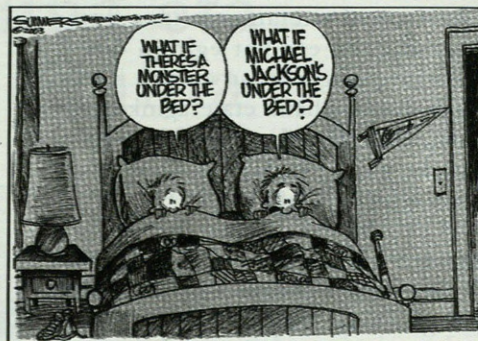
Bukatzeko bitxikeria bat: "Bierzu" bablez eta "berço" galizieraz sehaska dira.

Nikolas Xil Carvalho
Donostia

ZUZENKETA

1921. alean, Net Hurbil atalean, titularrak honela zioen: "Jerusalemgo miraria adostu dute Genoan". Genoaren ordezkariak Geneva jarri behar zuen, hau da, Suitzako Geneva eta ez Italiako Genoa.

◆ Summers, AEBtako "The Orlando Sentinel" egunkarian.

-Ezkerreko haurrak: Zer gertatuko litzateke mamu bat ohe azpian balego?

-Eskubiko haurrak: Zer gertatuko litzateke Michael Jackson ohe azpian balego?

◆ Rex Babin, AEBtako "The Sacramento Bee" egunkarian.

-Apaizak: Inork hauek biak elkarrekin ez ezkontzeko arrazoirik baleki... orain hitz egin dēzala edo betirako isil dadila.

-Ezkerreko kartelean: Gay-en arteko ezkontzarik ez.

-Eskuineko kartelean: Jainkoak gay-ak gorrotatzen ditu.

HONDARRIBIA

Abenduaren 12tik 14ra,
San Pedroko kalean

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

Bizi
irakurritz!

Osasuna
Autoan doazen
umeen erdiak ez du
seguru bidaiatzen

❑ *Ezpalak*
❑ *Argitalpenak*
❑ *Ikuskizunen agenda*

❑ *Denbora-pasak*
❑ *Ihesi*
❑ *Makina bat kontu*

Informatika
Birus informatikoei
aurre hartzeko tek-
nologia sortu dute

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Kanpingagsen azken lana

Ipuinen anabasa

Deustuko Zubia argitaletxekoak "Bazen behin... gutxi gora-behera" liburua saltzera datozkigu oraingoan Kanpingagsen bidez. Ipuin tradizionalen azalpen aldrebesa egiten dute protagonistek. Euskaraz eta gaztelaniaz prestatu dute antzezlanak.

Jendeak ipui-
nekin duen
anabasak
umorez har
zitezkeela pen-
tsatuta erabaki
zuten Kanpin-
gagsekoek
"Bazen behin...
gutxi gorabe-
hera" antzezla-
na martxan" jartzea.

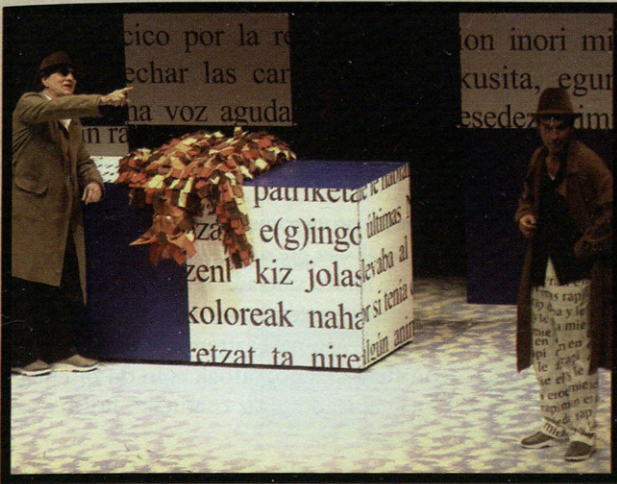
Hala bazan, ez bazan...

BAZEN BEHIN EDURNE ZURI izeneko neskatala eder bat. Egun batean, baina, bere ama-ordeak etxetik bota eta basoan ezkutatu behar izan zuen gaixoak. Gaua heltzeaz zela, txokolatezko etxe batekin egin zuen topo erreka bazter batean eta gerturatu orduko hiru txerrixok zabaldu zioten atea... edo zazpi antxume ziren? Denok entzun izan ditugu txikitan Grimm anaiei edo Hans Christian Andersen ipuinak. Ezagutzen ditugu Loti ederra, Mari Errauskin, Pinotxo edo Txanogorritxu pertsonaiak, baina sarri ez dugu ipuina ondo gogoratzen, edo bata bestearekin nahasten dugu. Jendeak ipuine-

**AINARA
GURRUTXAGA**
Argazkiak: Mikel Saiz

kin duen anabasak umorez har zitezkeela pentsatuta erabaki zuten Kanpingagsekoek Patxi Barcoren zuzendaritzapean "Bazen behin... gutxi gorabehera" antzezlan munta-tzea.

Shakespeareren obrak eta Biblia osoa saldu ondoren gure hartzaroko ipuin hun-kigarrienen bilduma dakarte Deustuko Zubia argitaletzekoek. Enpresan, baina, aldaketak izan dira eta oraingo honetan argitaletxeko nagusien hiru semeek hartu dute erreleboa. Joseba Apaolaza eta Patxi Barco aktoreek jokutzen dute anaia zaha-rreren rola eta Asier Hormazak, berri,

gaztearena. Azken horri egokituko zaizkio antzezlaneko pertsonaia femenino gehienak. Hiru anaien artean ipuin tradizionalen interpretazio berezia egingo dute, beti ere argitaletxeak kaleratu berri duen liburua saltzeko xedez. Emanaldi batzuetan Niko Lizeaga, Ramon Ibarra eta Kandido Uranga aktoreek ordezkatzuko dituzte aurreko hiruak.

Joseba Apaolazak azaltzen duenez, hasieratik ikusi zuten ipuinak material egokia izan zitezkeela antzerki testu komiko bat sortzeko: "Nahiko ezagunak izan arren, zalantza asko izaten ditugu askotan ipuinak kontatzerako garaian. Horregatik, gure lan estiloarekin jarraitu ahal izateko, egokiak zirela pentsatu genuen".

Hari beretik tiraka

Bere garaian Tanttakak eszenaratu zuen "Shakespeare osoa... gutxi gorabehera" eta Kanpingagsek iaz estreinatutako "Biblia osoa... gutxi gorabehera" Reduced Shakespeare Company-k sortutako testuen moldaketak izan ziren. Oraingo honetan, ordea, testu original batetik abiatzea erabaki dute. Euskal Telebistako Sorginen Laratza saioko gidoigile Oscar Terol, Kike Diaz de Rada eta Nagore Aranbururen laguntza izan dute horretarako. Jatorrizko testua gaztelaniaz idatzi zuten, eta ondoren, Ritxi Lizartzak euskaratu du. Hizkuntza aldaketarekin zenbait pasarte ere moldatu behar izan dituzte, gaztelaniazko zenbait hitz-jokok euskaraz ez baitute zentzurik. Taldeko kide eta aktoreak onar-

tzen du, oraindik ere lana ez dagoela guztiz finduta: "Estreinatu berri dugu eta oraindik ere egokitu beharra dago".

Aurreko lanetan bezala, antzezlanaren muina jolas eta gagez osatuta dago. Klownetik gertu dago aktoreen lana. Honetan, ordea, erritmoa askoz ere geldoagoa da eta bakarrizketetarako tarte gehiago dago. "Antzezlan honetan algarra ez da hainbeste mantentzen. Estilo aldetik badira askoz intimistagoak diren memento batzuk", dio Apaolazak. Dena dela, taldekideen iritziz

KOMIKIA

Aritz eta haren lagunak Mexikorantz abiatu dira euskal pilotako txapelketa bat jokatzera.

Patxi Barco

«Niretzat antzerkia ekintza ludikoa da»

Azken aldian Patxi Barco maiz azaldu da komunikabideetan, batez ere aurtengo Zinemaldian berak zuzendutako "El final de la noche" filma estreinatu duela-eta. Barco, ordea, urte mordoa darama antzerkiaren munduan. Hogei urteko ibilbidean aktore jarduteaz gain, antzerki, zine eta telebistarako hainbat ekoizpenetan zuzendari aritutakoa da.

Telebistak azken boladan hartu duen norabidea ikusita, ba al du salbaziorik?

Salbaziorik? Ez dut uste. Esponsorrek agintzen dute gaur egun. Programa arrosak eta eskandalua dira nagusi. Gero eta ordinararioagoa izan, orduan eta arrakasta aukera gehiago duzu. Lehen ez ziren hain garrantzitsuak telebista audientziak. Zuzendaritzak hala erabakiz gero, programa batek parrillan iraun zezakeen. Gaur egun, aldiz, telebista produktu zenbaitek arnasa hartzeko aukerarik ere ez dute.

"El final de la noche" zure lehen film luzea estreinatu berri duzu, zer moduzko esperientzia izan da?

Film labur pare bat egin nuen aurretik, baina noski, zinea egitea ez da gauza bera. Oso bitarteko gutxi daude egun filmak egiteko, denbora oso laburrean egin behar izaten dira eta gero, gainera, industria estatubatuarrekin lehiatu behar. Munduko edozein lurralde txikiren barne produktu gordina izan daitekeen diru kopuru bera gastatzen dute film bat egiteko, eta ondoren, zinema guztiak euren jabegokoak dira. Errealitate honetan lanean aritzea oso zaila da. Dena den, oso pozik nago eginiko lanarekin.

Zein da zure aburuz egun antzerkiak izan behar duen funtzioa?

Antzerkia ez da aurretik erabakitzen den ekintza bat. Gizakiak, sortu zenetik, behar-beharrezkoa izan duen zerbait da. Nire ustez antzerkia gizakiak bere-berezkoa duen zerbait da.

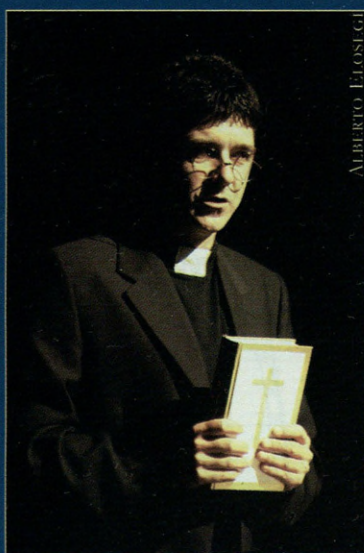
Eta zer da Kanpingags?

Ekoizpen zentro gisa funtzionatu nahi duen zerbait. Burujabe izateko asmoz negozio honetan bizitza osoa daramagun lau pertsonen osatu genuen. Kanpingagseko kome- dia egin nahi dugu, azken batean, horixe delako dibertigarrien zaiguna.

Antzerkia batzuetan kulturaren ize- nean egiten da, edo derrigorrean egin behar den zerbait izango balitz bezala...ez, ez! Niretzat antzerkia ekintza ludikoa bat da, funtzionatzen duenean jende askok gozatzeko beta ematen duen ekintza ludikoa.

Zertan zabilta orain?

Kanpingagsekoekin datorren urte- rako beste proiektu bat prestatzen ari naiz eta telebistarako telesail bat egiteko asmoa ere badago. Bitartean, datorren film luzerako gidoia idazten dihardut. Ea dato- rren urtean zortea dugun. Honi jarraipena eman behar zaio, beste- la ez du zentzurik.

Patxi Barco "Biblia osoa... gutxi gorabehera" Kanpingagsen aurreko lanean.

fidel eutsi diote sorrerako helburuari: "Shakespearekin bide bat zabaldu genuen eta eutsi nahi izan diogu".

Ipuinetik ipuina Pinotxok, Hamelinek, Aladinek eta beste hainbatek inoiz egokitu ez zaizkien egoerei aurre egin beharrean ikusiko dute euren burua. Edurne Zuri ipuineko protagonistak, esaterako, Freud- en psikoanalisiak ere azter daitezkeela frogatu- ko dute liburu saltzaile xeble hauek.

Espazio eszenikoari dagokionean, bes- teak beste Moma Teatrarekin lan egin duen Joan Reig eszenografoak egin du diseinua. Taula gainean kuboz osatutako horma bat

"Antzerkia batzuetan kulturaren

izenean egiten da, edo

derrigorrean egin behar den

zerbait izango balitz bezala...

Niretzat, funtzionatzen

duenean, jende askok gozatzeko

beta ematen duen ekintza

ludikoa da"

PATXI BARCO

ageri da, eraikuntzako haur-jolas erraldoia iradokiz. Ipuin ezberdinen hizkiak inprima- tuta dituzten kuboak eszenen arabera piztu eta itzali egiten dira. Jantziak eta argiak ere Reig diseinatutakoak dira.

Joan den urtean sortu zen konpainiak egun "Biblia osoa... gutxi gorabehera" aurreko antzezlan eskaintzen ere dihar- du, euskarazko eta gaztelaniazko bertsio- etan. Bietan aktore lanetan dabilen Jose- ba Apaolazak jada nabaritu ditu lan erritmo honen eraginak: "Memento honetan lau bertsio dauzkat buruan eta disko gogorra bete-bete eginda daukat. Pentsa, ez ditut duela hiru hilabete ikusi- tako pelikula gogoratzen!", dio irribarre batekin.

"Bazen behin... gutxi gorabehera" ikuskizuna Madrilgo Fila Siete SL ekoiz- pen eta banaketa etxearekin batera esze- naratu du Kanpingagsek, eta honenbes- tez Euskal Herrikan kanpo taularatzeko aukera dute: "Biblia osoa, esaterako, Euskal herrian bakarrik egin dugu eta badugu gogoia lan berri honekin kanpora irteteko". Horren aurretik, Euskal Herrian ikusi ahal izango da komedia hau Oiartzunen, abenduaren 3an Eran- dion, eta 12an Billabonan, guztietan eus- karaz. ■

Raul Urrutikoetxea. Recuerdo Memoria

Azaroaren 28tik Abenduaren 26era

Erakusketa

Raul Urrutikoetxearen Omenez egindako Litografiako Liburua
Egileak: Don Herbert, J.R. Amendarain, Javier Balda, Alejandro Garmendia

arteleku

Joan Fontcubertaren Argazkiak

Untzi Museoa

Erakusketa

Euskaldunen Uhartea - La Isla de los Vascos

Joan Fontcubertaren Argazkiak

2004ko Otsailaren 29arte

Gipuzkoako Artxibo Orokorra. Tolosa

"Diputación y Modernización: Gipuzkoa 1940-1975"

GAO: Bekak Bilduma, 3. Zbk
Leyre Arrieta / Miren Barandiaran

Liburua aurkezteko ekitaldi akademikoa

Abenduak 15

19:00

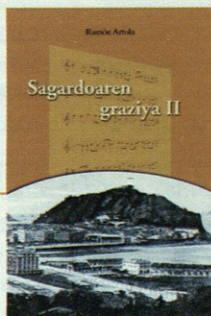
Argitalpenak

Sagardoaren Graziya II

Ramón Artola

Nere berriketa eta aitortza

Leon Albeniz "Iruntxiberri"

Arteleku

Koldo Mitxelena Kulturunea

Ondarea

Valérie Belin

Erakustaretoa

Valérie Belin
Leopoldo Ferrán - Agustina Otero

2004ko Urtarrilaren 17arte

Asteartetik Larunbatera
10:30 - 14:00 / 16:00 - 20:30

Ganbara

Tomás Hernández Mendizabal

Disenugile Grafikoa

2004ko Urtarrilaren 10arte

Asteartetik Larunbatera
10:30 - 14:00 / 16:30 - 20:30

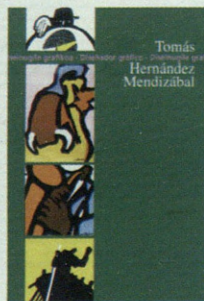
Bestelakoak

Jazzaleak

Abenduaren 10, 11 eta 12an

Donostiako Jazz XVI jardunaldiak

Areto Nagusia 19:30

Gipuzkoako Foru Aldundia
Diputación Foral de Gipuzkoa

Kultura Zuzendaritza
Dirección de Cultura

www.gipuzkoa.net/kultura

Arteleku · 943 45 36 62 · www.arteleku.net
Koldo Mitxelena Kulturunea · 943 48 27 60 · www.gipuzkoakultura.net/kmk

Ezpalak

IZASKUN JAUREGI

Teresa Calo eta Aitzpea Goenaga

izan dira aurten Serantes Antzerki Testuen Sariko irabazleak. Lehenak gaztelaniazko atalean irabazi du *La inevitable variedad del ser* lanagatik. Bigarrenak *Agur betirako* lanarekin irabazi du euskarazko alorrean.

Aitzol Aramaio

ren *Terminal* film laburrak beste sari

bat jaso du. Oraingoan etxekoa, Lekeitioko Euskal Zinema eta Bideo Bilerakoa, hain zuzen.

Monica Zamora

Iratxe Ansa eta Ander Zabala dantzari euskaldunak izan ziren lehengo asteen Donostiako Kursaaletan. Hirurak nazioarteko konpainia garrantzitsuen kide dira eta Espainiako beste bost dantzari garrantzitsuekin *Vasos comunicantes* lana eskaini zuten.

Juan Luis Zabala

k Federico García Lorcaren *Poeta New Yorken* lana kaleratu du Erein argitaletxearen eskutik.

Patxo Telleria

k idatzitako *Kontendore baten istorioak* eta *Euskara sencilloaren manifestoa* liburu batean argitaratu ditu Artezblai Antzerki Testu Bildumaren baitan.

Asier Serrano

k "Gerrari bai" bigarren bakarkako lana kaleratu du. Loreleiren garaian eta aurreko diskoan landu ez zituen doinu gogorrak jaso ditu Oihukak kaleratuko duen disko honetan.

Itxaro Borda

k Euskal Herriko biolentzia egoera jorratu du Alberdaniaren eskutik argitaratu duen *Hiruko* liburuan. Ipuina, saiakera eta antzerkia batu ditu bertan. Bestalde, Maiatz argialetxeak 100% basque Bordaren liburua frantsesez kaleratu du. Egileak berak itzuli du iaz Euskadi Saria jaso zuen liburua.

Ahotik ahora

GALTZEN ARI DEN USADIOA da ahozko komunikazioarena. Hain zuzen ere, galera horri aurre egiteko Oihulari Klown taldeak Ahozko Narrazio Zirkuitua antolatzen du azken urteetan. Aurtengoan urrian ekin zioten ahozko ipuinen kontakizunei eta datorren urteko maiatza bitarte, hilabete bakoitzeko azken asteen, bina artista arotuko dira hainbat gunetan euren lanak eskaintzen. Besteak beste, abenduan Sevillako Perepereze eta Madrilgo Girok galdeetako kideak izango dira. Eta datorren urtean Virginia Imaz eta Beatriz Egizabal euskaldunak eta Magda Labrag kanariarra, Marisa Amado txiletarra eta Alberto Sebastian kantabriarraren ipuinak entzun ahal izango ditugu Zirkuituan.

Virginia Imazek urteak daramatza ipuinak kontatzen.

Hori dela eta jende ugari eza-gutzen du arlo horretan.

Bide egileen beste lau sorta

HAMASEI IZEN BERRI gehitu dizkio Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak Bidegileen bildumari. Kazetaritzan, ikerketan, euskararen sustapenean eta herri kulturaren lan egin duten hamasei pertsonen lana, bizitza eta pentsamoldea biltzen dituzten hamasei ale horiek lau sortatan plazaratu dituzte. 30. sortak XIX. mendean jaio eta Euskal Herritik kanpo euskara lantzen jardun ziren Jean Pierre Goytino, Juan Antonio Irazusta (Aita Bonifazio Ataun), Norbert Tauer eta Imanol Apalategiri buruzko lanak biltzen ditu. 31.enak 36ko Gerra aurretik olerkigintza eta kronika euskaraz idatzi zutenei eskainia dago. Juan Bautista Bilbao Batxi, Jean Saint-Pierre Anxuberro, Enrike Zubiri Manezaundi eta Ander Arzelus Luzearren lanak eta bizitzak osatzen dute. Martin Ugalde, Etienne

Gerardo Markuletak honakoa adierazi zuen "Berria"-n: «Poesiari, gutxienez, prosa ona izatea eskatzen diot».

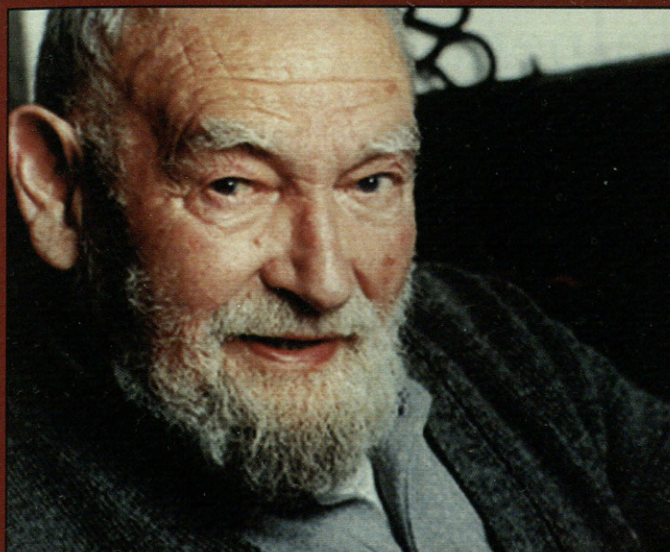
Antton Olariagak "Uk" aldizkarian: «Azken batean, komikigintza zer da ba? Pobreon filmak dira».

Anjel Valdesek datuok ematen zituen "Prest!" aldizkarian: «Duela 10 urte hemen saltzen ziren 100 diskoetatik 90 kanpoan egiten ziren, 10 hemen eta 10 horietatik 7 euskaraz egiten ziren, proportzio ona. Momentu honetan jaitsi egin da, kanpoan egiten diren horiek handitu egin dira 93-

94 arte eta hemen egiten diren 7-6 diskoetatik 4 bakarrik egiten dira euskaraz».

Frantxi Lopez Landatxe Koldo Mitxelena Kulturuneko zuzendaria zera zioen "El Pais"-en: «Informazioa eskuratu ahal izatea berekoikeriarekin nahasten duen jendea dago eta gai dira gida turistiko bat hausteko».

Kirmen Uriberen hitz hauek bildu zituen "Gara"-k: «Poesia errezitaldian, zer irakurtzen duzun garrantzitsua da, baina nola irakurtzen duzun ere bada garrantzitsu».

Oteizaren protagonismoa

Gero eta hobeto ezagutzen dugu Oteiza, azkenaldiko ekimenei esker. Esaterako, azaroaren hasieran inauguratu zen Alzuzan bere etxea eta lantokia izan zena. Laborategia, liburutegia, tailerra, etxea... denak dira ikusgai. Eta bertako gauza asko berak utzi bezala daude oraindik. Gainera, Soledad Alvarez historialariak "Jorge Oteiza. Pasión y razón" artistari buruzko lehen liburu monografikoa plazaratu du. Oteizari merezi zuena eman nahian. Bertan Oteizaren inoiz argitaratu gabeko irudiak jaso ditu. Orain, Bilboko Arkitektoen Elkargo Ofizialak Oteizak arkitekturarekin izan zuen harremana gogoratu nahi izan du. Izan ere, alderdi hori bakan batzuek ezagutzen zuten soilik. Horretarako urtarilaren 29a arte hainbat hitzaldi eskainiko dituzte eta artistaren zenbait arkitektura proiektu erakutsiko dituzte.

Salaberri, Iñaki Barriola eta Karmele Goñi dira 32. sortan landu diren pertsonaiak. Eta azkenik, 33.ean, haurren euskalduntze eta alfabetatzean jardun dutenei buruzko liburuxkak bildu dira. Hain zuzen ere, Frantzisko Torres, *Aita Felipe Murietakoa*, Joxe Antonio Retolaza, Janamari Malharin eta Izaskun Arrueren lanaren berri ematen da bertan.

Fantasiari eskainitako atala Cortadan

DAGOENEO ARI DIRA 2003ko Gasteizko Film Laburren Cortada Jaialdia burutzen. Aurtengoak bi berrikuntza ditu. Batetik, Jaialdia Kulturama elkarteak kudeatuko duela. Bestetik, zine fantastikoari eskainitako Fant-Cortada burutuko dela hilaren 4an eta 5ean. Aurtengoan, adinekoak izango dituzte gogoan sail honetan. Hilaren 4an lehian gai horrekin loturik diren filmak eta nazioartean gai horri buruz egin diren lan onenak ikusi ahal izango dira. Hilaren 5ean, berriz, sail horren barruan bi luzemetraia eskainiko dituzte.

Garazikusek hamar urte bete ditu

NAFARROA BEHEREKO KULTUR eskaintzaren egitura garrantzitsuenetakoa bihurtu da Garazikus elkarte. Hori da sortu zeneko hamargarren urteurrenean atera duten ondorioa. Elkarte Donibane Garaziko Vauban zinemagela zaharra berreskuratzeko sortu zen. Eta egun, 550 kide ditu eta beste 40 boluntarioen lanari esker egiten du lan. Zinemaz haratago, beste hainbat alorretako kultur eskaintza burutu du azken urte hauetan. Guztira, 40 bat ikusgarri antolatzen ditu urtero.

Musika, artea, dantza, zinema... Horiek guztiak eta beste hainbat adierazpide bilduko ditu azaroaren 17an hasi eta hil honen 27an amaituko den Musicaexmachina jaialdiak. Bigarren urtez Bilbon 30 ekitaldi baino gehiago bildu dituzte. Horien artean aipagarriak dira Alec Empire, Most significant Beat edota Allied Vision-en musika emanaldiak; Amaia Urraren dantza saioa; edota 60ko hamarkada bukaerako Wim Wenders-en eta Mauricio Kagel-en laburmetraien emanaldia.

Kulturaren garai zailak.

Espainiako Autoreen Batasunak (SGAE) argitaratu berri du bere urtekaria. Honen arabera, 2002an Espainiako biztanle bakoitzak egunean hiru ordu eta erdi igaro zituen telebista ikusten batez beste. Telebista izan da hain zuzen txosten horren erregina. Bestelakoa da musikaren, zinemaren eta literaturaren egoera. Diskoen salmenta %19 jaitsi zen iaz Espainian eta dirudienez, 2005a arte jaisten jarraituko du. Musika da krisi egoera larrienean ageri den sektorea. Zinemari dagokionean, Espainiako zinemaren batez besteko merkatuko kuota 1996-2002 epean %11,65ekoa da, AEBetako %73,59ekoa den bitartean. Argitaratu diren liburuen kopurua mantendu egin da gutxi gorabehera (62.000). Baina liburu dendetan ale bakoitzak duen bizi-tza laburtu egin da. Izan ere, argitaletxetako nobedadeen kopurua ikaragarri handitu da.

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Napumoceno da Silva Araujo jaunaren testamentua

Germano Almeida

TXALAPARTA
175 orrialde/ 15 euro

Bego Montoriok euskaratua

Bego Montoriok euskaratu du Cabo Verdeko Boavista uhartearen jaiotako Germano Almeida idazlearen *Napumoceno da Silva Araujo jaunaren testamentua* nobela arrakastatsua. Manso zuzendariak zinemara eramateaz gain, nazioartean ere sari ugari jasotako idazlana dugu haxe. Germano Almeidak, bere lehen eleberria izan zen honetan, Mindelon guztiek begirunea erakusten zioten eta jadanik hilda dagoen merkatari entzutetsu baten benetako bizitza azaltzen du. Izan ere, Napumoceno jaunak testamentu luze bezain txundigarria utzi zien bere ondorengoei, eta haren bidez jakin zituzten gau-

zen artean, ordura arte inork ezagutzen ez zion alaba bat ere bazegoen, bulegoa garbitzen zion emakumearekin edukitako sexu harremanen ondorioz sortua. |

Antropologo handiaren lanak

XX. mende osoan Euskal Herriak izan duen antropologo handienaren lanak biltzen dituen liburua da Jose Miguel de Barandiaran Fundazioak Sara bilduman plazaratu duen *Vida y obra de D. José Miguel de Barandiaran*. Nolanahi ere, liburu honetan aipatzen diren On Jose Mielen bizitzako gertakariak haren ikerketa, azterlan, argitalpen eta jardura zientifikoen gainekoak dira bakarrik, ataundarrak bere bizitza luzean egin zituen lanak jasotzea baitu helburu. Horrela, bada, lehenengo atalean, haren ikerlanak agertzen dira. Bigarrenean, 1916tik 1990era argitaratu zituen 575 idazlanak. Hirugarrenean, sortu zituen aldizkariak -*Eusko-Folklore*, *Gymnasium*, *Idearium*, *Ikuska* eta *Eusko-Jakintza*-. Eta laugarrenean, argazki bilduma. |

Vida y obra de D. José Miguel de Barandiaran. 1889-1991

Ander Manterola,
Gurutzi Arregi

J. M. B. FUNDAZIOA
365 orrialde

Hondarribiko baserriak

Batzuen artean
HONDARRIBIKO UDALA
546 orrialde
19 euro

Hondarribian izan diren eta zutik dirauten baserriak

Fermin Olaskoaga, Luis Mari Elozegi, Jose Ramon Gebara eta Koldo Arteaga izan dira *Hondarribiko baserriak* ikerlanaren egileak. Hondarribiko Udalak hiri hori sortu zeneko 800. urteurrena ospatzeko bultzatu dituen ikerlanetako bat da, eta bertan izan diren eta oraindik zutik dirauten baserrien eta baserritarren berri ematen du, argazki ugarirekin. Erdi Arokoak dira Hondarribiko baserri asko. XV. eta XIII. mendeetakoak batzuk, eta XII.ekoak ere bai beste batzuk, hau da, 1203an Hondarribiak hiri-gutuna jaso aurrekoak. Hori eta liburuan aipatzen dituzten beste datu asko, ziurtasun osoz baieztatzen moduan daude ikerlan honen egileak, eskuratzea lortu duten dokumentazio guztia ondo arakatu eta gero. |

Etxeko txikienentzako ipuina

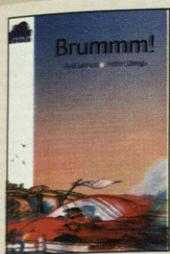
Marijane Minaberrik euskaratu du Gatuzain argitaletxearen *Gatuberde* haur saileko liburu polit hau, Fanny Millardek frantsesez sortutako *Kerman arraina*, alegia. Irudi koloretsuz eta hizki jostalariz horniturik dator arrain-ontzi batean asper-asper eginda bizitzea egokitu zitzaion arraintxoari buruzko kontakizuna. Hain aspertuta zegoen Kerman beti bakarrik presondegi hartan bizitzeaz, halakoan etxeko jabearen sakelara jauzi egin eta handik joan egin zela, munduan zer berri zen ikustera. Erreka gertu zuela sumatzean, sakelatik atera eta beste jauzi batez, uretan murgildu zen. Beste arraintxo batek egin zion ongi etorria, eta zenbait aholku ere eman zizkion gure Kermani. Errekan ondo bizi nahi bazuen, ez zien inolaz ere amuei kosk egin behar. Hura Kermanen ikara! |

Kerman arraina

Fanny Millard

GATUZAIN
32 orrialde
13 euro

Brummm!

Anjel Lertxundi
Antton OlariagaELKAR
30 orrialde
4,95 euro

Pospoloekin jolasten zuen haurarena

Antton Olariagaren marrazki esanguratsuak lagun dituela dator Anjel Lertxundik sortutako istorio hau. Haur txiki bat du protagonista, Niko. Aita patatak zuritzen ari dela ikusi du mutikoak eta, lagundu nahirik, aulki bat arrastaka aitaren ondoraino eraman eta patata bat luzatu dio. Baina aitaak sustoa hartu du, ez Nikok emandako patata. Gainera, aulkitik jais-teko oihukatu dio, eta haurrak hala egiten du, baina gero ez daki zer egin. Telebista piztuko luke, baina futbola ematen ariko dira, edo gerraren bat, eta Nikori ez zaizkio futbola eta gerra gustatzen, satorren edo zizaren dokumentalak baizik. Zer egin dezake? Bat-batean pospolo-kaxa bat ikusten du eta harekin hasten da jolasten. ■

Martin Ugaldere ipuinak entzuteko formatuan

Andoaingo Udalaren babesaren bidez du Manuel Larramendi Kultur Bazkunak Martin Ugaldere *Hiltzaileak*, Venezuelako euskaraz argitaratu zen lehen lana entzuteko formatuan kaleratzeko orduan. Martin Ugaldere ipuinak gogoangarriak biltzen dira bertan. Joxe Manuel Goikoetxea izan dute narratzaile eta Irusoin grabaketa-etxeak ahots askok hartu du parte haien irakurketan. Erbestean zegoela, 1956-1957 urteetan idatzi zituen Martin Ugaldere. 1936ko Gerrako gertaeretan oinarritutako narrazioak. ■

Hiltzaileak

Martin Ugaldere

MANUEL LARRAMENDI KULTUR
BAZKUNA

RAFA EGIGUREN

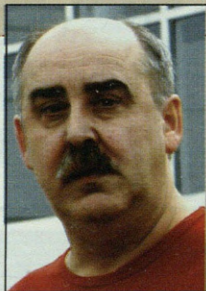
“Lan honen asmoa baratzaren atea ireki- tzea besterik ez da”

Txineratik itzuli dituzun olerkion etorkia?

VII. mendearen hastapenetan, Txinako lurraldeek bat egin zuten eta handik gutxira Tang dinastiak hartu zuen agintea. Garai oparoa ekarri zion erresumari, eta inoiz ez bezalako harremanak sortu ziren inguruko herrialdeekin. Enperadoreak, aginteari itzala emateko besterik ez bazen ere, jende jantzia behar zuen inguruan, eta azterketa inperial ospetsuak jarri zituen abian: Erresumaren zerbitzuko arduraren bat eskuratu nahi zuenak, eta funtzionario edo mandarin bihurtu, era askotako frogak gauditu behar izaten zituen, eta olerkigintzan trebatu ezean ez zegoen atarramentu onik. Olerkigintzak gora egingo zuen horrela, ez da hala?

Ohiz kanpoko garrantzia eman zitzaion hala gortean nola herriko jendearen artean ere. Askoz geroago, XVIII. mendean, Tang garaiko olerki asko zebiltzan oraindik herriaren ahotan, eta Quang Long enperadoreak berrogeita hamar mila inguru bildu zituen *Quan Tang Shi* liburuan. Bostehun mila ere ba omen zeuden bere garaian, baina denborak ez du barkatzen. Olerkariak ere ez zaizkigu denak heldu, baina Quang Long enperadorearen bilduman 2.300 baino gehiago daude. Batzuk besteak baino hobeak izan daitezke, baina hogeiren batek, gutxienez, eragin nabarmena izan zuten handik aurrera sortu ziren idazleengan.

Du Fu, Wang Wei eta Li Bai horietakoak izango ziren? Jakina, eta hain zuzen ere haien olerki sorta txikia da *Mandarin dotore* liburuan plazaratzen dena, lan honen asmoa olerki baratze horren atea zabaltzea besterik ez baita.

egileari galdezka

Tangdarren garaiko oler- kiak euskaraz

Liburu-disko zoragarri batekin plazaratu zaigu Gaztelupeko Hotsak-en Paper

Hotsak argitaletxea. *Mandarin dotore* du izena, eta bere orrialdeetan Jose Luis Zumetak irudi bihurtu ditu Rafa Egigurenek euskaratutako Txinako Tangdarren erresumako zenbait olerkarik idatzitako poemak. Joserra Senperenak, bestalde, olerkiok irakurtzeko musika konposatu eta jo du. VII. mendetik X. mendera luzatu zen Tangdarren agintaritza oparoa. Erresuma hartako funtzionarioek olerkigintzan nabarmenak behar zuten izan, eta mandarinak Mandarin Dotore bilakatzen ziren. Etxe oneko semeak izaki, bidazti ibiltzen ziren gaztetan, eta karguren bat eskuratu arte bide luzea ibili behar izaten zuten azterketa inperialetan parte hartzeko. Horregatik, beharbada, ibaiez eta mendiz bete zituzten

Mandarin
dotoreDu Fu, Wang Wei,
Li Bai

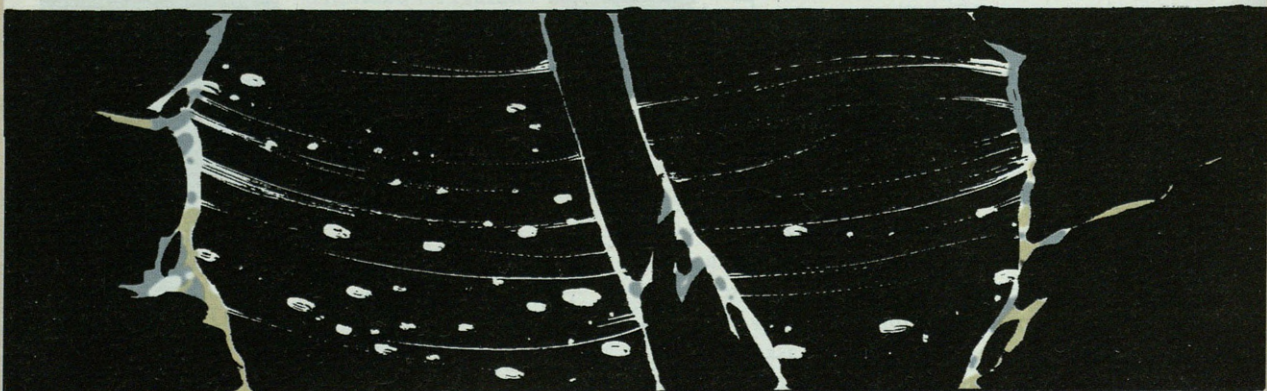
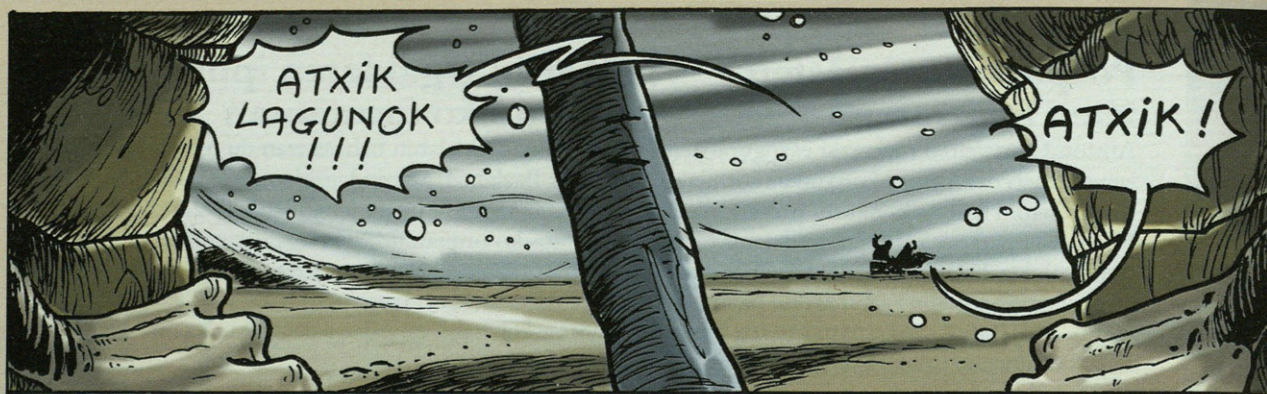
PAPER HOTSAK

124 orrialde
30 euro

olerkiak, eta alde egin behar duenaren kezka eta urrun dabilenaren herri-mina aipatzen dituzte sarritan. Erresumaren aldeko arduraren bat betetzen goizean, eta gauean erbestean galduta, bazuten bere garaia berri, eta gerra sekula goratu gabe, mendekoa-aren aldeko eta bidegabe-keriaren kontrako olerkiak idatzi zituzten, liburuan ikus daitekeen bezala. ■

Gartxot

erdiko kaiera

2003ko abenduaren 7a

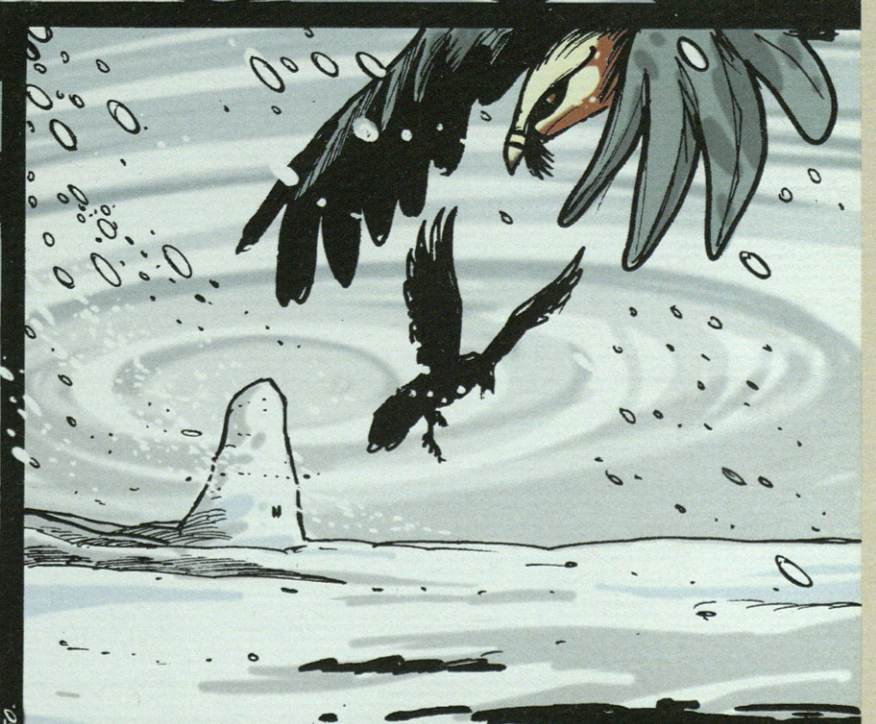
ARGIA

36

ATXI': EUTSI

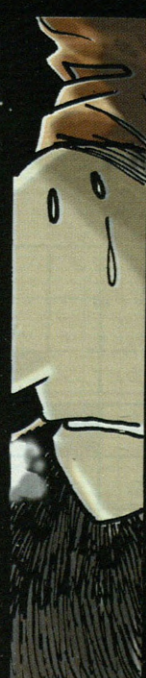

1110. URTEA LAISKI
GORDINA IZAN OMEN
XENUEN NAFARROAKO
MENDIALDEAN...

LAISKI: BIZIKI, ITSUSKI

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Senideak	▼	Txorizoak	▼	Apal, xume	▼	* DEITURA	▼	Irudi ortodoxoa
	* IZENA		Titulu ingeles		Atzizkia		Pirinioeta-ko gailurra		
	▶		▼		▼	+	▼		▼
	Ezin hobeak	▶							
	Sufrea								
Ez handia ez txikia	▼	Lapurdiko herria	▶ ▼			Gipuzkoa-ko herria	▶		
Gaixo		Nafarroako herria				Aierua			
▶		▼	Potasioa	▶	Iparretarrak	▼	Atzizkia	▶	
			Landare heze		Neguko kirola		Katu ar		
Aurrizkia	▶		▼	Gizon izena	▶ ▼		▼		Oxigenoa
Saihets hezurra				Bokala					Musika nota
▶			▼					Lantanoa	▶ ▼
								Ukapen	
Igarobide	▶			Abestia	▶		▼		Nor atzizkia
Zintzoa				Selenioa					
▶			Lehorrak	▶ ▼				Bokala	▶ ▼
			Kontsonantea					Bokala	
7 eguneko denbora tartea	▶		▼		Aldiak	▶		▼	

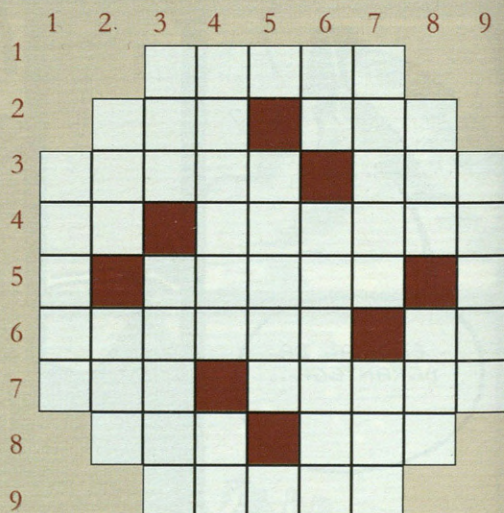
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Zuhaitz mota. 2.- Zaren horrek. mendebaldean, naiz. 3.- Hortaz. Daukat. 4.- Ez eme. Basa. 5.- Kontsonantea. Nafarroako udalerria. Röntgen. 6.- Nekezak. Bokal errepikatua. 7.- Azido desoxirribonukleikoa. Landare mota. 8.- Joan den urtean. Gauerokoa. 9.- Katu ar.

GOITIK BEHERA

1.- Bilkura. 2.- Galdetzaile bat. Erne! 3.- Egur. Pluralean, zangoaren atala. 4.- Esku itxi. Azkenekoa eta lehenengoa. 5.- Mila, zenbaki erromatarren arabera. Nasai. Kontsonantea. 6.- Non atzizkia. Poltsikoa. 7.- Detektagailu. Kitatzeke dago. 8.- Tente. Bizkaiko ibaia. 9.- Jaurtiketa.

Kontrapasa

Erantzunak zehatzuz joan ahala, pasa ezazu letra bakoitza dagokion lau-
kura. Beheko taula osatu ondoan Eugène Ionesco idazle frantsesaren
esaldi burutsu bat agertuko zaizu.

- I. Gako zorrotzeko eskua
- II. Legeen bilduma
- III. Aurreneko
- IV. Nafarroako udalerria
- V. Miaketa
- VI. Gu gintezen, eta zuek ..
- VII. Nindukazuen
- VIII. Deliberamendua

23	69	59	6	53	31	50	21	46
4	39	55	14	62	8	25	67	35
1	12	48	18	58	20	47	66	33
16	40	71	5	28	37	44	30	60
10	68	3	57	51	42	27	17	52
56	70	65	7	45	19	13	41	11
24	61	34	36	38	26	63	64	32
22	9	49	15	43	29	2	54	

Eugène Ionesco

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
12	13	14		15	16	17	18	19		20	21
22		23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
	33	34	35		36	37		38	39	40	41
42	43	44	45	46	47		48	49	50	51	52
53	54	55	56	57	58		59	60	61	62	63
64	65		66	67	68	69	70	71			

Soluzioak

Hitiz gurutzatuak
Esker eskaini: 1. Zumar, 2. Zulk Naz, 3. Betzar, Dur, 4. Ab. Bazar, 5. T. Oñar, 6. Zallak, Oo, 7. Adu, 8. Laz, Lo, 9. Katar
Kok. bote: 1. Bizar, 2. Zer Adit, 3. Zur, Oñak, 4. Uñak, 5. M. Zabal, 6. An. Sakcha, 7. Radar, Zor, 8. Zur Oka, 9. Troia.

K	A	O	R	V	*	A	E	T	S	A	*		
A	*	K	U	I	K	S	I	A	N	O	*		
*	A	U	T	A	K	I	B	I	*	*	*		
A		L	A	I	S	E	H	I	S	A	*		
O	*	O	K	E	N	E	I	R	I	T	*		
N		T	U	I	K	*	K	I	*	E	R	I	*
O		Z	E	L	*	A	R	A	S	*	E	*	*
K		A	I	A	K	I	B	*					
I		A	R	S	U	S	J						
*	I	U	*	L	*	N	*						

Kike Amonarrizen umorea

Rajoy eta txakurra

Prestigieren hondamendia-
ren urteurrena bete berri-
dugun honetan, Mariano
Rajoyri Muxian gertaturiko
jazoera bat kontatuko dizuet.

Herriko kaleetatik barrena zebilela, txakurtxo bat inguratzen ari zen neska-mutiko tropela ikusi omen zuen. Inguratu eta:

- Zer egiten duzue txakur-
txoarekin? Ez zenioten minik
egingo, ezta?

- Ez, ez, ezta gutxiagorik ere! —erantzun zion neskato batek—. Txakurtxo hau gaur goizean bertan azaldu da herrian eta denok eraman nahi dugu etxera. Eta ados jartzen ez garenez, erabaki dugu gezurrik handiena esaten duenak eramango duela.

Rajoyk, hori entzunda, haurren aurrean aztoratu planta egin eta:

- Hori ez da egin behar ordea. Gezurrak esatea oso itsusia da. —Prensaurreko batean balego bezala, hasi omen zitzaien hizketan haurtxoei: "Gezurra esatea bekatua da eta hori ez da inoiz egin behar... —eta ia ordu laurdena gezurrari buruzko sermoitxoak bota ondoren honela amaitu zuen— eta gehiago esango dizuet; nik zuen adina neukanean, ez nuen sekula gezurrik txikiena ere esan!":

Marianok diskurtsoa bukatu eta haurren artean isiltasun osoa egin zen. Rajoy gustura zegoen: "Mezua jaso dute eta zer esan ere ez dakitela geratu dira" -zioen bere artean-.

Haurren arteko begiradak
amaitu zirenean ordea, handie-
netako batek hartu zuen hitza
eta:

- Konforme. Zuk irabazi duzu. Eramazu txakurtxo!

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA ETA ARGAZKIAK:
IÑIGO TXINTXURRETA

Lehorraren altxorra

Bakio

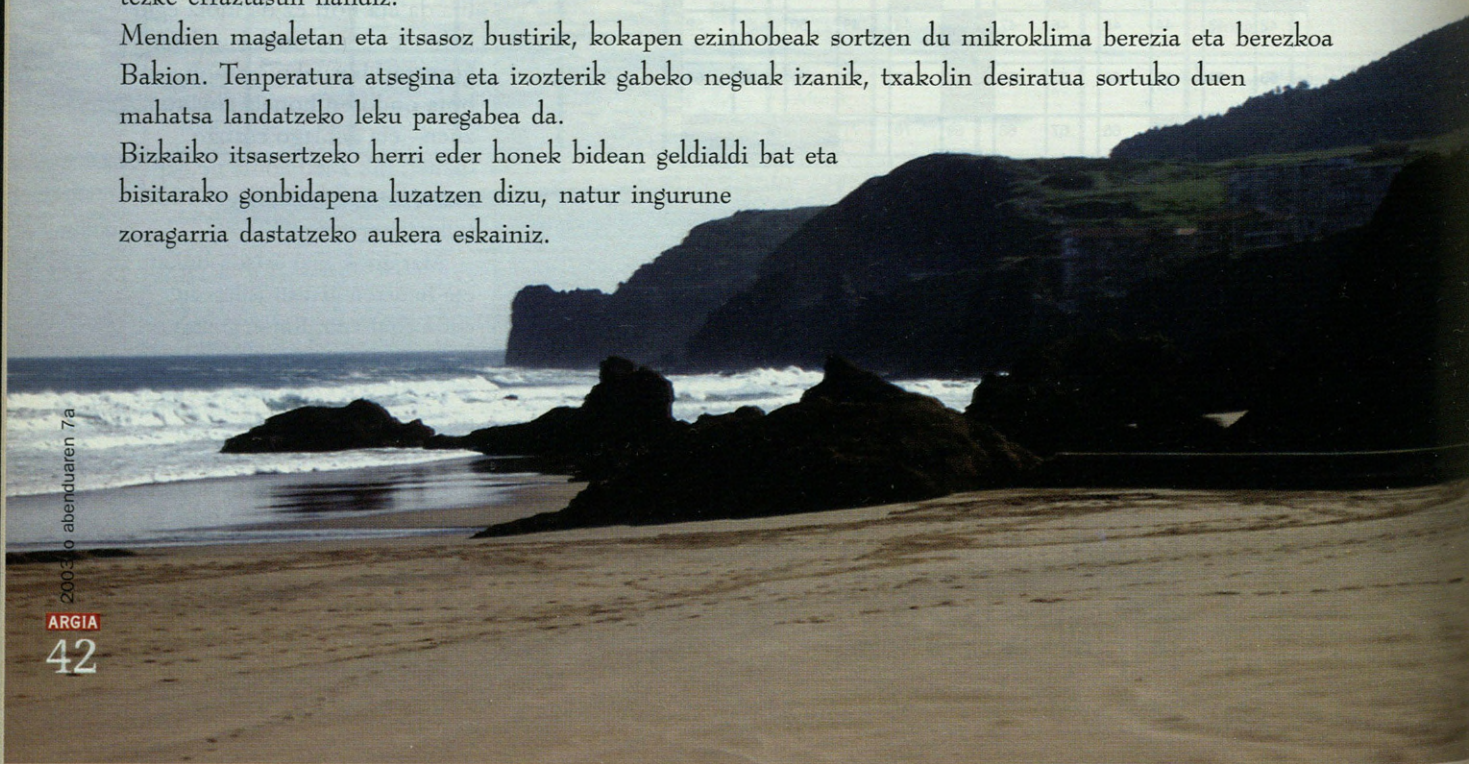

Sollube eta Jata mendien babesean, Bakio herria luzatzen da itsasoa egarritz bilatuko balu bezala. Itsasaldeko herri bezala, izaera propioa badauka ere, Bakioren aberastasuna lehorraren eta itsasoaren beraren arteko orekan datza. Itsasoari begira dagoen herria dela askok uste badute ere, barnealdeak ere badu bere garrantzia Bakion, behialako arkitektura txundigarriak adierazten duen bezala.

Arkitektura hori bera da bisitariarentzako espresuki prestatutako ibilbideen gaia. Kresala usainaz eta itsas haize goxoaren konpainian, antzinako baserriak, jauregiak, baselizak eta beste monumentu asko bisita daitzke erraztasun handiz.

Mendien magaletan eta itsasoz bustirik, kokapen ezinhobeak sortzen du mikroklima berezia eta berezkoa Bakion. Tenperatura atsegina eta izozterik gabeko neguak izanik, txakolin desiratua sortuko duen mahatsa landatzeko leku paregabea da.

Bizkaiko itsasertzeko herri eder honek bidean geldialdi bat eta bisitarako gonbidapena luzatzen dizu, natur ingurune zoragarria dastatzeko aukera eskainiz.

Bakioko San Pelaio basiliza erromanikoa

Bakio eta Bermeo artean bakarti, kostaldeko errepidearen eskuinean eta belardi zabal baten erdian, Bakioko San Pelaio basiliza dago, erromaniko estiloan, Bizkaian gelditzen diren adibiderik interesgarrienetarikoa bat. Ermita, ondoren egindako obra batzuetan izan ezik, erromanikoa eta gainera, Bizkaiko kanpandorre erromaniko bakarra da. Kanpotik elizak nahiko baxua den kanpandorre lauangeluarra du; hura bilduz, sarrerako egurrezko atari zabala.

Nabe bakarrekota eta abside angeluzuzeneko, leiho txarabeldua duen tenplua da. Abside horrek ganga zorrotzeko estalkia du. Oinean erdiratutako sarbideak lau arki-bolta dauzka.

Bere estilokoetan arrunta den bezala, absidea ekialderantz zuzenduta dago eta sarrera, aldiz, mendebalderantz.

San Pelaioaren sorrerari buruzko dokumenturik ez badago ere, baliteke 1175ean eliza gisa eraiki izatea, Gaztelugatxe-

ko San Joan ermitak funtzionaltasuna galtzearen ondorioz, leku-beharragatik eta hara hurbiltzeko zailtasunagatik.

Adituen arabera, Zumetxagako elizaren garaikidea da, bi tenpluen arteko parekotasunak nabarmenak baitira.

Bakioko San Pelaio Bizkaiko arte erromanikoaren lau adibiderik garrantzitsuenen artean dago, Abrisketako San Pedro basiliza, Zumetxagako San Migel eta Galdakaoko Santa Mariarekin batera, azken hau monumenturik handienetakoa izanik.

Nola uler daiteke hain zaharra den estilo erromanikoa Bizkaiko bazter ezkutu honetan agertzea?

Batzuk diotenez, Erdi Aroan merkataritza nabarmena zeukan Bermeoko portuaren bidez eta beraz, Europa aldetik sartutako eragina izan daiteke. Beste batzuen

aburuz, Donejakueren kostaldeko bidetik iritsi ziren korronte artistikoen ondorioa da. Ezin da ahaztu kostaldeko bidea Konpostelarako biderik garrantzitsua izan zela mendetan zehar.

Bakiok ondare arkitektoniko eta kultura elementu multzo guztiz aberatsa biltzen du, ingurune naturalean gorde ere. Hiru ibilaldiren bidez, udalerraren historiaren berri izan dezagun gonbitea egiten zaigu, paisajearen berezitasuna gizakiaren arkitektura aberatsarekin nahastuz.

Hiru ibilaldiak Turismo Bulegoaren ingurutik abiatzen dira eta luzera ezberdinekoak dira, norabidea eta argibideak emateko seinaleez hornituta egonik. Hiru ibilaldien bideak lotzen dira haien artean gune askotan, bisitariari norabidea aukeratzeko parada emanez.

Baselizen bideak itsasaldera era-

mango gaitu, Santa Katalina, San Kristobal eta San Esteban baselizetara igotzeko. Herri arkitekturaren adibideak izanik, bere garaian izan zuten garrantzia erakusten digute. Hainbat auzotan sakabanaturik zeuden Bakioko lehen biztanleentzat baselizak batzeko eta espiritualtasunerako guneak izan ziren.

Bideak, San Pelaio bisitatu ondoren, Gaztelugatxe famatura hurbiltzeko aukera ere emango digu, geroxeago labarretatik Bakioko hondartzaraino iritsiz.

Soro eta ortuetan zehar Santa Urtsula baselizara iritsiko gara, Jauregien bideari jarraituz gero. Gure

bigarren ibilaldiak mendi hegaltik eramaten gaitu itsasaldera, han hondartza inguruan, Lafita etxearen ondora. Etxe hau XX. mendeko 60ko hamarkadako arkitekturaren eredu berritzailearen adibidea da. Herria zeharkatuz hainbat jauregi dotore ikusi ahalko dugu, Frantziako Bigarren estilokoak, neoeuskaldunak, neokantabriarrak, XX. mendearen hasierako Bilboko aberatsen opor-etxeak gehienak.

Hirugarren ibilaldiaren eskutik Bakioko barrualdea ezagutzeko aukera izango dugu, Basigo auzoa, hain zuzen ere, Bakioko jatorrizko herri gunea. Bertan Andra Mari

Ordaindu

BBK txartelekina
eta eraman itzazu opariak

bbk

www.bbk.es

Jatetxeak eta ostatuak

Non lo egin:

- Arimune ostatua.
Tel.: 94-6194022
- Bisalde nekazal turismoa.
Tel.: 94-6193019
- Gaztelu Begi pentsioa.
Tel.: 94-61924
- Joshe Mari hotela.
Tel.: 94-6194005
- Hostelería del Señorío de Bizkaia hotela.
Tel.: 94-6194725

Non Jan:

- Bolibar jatetxea.
Tel.: 94-6193000
- Busturia erretegia.
Tel.: 94-6194548
- Eneperi jatetxea.
Tel.: 94-6194065
- Gotzon jatetxea.
Tel.: 94-6194043
- Itxas-Begi jatetxea.
Tel.: 94-6194320
- La Bakiense jatetxea.
Tel.: 94-6194232
- Sabin Etxea jatetxea.
Tel.: 94-6194041

parrokia dago. Soro eta mahasti artean, barroko estiloko Elexpuru eta Hormatza jauregi bikainak ikusiko ditugu. Ibarrera jaitsi ondoren erromaniko estiloko San Migel baseliza aldera igoko gara, basoen artetik.

Erreka nagusia zeharkatuz, ibilaldiaren azken zatian dagoen Zubiaur

auzora iritsiko gara. Bertan, herri arkitekturaren etxe multzo garrantzitsua dago, haien artean Tabernazar izeneko baserria, Bakioko zaharrena. Bukaeran, Santa Katalina eta San Martin baselizez gain, Bekoerrot-Bengolea errota eta ola zaharren albotik igaroko gara gure abiapunturantz. ■

BASANDERE ARGITALETXEA

Birmingham 1, Pral. Eskubia
20002 DONOSTIA
Tel. / Faxe: 943 45 38 52

2004.eko EUSKAL KULTURAREN BEST-SELLERRA!!

Aintzinako euskaldunen denboraren neurketa eta bere aplikazioa ilargi-egutegian Josu Naberanek aztertuta arkeologia eta hizkuntzalaritzako materialen bidez.

Gainera, euskal aste, hil eta urteari buruzko jakintsuen teoria guztien berri ematen da liburuan.

Liburuarekin batera, eskuratu ahal izango duzu gure arbasoen jatorrizko egutegi izugarri ederra (koloretan), euskal historian lehen aldiz egiten dena.

INPRIMATZE-GASTUAK DIRELA ETA, EGUTEGIAREN TIRADA MUGATUA IZANGO DA

EGUTEGIA BASANDEREKO HARPIDEDUNENTZAT DOHAINIK IZANGO DA
(erosle arruntentzat Durangon salduko da, liburuarekin batera).

LORTU NAHI BADUZU APROBETXA EZAZU AUKERA HAU ETA BASANDEREKO HARPIDEDUN EGIN ZAITEZ
(edo opari moduan erregalatu lagunei eguberrietarako)
(2 liburu urtean - 15,5 euro bana -. Horrela, euskal identitatea ikertzen ari den Basandere proiektua bultzatuko duzu eta, bide batez, egutegia oraintxe bertan postaz dohainik jasoko.)

PROIEKTU ABERTZALE ETA AURRERAKOI HONETAN KOLABORATU NAHI BADUZU HARPIDETZA TXARTELA BETE ETA GOIKO HELBIDERA BIDA
(EDO TELEFONOZ ZUZENKI DEITU)

HARPIDETZA TXARTELA / TARJETA DE SUSCRIPCIÓN

Izen-abizenak / Nombre-apellidos

Helbidea / Dirección

Herria / Localidad Posta kodea / Código postal Tel.

Bankua edo Aurrezki Kutxa / Banco o Caja de Ahorros

Sukurtsala / Sucursal

Kontuaren zenbakia (20 digitu) / Número de cuenta (20 dígitos)

Data / Fecha Sinadura / Firma

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA, GARBIÑE UBEDA

MEDIKUNTZA TEKNOLOGIA

Zientzia espaziala minbiziaren kontrako borrokan

EGUZKI SISTEMATIK kanpoko planeta txikiak aurkitzeko erabiltzen diren teknika berrienak minbiziaren kontra borrokatzen ari diren zientzialarien esanetara ipiniko dira, gaitzaren lehen faseko zelulak aurkitzeko baliagarri izan baititezke.

Izar batek ematen duen argitasun itzelak inguruan orbitatzen duen planeta antzematea asko zailtzen du, baina hainbat teleskopioaren seinaleak konbinatzen dituen teknika erabiltzen bada, astronomoek eguzki eklipse moduko bat sor dezakete. Modu horretan, izarren dirdira neutralizatu egiten da eta beste planetetako argitasun apalagoak antzeman daitezke. Bestalde, teknika honek izan duen aurrerabideari esker, planetak antzemateaz gainera, planeta horien atmosferak ere ikertzeko aukerak sortu dira eta horretara ipini ditu Europako Espazio Agentziak ahaleginak.

Baina irudi bidezko teknika honek izan dezakeen beste erabilpen batek txunditzen ditu Herbeheretako mediku eta zientzialariak. Izan ere, ehun laginei egiten zaizkien irudi askoz hobeak lortuko lirake eta minbiziari lotutako ele-

mentuei sortu ordutako fasean helduko litzaieke.

Espazioko teknologiak minbiziaren kontra erabiltzeak baditu lehendik ere aurrekariak. Europako zientzialariek espazio sakonean X izpiak detektatzeko sortutako programa informatiko bat, esate baterako, larru azaleko melanomak al bait lehen antzemateko erabiltzen da. Sistema ximplea da: ehun bat lagin hartu, digitalizatu eta hainbat bider handitu ostean programa informatikoak kolore aldaketarik txikiak ere antzeman egiten ditu. ■

Herbeheretako zientzialariek izar handien itzalpean ezkutatzen diren planetak antzemateko erabiltzen diren teknika erabili nahi dituzte minbiziaren hasierako faseak detektatzeko.

Osasuna

JABIER AGIRRE

Autoan doazen umeen erdiak ez du seguru bidaiatzen

SERVEI CATALÀ DE TRÀNSIT (SCT) erakunde serioa da, hemengo gure Trafiko Zuzendaritzaren parekoa, nolabait esateko. Eta duela gutxi adierazi duenez, Kataluniako errepideetan zehar dabiltzan 12 urtetik beherako umeen %55ek inolako segurtasun-sistemarik gabe bidaiatzen du autoan doanean, neurri horiek ezinbestekoak diren arren, eta istripuren bat gertatuz gero, umearen bizitza salbatu dezaketen arren.

Datuak hangoak dira, noski, eta ez dauzkate Euskal Herrikoak orain bertan, baina zoritxarrez, hemengoak ere ez dira hain urruti ibiliko. 2002. urtean Katalunian errepideetako istripuetan hil ziren 13 umeetatik bakarra zen bere eserlekuan euste sistemaren bat zeramana. Edota, beste hitz batzuekin esanda, trafikoko istripu bat

gertatzen bada, bizitza salbatzeko askoz ere aukera eta posibilitate gehiago dituzte eserlekuetara behar bezala lotuak doazen haurrek, lotura edo euste sistema horiek oraindik ere (legez) derrigorrezkoak ez diren arren.

Kontuan hartzeko beste datu bat da haurren euste sistemak gero eta eskasagoak direla, normalean, zenbat eta ume gehiago joan autoaren barruan. Horrela, auto batean adin txikiko bakarra doanean, kasuen erdian (%50eko posibilitatea), haurra behar bezala lotuta joango da, bere adinaren arabera dagokion sistema euslea (aulkia nahiz segurtasun uhala) erabiliz. Automobil berean hiru, lau edo gehiago direnean batera doazen haurrak, ondo lotuak joateko posibilitateak ikaragarri murrizten dira, %11 soilik izateraino lau umeren kasuan.

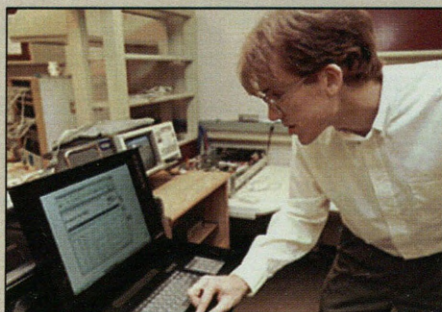
INFORMATIKA

Birus informatikoei aurrea hartzeko modua

JOHN LOCKWOOD Washington Unibertsitateko adituak programa kaltegarriak (birusak edo harrak) erabiltzaileen ordenagailuetara heldu baino lehen detektatzeko teknologia garatu du. Aditu horren esanetara jardun duen lan taldeak sortu duen "birus ehiztaria" hardware plataforma bat da berez, Field-programmable Port Extender (FPX) deitzen diote eta sare bidez transmititzen diren programa kaltegarriak helbidera heldu baino lehen harrapatzea du funtzio nagusia.

FPX sistemak, hainbat teknologia patentatu baliatuz, programa kaltegarriaren "sinadura" azkar batean detektatzen du. Sare bidez transmititzen diren datuak segundoko 2.400 milioi biteko abiaduran eskaneatzeko ahalmena du.

Adituen ustez, Interneteko birus eta harren erasoak gero eta okerragoak dira eta segurtasunerako mehatxu larria. Nimba, Code Red, Slammer, SoBigF eta MSBlast bezalakoek milioika ordenagailu kutsatu dituzte mundu osoan,

John Lockwood
Washington
Unibertsitateko
aditua birus infor-
matikoak suntsi-
tzeko sortu duen
hardware plata-
formaren aurrean.

eta sare handiak moteltzea eta enpresetako makinaren produktibitatea txikitzea lortu dute behin baino gehiagotan. Asteak edota hilabeteak behar izaten dira kutsatutakoak erabat garbitzeko. "Code Red Version 2" izeneko harrak kaltetutako ordenagailuak berreskuratzeko kostu zuzena, esate baterako, 2.600 milioi dolarretakoa izan zela uste da. Herri garatuetan zerbitzu garrantzitsu ugari gobernatzin dira ordenagailu bidez (energi sistema, finantza sarea, azpiegitura militarra...) eta programa kaltegarri hauek suntsitzeko duten gaitasuna ikusita, gero eta baliabide handiagoak ipintzen dira borroka informatiko honetan.

Gaur egun, Interneteko birus eta har gehienak ezin dira antzeman helburu duten ordenagailura iristen ez diren artean. FPXk, aldiz, erabiltzailearen ordenagailura heldu baino lehen identifikatzen eta ezabatzen du programa kaltegarria. I

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Hemen dela gorria!

EZ DAKIGU zenbaterainoko gorria, baina hemen da negua. Beroak, epelak eta hotziak ahaztu ditu lurrak, eta fresko, hotz, hotz-hotz eta izozte eta jelaletara jarria

da dagoeneko. Lurra bai, lurra bizi diren milaka onddo, bakterio, nematodo, har eta beldar, zizare, ziraun, intsektu saldo, bare, barraskilo, sator, satain, satitsu eta abarrak ordea? Horiek gorrialdia ahal den gozoen igartzeko prantatua dute habia.

Habiaren irrikatan indar zipitzik ere alferrik galdu gabe hor ditugu landareak, erreserben kudeaketa taktikoan azala gogortu eta gorri beltzenari ere kopeta zimurra erakusteko pronto.

Badira, halere, gorriaren gorritasunaren arabera kopeta erakuste horretan pattal samar azalduko diren landareak: hemengo hotza gorriegia egiten zaienak, sasoi kanpo haztea nahi ditugunak, haur, nerabe eta gazteak, helduak izanagatik landatu berriak, aurtengo aldaxkak, haziak... Aterpea da beti babes onena, denak ezin estalpezi josi ordea, eta bestelako zer edo zer egin behar.

Landareen ipurdiak eta sustraiak garatuak dituzten lursailtxoa babestea da aukera. Hotzak bistan dugun landare osoa erretzen badu ere, bere bueltan jarritako babesak zainak eta enborreko begiren bat salbatuko ditu, jeneralean.

Babes hori sortzeko erabiltzen diren materialak bi eratakoak dira, organikoak eta ez organikoak. Lehenengo horiek dira etxeko mugarrien barrurako tamainakoak. Eho gabeko pinu azala, pinu orria, orbela, sutautsa, zohikatza, lurrustela, konposta, artazortena, belar ondua, lastoa, garoa... edozein inorkin da ona. Landarearen ipurdiaren bueltan, ia erabat estaliko badu ere, hamabost-hogei bat cm lodi zabaldua lur altzoa ederki babestuko du. Temperatura gorrii planto emateaz gain sustraiak hornituko dituen lurra harrotu, osatu, aberastu... finean bitituko du eta izerdi berria datorrenean landareak bon-bon!

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Ikuskizunak

ALOÑA IPINTZA

JARDUNALDIAK

BILBO

- ◆ urtarrilaren 29a arte
Euskal Herriko Arkitektoen
Elkargo Ofizialeko egoitza

Jorge Oteiza gogoan

Jorge Oteizaren eta arkitekturaren arteko harremana aztertzeko, Euskal Herriko Arkitektoen Elkargo Ofizialeko Bilboko kideek ziklo bat antolatu dute Jorge Oteiza Museoa fundazioko ordezkarien laguntzarekin. Artista gipuzkoarra mintzagai izango duten hitzaldiak, mahai-inguruak, bideo emaldiak eta "Arkitektura Oteizarekin" erakusketa izango dira. Erakusketan artistaren zenbait lan, dokumentuak, argazkiak, gipuzkoarraren bizitzari eta lanari buruzko bideoak... bildu dira. Hitzaldietan eta mahai inguruetan, Oteizak arkitekturarekin izandako harremana aztertuko da. Hizlarien artean, Maria Teresa Muñoz, Nestor Basterretxea, Pedro Manterola... egongo dira.

JAIALDIAK

- ◆ abenduak 6
**DONIBANE
GARAZI**

Eliza

20:30

Euskal Kantu Txapel-

ketaren azken saioa izango da Bordeleko Opera Nazionalaren Koroak eskainiko duen kantaldia. Garazikus elkarteak udazkenerako antolaturiko ekimenei hasiera ematen dien ekitaldia da txapelketa hori.

HITZALDIAK

- ◆ abenduak 7
ZARAITZU

Uskartzeko kontzejuko etxea

20:00

Patziku Perurena idazleak *Koloreak eta zenbakien sinbologia euskal usadioan* izenburupeko hitzaldia emango du. Udazkeneko kultur zikloaren barruan Zaraitzu eta Erronkari-barreko Euskara Zerbitzuak antolaturiko ekimena da.

KONTZERTUAK

- ◆ abenduak 11
GASTEIZ

Azkena aretoa

20:30

Azaroaren amaieran hasitako *Kontrabanda Komunikazioa Tour*-aren egitarauarekin jarraituz, In-Komunikazioa lanean oinarritutako kontzertua eskainiko du Fermin Muguruzak. Begoña Bang Matu, Sorkun eta Eva Reina

ahotsak izango ditu lagun bira horretan. Bi ordu iraungo duen saioan, jazz, reggae, ska... eta euskal rocka entzuteko aukera izango da. Sarrerak salgai daude Gasteizko Tipo, Arriaga, Frudisk eta Azkena Gasteiz aretoan, eta Bilboko Azkenan.

JAIALDIAK

- ◆ abenduaren 14a arte

ZARAUTZ

Sanz enea kulturgunea

Olerti etxeak antolaturik, *Poesia Esperimentaleko Nazioarteko Jaialdia* egiten ari dira Zarautzen. Bertako eta nazioarteko 129 egile bildu ditu aurtengo deialdiak, eta besteak beste, Austria, Frantzia, Argentina eta Suediako ordezkariak daude.

Informazio gehiago:

www.gureagenda.com

Agendarako deialdiak hoguei egun lehenago bidali 943 37 34 03 faxera edo kazeta@argia.com helbidera.

Argitalpen honen edizioan lankide:

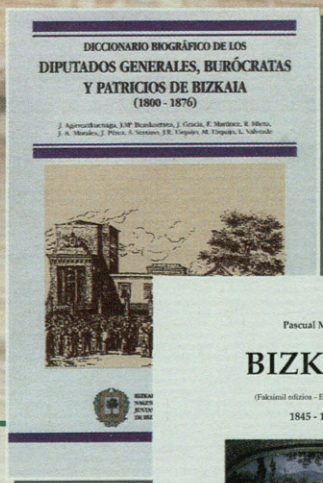
kutxa
gizarte ekintza

euskal liburu eta disko azoka

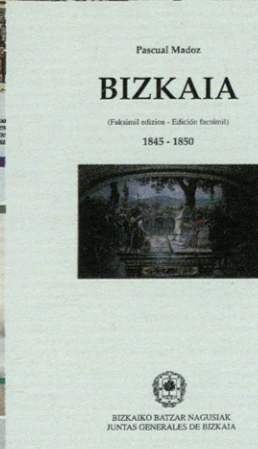
Durango 2003

abenduak 4,5,6,7, eta 8

AGIRREAZKUENAGA, J.
eta beste batzuk:
*Diccionario
biográfico de los
Diputados Generales,
Burócratas y Patricios de
Bizkaia (1800-1876).* -
Bilbao, 1995

MADOZ, Pascual: *Bizkaia 1845-
1850 (Faksimil edizioa).*
- Ed. Ambito. -Salamanca 1990

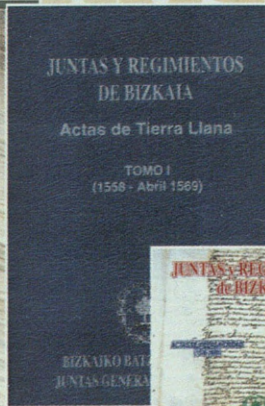

ZUGAZAGOITIA
MARZANA, G.:
*Código BIZKAIA
Kodea.* 1998

DIAZ GARCIA, M.S.:
*Enkarterrietako
errotak/La molinería
tradicional en
Las Encartaciones.*
1998

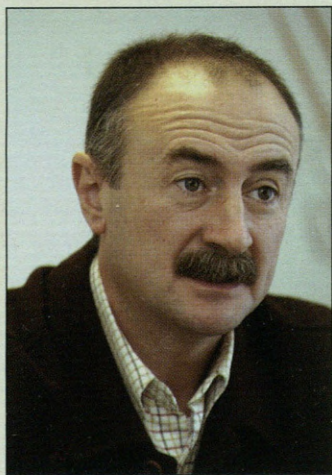
IZQUIERDO, MUXIKA, I
eta ALONSO BESTEIRO, R.:
*Meagintza irudietan
/Imágenes de la minería.* 1998

VARIOS AUTORES.:
*Juntas y Regimientos
de Bizkaia. Actas
Históricas 1536-1600.*
Nueve tomos y CD-
Rom. 1999

«Estatuaren helburua euskalgintza ETArekin homologatzea da»

Xabier
Oleaga

Xabier Oleaga kazetaria eta Partaide ikastoletako komunikazio arduradunak zortzi hilabete eta erdi egin zituen espetxean "Egunkaria auzia" dela-eta. Azaroaren 3tik 23ra arte, Intxaurrondoko Guardia Zibilaren kuartelera joan behar izan zuen egunero sinatzera. 24tik aurrera, berriz, Erretereriako Bake Epaitegira joaten da astean behin. Desatsegina bada ere, Intxaurrondora joatea baino samurragoa zaiola aitortu digu.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Eli Gorostegi

Zure askapena Martin Ugalde Kultur Parkearen aurkako erasoarekin batera etorri zen denboran. Nola hartu zenuen euskalgintzaren aurkako bigarren eraso hori?

Ustekabea. Bai nik, bai barruan geundenok. Beharbada, kanpoko egoeraren berri zehatzik ez genuelako. Ez genuen bigarren saio bat egongo zenik uste. Hala ere, nik kontrako sentimenduak izan nituen aldi berean. Alegia, egin zizkidaten itaunketetan poliziaren nondik norakoak ezagutu nituen, Guardia Zibilak *Euskaldunon Egunkariari* gertuko segimendua egin ziotela nabari nuen. Euskalgintzan ari den orori buruzko ikerketa egin dute eta atxilotutakoei galdeketa agertu zizkiguten informazioen arabera, juezak operazioarekin segi zezakeela igarri zitekeen.

Arrazoi bat aurkitu al diozu zure askapenari? Alegia, zergatik orain?

Juan Del Olmo epaileak ni askatzeko zalantzak izan zituen. Barruan uztea erabaki zuen eta gerora erabili zituen argudio juridikoekin bere erabakiari eustea ez zitzaion erraz izango nonbait. Ez nuke jakingo esaten zergatik askatu nauten orain. Auzitegi Nazionalaren epaiak politikoak dira nagusiki, politika legeen gainetik dago. Inork ez daki epaileak zer irizpideen arabera ari diren. *Egunkariaren* aurkako operazioak arrazoi politikoak zituen atzetik, batzuk libre utzi eta besteak barruan uztea arrazoi politikoengatik erabaki zuten. Iñaki Urija barruan edukitzea arrazoi politikoaren ondorioa da. Norbait kartzelan dagoen bitartean "Egunkariaren auzia" irekia egongo da, eta bien bitartean, Del Olmok nabarmentzeko duen joerarekin jarraituko du.

Espero al zenuen hau zuri gertatzea?

Frankismoa eta ondorengo garaia bizi izan genituenok une gogorak ezagutu genituen. Konpromiso sozialak izan

ditugunok badugu Espainiako justiziaren jazarpenaren berri, kriminalizatuak izateko arriskupean bizi izan gara. Hala ere, egoera hau gure garaiko kontua bezala gogoratzen genuen. Nik ez nuen gertatzea espero. Tamalez historia errepikatzen ari da, historia bizi-bizirik dago, historia oraina da, alegia.

Iragana oraina da. Etorkizunak, berriz, zer iradokitzen dizu?

Egoera politikoak bere horretan segitzen badu, nire pertzepzioak eraso hauek ez direla amaituko esaten dit. Guardia Zibilak eta epaileek informazio bilketa handia egin dute. Euskal

Euskal Herriak beste
motako zelai bat merezi du
egoera hau gainditzeko

gintza, eta ez bakarrik sektore hori, poliziaren jomuga dira, epaileek euskalgintza "kriminalizazioaren karpetan" sartua dute. Eta jokamolde hori orain arte bezain merke ateratzen zaien bitartean, horrela segituko dute. *Egunkariaren* itxierak erantzun soziala izan zuen, baina ez da nahikoa izan estatuaren ofentsibari aurre egiteko. Estatuak oraingo botere eragileek, legegileek nahiz justizia kudeatzen dutenek, hasitako bidean jarraitzea erabakita daukate. Edo hori da neronek bizitako esperientziak erakusten didana, behintzat.

Ba al dago egoerari aurre egiterik? Nola?

Ni baikorra naiz. Informazio pila dute, baina estrategia okerra. Jakina, harapatutakoek asko sufituko dute. Estatu ofentsiba gogorra egiten ari da, baina gaizki aterako zaio. Gaizki aterako zaio euskal gizarteak nik espero dudana bezala erantzuten badu, noski.

"ETAk badaki ezker abertzaleak ez duela joko zelai honetan ezer egiterik borroka armatua erditik kentzen ez badu".

Baina, hori azken finean esperantza da, eta esperantza beti ere metafisika da. Izan ere, gauzak ezin dira neurtu norbere egoeraren arabera. Adierazle batzuk daude eta horiek gutariko bakoitzaren bizitzaren gainetik garatzen dira, nahiz eta bakoitzari suerta dakioken abagunea gogorra izan.

Euskalgintza egungo jokaleku politikoan ez dela behar bezala babesten, esan duzu inoiz.

Bai. Baina erasopean dagoena euskalgintza baino gehiago da. Euskalgintzaren aurka jo dute baliabide tekniko edota juridiko bat behar dutelako euskal gizartearen —edo parte baten— aurka jotzeko. Gutariko inor ETArekin lotuko duen aztarna bat behar dute. Duela hamabi urte idatzitako paper bat hartu zuten eta *Egunkaria* hizpide zuelako ETArekin lotu zuten egunkari hau. Baina, hurrengoan Kontseilua —euskalgintzan ari den erakunderik modernoena aipatzearen— hizpide duen beste paper bat atera dezakete. Haien helburua euskalgintza ETArekin homologatzea da. Egoera konplexua da, ordea. Nik egoera honen hasiera Lizarra-Garaziko Akordioaren garaian kokatuko nuke. Harrezkero ezker abertzaleko hainbat erakunde legez kanpo daude, euskalgintzan ari diren sektoreak kriminalizatuak eta Eusko Legebiltzarra ere bidean dago. Finean, estatuak Lizarra-Garaziko Akordioan bildu ziren sektoreak ditu jomuga.

Euskalgintzak eta gizarteak, oro har, estrategia sendo eta batua antolatzeko beharra duela ikusten duzu, alegia.

Gakoa hor dago. Nik euskal gizarte bere emantzipazioaren bidean urrats batzuk emateko prest ikusten dut, haurgintza minetan dago, baina horretarako jokaleku berri bat behar du. Euskal Herriak sekula eduki ez duen jokaleku demokratikoa behar du. Oraingo jokaleku hau oso estua zaio. Jokaleku horren alde dauden indarrak biltzeko formula behar dugu. Tamalez, orain arte ez da abertzaleak

ez diren indarrak biltzeko formula bat asmatu.

Bien bitartean, abertzaleen arteko akordio baten aukera ikusi al duzu aurten?

Herri honen egoera adierazteko "haurgintza minetan" espresioa erabili dut. 1998tik gaurrera heldutasun puntu bat lortu da gizartean. Baina, euskal gizartearen emantzipazioa ezinezkoa da ezker abertzalea kontuan hartu gabe. Ezker abertzaleak heldutasun puntu bat lortu du, bazterketaren eta ilegalizazioaren prezio garestia ordainduz, noski. Gizartea, halaber, orokorrean indartu da. Lizarra-Garazin konprometitu ziren alderdiek zerbait ikasi dute harrezkero, egun baldintza helduagoak daude antzerako prozesu bati heltzeko.

ETArekin su-eten bat ikusten duzu epe laburrean?

Gizarteko indar politikoen aldetiko iniziatiba ausart eta konprometitua baldin badago ETAk borroka armatua bertan behera utziko duelakoan nago. Egungo jokalekua ezker abertzalearen gogoko joko-zelaia da. Zelai politiko hau ezker abertzalearena da. Baina ETAk badaki ezker abertzaleak zelai honetan ez duela ezer egiterik borroka armatua kentzen ez badu. Horretaz jabetzen bada eta konbizioak azken muturreraino eramateko asmoak nagusitzen badira, ETA erditik kenduko dela uste dut. Euskal Herriak beste mota bateko zelaia merezi du egoera hau gainditzeko. Euskal Herriak egundo izan ez duen aukera hori eman beharko luke ETAk. ■

Durangoko
Azoka
kolosala
izango da

JOSEBA SARRIONANDIA
Kolosala izango da

EREDUZKO PROSA GAUR

Hamaika idazkera eredu segundu batean

Euskal Herriko Unibertsitateko Euskara Zerbitzuak egungo euskarazko ereduzko prosaren corpusa jarri du sarean. Bertan, Ibon Sarasola euskaltzainaren aburuz eredugarriak diren 87 liburu txertatu dira, euskara batuan idatziriko esapideak hiztegi nahiz gramatika aldetik aztertu eta kontsultatu ahal izateko. Udaberrirako, 140 liburu inguru amaraunean izatea eta horiek guztiak osatzen dituzten milioika hitzen hiztegia kontsultagarri egotea espero da.

XABIER TELLETXEA

Herriko Unibertsitateko Euskara Zerbitzuak, Ibon Sarasola idazle eta euskaltzainaren gidaritzapean. Aplikazio hori Interneten da erabilgarri www.ehu.es/euskara-orria/euskara/ereduzkoa web gunean.

Donostiako Euskararen Udal Patronatuak babesturiko egitasmo horrek Sarasolaren ustez eredugarri diren 87 prosa liburu biltzen ditu. Euskaltzainak aukeraketa hori burutzeko aholkulari talde baten laguntza izan du. Juan Garzia, Josu Zabaleta eta Koro Navarro izan dira, besteak beste, talde horretako kide. "Sen subjektiboaren arabera egin dut hautaketa, hau da, nire ustez ondo idazten duten idazleen liburuak bildu ditut. Horrek ez du esan nahi corpusean sartu ez diren liburuak eredugarriak ez direnik. Joskeraren, esaldiaren orekaren, izenen, esapideen

eta egituren aldetik ondo idazten duten idazleak aukeratu ditut", adierazi digu Sarasolak. Web gunean txertaturiko liburuak 1998-2002 artean argitaratuak dira, guztira lau milioi hitz baino gehiago osatuak.

Zalantzak argitzeko baliagarria

Ereduzko Prosa Gaur ez da hiztegi bat, ezta gramatika lan bat ere, kontsultak egiteko datu base bat baizik. Esaterako, "ez da samurra" esapidea egun erabiltzen ote den eta nork erabiltzen duen jakin nahi badugu, bertan kontsultatzen ahal dugu. Sarasolaren aburuz, ez da tresna dogmatiko bat. "Erabiltzaileak bere senarekin jokatu behar du 'hau bai, hau ez' esateko". Bilaketaren emaitzak ez du esan nahi joskera edo egitura zuzenena hori denik. Arakatzailerak soilik testu-hitz hori zein idazlek nola erabiltzen duen jakinarazten du.

Euskaraz idaztean zalantzak dituen orori eta ikertzaileei zuzendua dago ereduzko prosaren corpusa. Alde batetik, helburu praktikoa du, hala nola, idazle ereduzkoek eskaintzen dizkieten irtenbideen berri ematea. Bestetik, ikerketa du helburu, hots, euskararen zer-nolakoak aztertu nahi dituenari lanabesa eskaintzea. Sarasolaren iritziz, "euskal hizkuntza-

EUSKARAZ IDAZTEN DUEN ORORI, sortu ohi zaizkio zalantzak testuak moldatzeko orduan, esapide zuzenak aukeratzeko edota hitz forma egokiak hautatzeko garaian. Esaterako, zein irizpide jarraitu beharko genuke "urrats eman" eta "urrats egin" esapideen artean egokiena hautatzeko? Hiztegitako adibideei erreparatzea litzateke aukeretako bat. Zorritzarrez, ordea, hiztegi konbentzionalek ez dituzte hitz edo esapideek testuinguru ezberdinetan izan ditzaketen esanahi edo joskera guztien adibideak lantzen.

Eguneroko bizitzan lagunekin, lan-kideekin, ikaskideekin edota familiako kideekin mintzatzerakoan erabiltzen ditugun esamolde, egitura eta esaerak geure egiten ditugu eta zerbait idaztera goazenean esapide horien zuzentasun maila zalantzan jartzen dugu. Duda-muda horiek guztiak kontsultatu ahal izateko, Ereduzko Prosa Gaur aplikazio informatikoa atondu du Euskal

Etorkizunerako asmoak

Udaberrirako, EHUKo Euskara Zerbitzuak www.ehu.es/euskara-orria/euskara/ereduzkoa gunean 140 liburu inguru izatea espero du. Horietako batzuk 2003koak izango dira. Dokumentazioa gehitzearekin batera, hitz bikoteak erakutsiko dituen hiztegi erraldoia ere izango da kontsultagai.

ren inguruan ikerketak egiteko dokumentazio eta informazio ugari biltzen du ereduzko corpusak”.

Garapen konplexuak

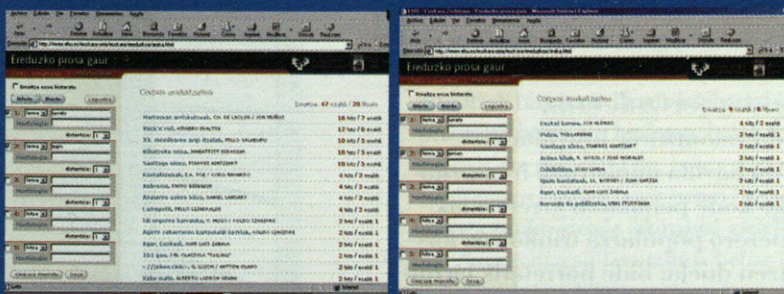
80ko hamarkadan *Orotariko Euskal Hiztegia* egiteko, euskal tradizio osoko corpus zabala eratu zuen Euskaltzaindiak. Horren harian, jarraipena egitea otu zitzaion Ibon Sarasolari eta lan horren ondorio garbia da amaraunean jarri berri duen datu basea. Halaber, egun euskararen normalizazioak dituen premiei erantzuteko beharrezkoa iruditu zitzaion idazle eredugarrien idazlanen bilketa egitea.

Sarasolak liburuak hautatu ostean, Rosetta testu zerbitzuak aplikazio informatikoan integratzeko zentzua duten esaldiak eta testuak zatikatu ditu. Euskarri teknologikoa, berriz, proiektu, antolakuntza eta zerbitzu informatikoa eskaintzen dituen Adur Software Productions (ASP) enpresak landu du. Informazioaren eta ezagutzaren kudeaketarako sorturiko Kapsula izeneko sistemaren bitartez, testu-hitz bakoitzari dagokion lema egokitu dio ASPk. Horrez gain, bilaketak egiteko motorra ere garatu du. Bertako arduradunek adierazi digutenez, lematizatzea izan da prozesurik zailena; izan ere, euskarak beste hizkuntzekin alderatuz, zailtasun gehiago baititu. Deklinabide, forma eta egitura ugari eta konplexuak euskara batuko lematizatzailearekin lantzea eginkizun korapilatsua dela azaldu digu Joxerra Aizpurua ASPko kideak. Hori dela-eta, euren etorkizuneko erronka nagusietako bat bilaketak egiterakoan hitzen zentzua ulertuko duen sistema arrakastatsua garatzea dela esan digu.

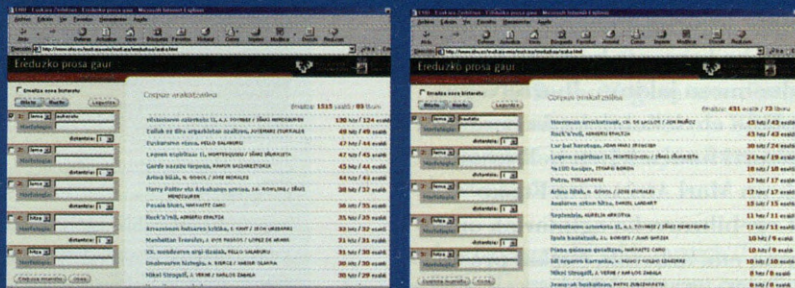
Harrera ona

Ibon Sarasolak jakinarazi digunez, memento harrera ona izan du web guneak. Euskaltzainaren aburuz, "oso erabilerraza eta praktikoa da, edonorentzako modukoa". Edonoren esku daude orain ereduzko euskara esapi-deak. ■

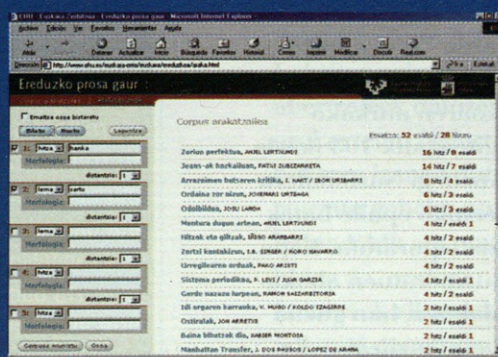
Bilaketak nola egin

Web gunean sartu gara eta zailantza bat argitu nahi izan dugu: zer ote da egokia-goa "urrats egin" ala "urrats eman" erabiltzea? Lehengo adibidea corpus honetara eramanez, "urrats egin" esapidea 47 esalditan eta 20 liburutan erabili dela ikusi ahal izan dugu. "Urrats eman", ordea, 9 esaldi eta 8 liburutan. Argi dago beraz esapide honekiko idazleen joera zein den.

Web guneak corpus arakatzailerak edukitzeaz gain, maiztasuna neurtzeko atala ere eskaintzen duenez, hitz edo egitura bat corpus osoan zehar zenbat aldiz eta zein modutan errepikatu den jakiteko aukera dago. Adibidez, "aukeratu" edo "hautatu" aditzen artean zein erabili ez dakigula aurkitzen bagara, bi horietatik euskal idazleengandik erabiliena zein den jakin dezakegu. Kasu honetan, lorturiko emaitzen arabera, idazle gehienek "hautatu" aditza erabiltzen dutela ikus dezakegu. Azken adibide gisa "hanka sartu" esapidea hartuko dugu. Corpus arakatzaileraren emaitzen arabera, Iparraldean esapide hori ez dela erabiltzen ondoriozta dezakegu eta Hegoaldean, berriz, erruz erabiltzen dela.

Babeslea: Arrasateko Udalak

Udalarekin harremanak euskaraz

Bero-beroan

Trinkotze bikoitza: PPrena eta abertzaleena.

Ez da zalantzarik Jose Maria Michavilla ministroak iragarritako kode penalaren erreformak bezero popularra trinkotzea lortzen duela; bide horretatik jarraituz gero esparru abertzale eta aurrerakoia trinkotzea lor dezakeen bezala, gizarte multzo zabal honek gauzak oso gaizki egiten ez baditu behintzat. Madrilen, PP gidari, bide mozketan jarraitzen dute segurtasun handiz eta nazioarteko korrante handien babesa duenaren jakitun. Ibarretxeren plana eta lehendakaria bera dira neurri hauen lehen helburua; Juan Mari Atutxa eta Eusko Legebiltzarreko agintariak ondoen, eta, azkenik, euskal preso politikoak, beste behin ere. Espainiako egungo legezko esparrua noraino eraman daitekeen da gero eta gehiago hen-hemenka galdetzen dena, eta sozialista asko ere gero eta kezkatuago ageri da PPren norabidearekin.

EHUko itxialdi bategatik Auzitegi Nazionalera.

Joan den apirilaren 7an Leioako Campusean Unibertsitateko Lege Organikoaren aurkako itxialdi bat egiteagatik 103 ikasle Espainiako Auzitegi Nazionalera bidali ditu Getxoko epaile batek desobedientzia leporatuta. Kepa Manzisidor auziperatuen abokatuak azaldu duenez, hau guztia astakeria da, eta Auzitegi Nazionaletik fiskaltzak bertan epaitzeko eskaera atzera bota bazuen ere, epaileak bere jarra berretsi zuen eta auzia berriz Auzitegi Nazionalera bidali. Ikasleek auziaren aurrean posizioa ager dezaten eskatu diete Manuel Montero errektoreari eta Hezkuntza Sailari.

Sakabanaketaren beste biktima bat

Sara Fernandez 34 urteko iruindarra hil zen auto istripuz Aranda del Duero azaroaren 29an, Valdemoroko espetxera Iñaki Etxeberria preso bisitatzera zihoanean. Izaskun Urkijo, Iker Zubia presoaren neskalaguna, larri zaurituta eraman zuten Valladolideko Hospital Clinicora. Fernandez heriotzarekin, sakabanatutako presoak bisitatzera joandako 14 lagun eta senide hil dira 1982tik. Zaurituak dozenaka kontu daitezke, baina harrigarriena da nola ez diren hildako gehiago kontuan hartuta astero chunka senide eta lagun chunka edo milaka kilometro egitera abiatzen direla. Espainiako Gobernuak agintariek zorrotasunez mantentzen duten sakabanaketa politikak eragindako beste biktima batez hitz egin liteke kasu honetan, nahiz eta, biktimez gero eta gehiago hitz egiten den garaian, ahaztutako biktima izango den. Elkarretaratze instituzional eta arreta mediatikorik merezi ez duten hirugarren edo laugarren mailako biktimetakoak dira hauek.

Zer da...

Kapitalaren murrizketa

Enpresek ez dituzte kapitalaren gehikuntzak bakarrik egiten. Batzuetan, kapitala murriztu egin behar izaten dute. Egoera jakin batzuetan, enpresa kapitala murriztera behartua egoten da. Horrela, sozietateek kapitala murriztu egin behar dute baldin eta galerek balzuen ondasunak kapitalaren bi herenen azpitik murriztu badituzte eta, gainera, urte ekonomiko baten ondoren, errekuiperatzea lortu ez badute. Berebat murriztu behar da kapitala baldin eta galerek balzuen ondarea kapitalaren erdira murriztua utzi badute. Sozietatearen kapitala murriztearen helburu nagusia enpresaren oreka finantzarioa lehengora ekartzea da. Horrela, akziodunak bere tituluen

balio nominala murriztua ikusiko du, oreka finantzario berriak errepresentatzen duen kopururaino. Kasu batzuetan, operazio hori gero kapitala berriro gehitzeko egiten da, etorkizunari begira baliabide berriak sartzeko bidea ematen baitu. Horri "akordeo-operazioa" esaten zaio. Horrelako kasuetan, akziodunek lehentasunezko eskubidea dute kapitalaren gehikuntzan harpidetzeko, non eta Akziodunen Batzarrak kontrakoa erabakitzen ez duen eta beste akziodun batzuk sartzea nahi ez duen. Orobat gerta liteke enpresa batek bere baliabideei gehiegi iriztea eta horregatik bere kapitalaren murrizketa erabakitzea. Kasu horretan, operazioak berekin dakar akzio propioak erosi beharra, gero amortizatzeke.

Daniel Udalaiz

Akordioa euskalduntze sektorean

URTEBETETIK GORA iraun duen desadostasunari amaiera eman diote Eusko Jaurlaritzak eta EAEko euskaltegi pribatu homologatuen %85 ordezkatzeko duen taldeak. Izenpetutako akordioaren arabera, ikas-turte honetarako ikasle eta ordu bakoitzeko 1,80 euroko finantzake-ta izango dute euskaltegiek. Bestalde, bitariko batzordea eratu dute sektorearen epe luzerako egoera aztertzeko. Urtea bukatu aurretik alde bakoitzeko launa ordezkari bilera egingo dute.

Ikasmateriak
etorkinen uler-
mena garatu-
ko du batez
ere, kaleko
errotuluetan
agertzen diren
hitzak uler
ditzaten adibi-
dez.

ALBERTO ELONEGI

Etorkinentzako ikasmateriala

AISA izeneko ikasmateriala argitaratu dute Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza eta HABE erakundeak. Argitalpen berri hori Euskal Herriko ohiturak ezagutzen ez dituzten eta euskararekin harremanik izan ez duten atzerriarrentzat da. Helburu nagusia Euskal Herrira iritsi berriak direnei, euskarara hurbiltzeko aukera ematea eta euskal gizartean hobeto integratzeko bideak irekitzea da. Lau liburuz eta 60 orduko unitatez osaturiko materiala da.

Euskara "plus" da

NAFARROAKO Auzitegi Nagusiak Hizkuntza Eskubideen Behatokiak aurkeztutako helegiteari erantzunez plazaratu berri duen sententzian euskara jakitea "plus" bat dela dio. Behatokiak elebidunak ziren pertso-nak, langile elebidunak eskatzen zituzten lanpostuetarako bakarrik aur-keze zitezkeela zioen barne deialdia salatu asmoz jarritako helegitea zen. Auzitegi Nagusiak, Behatokiari arrazoia emateaz gain, Nafarroan inda-rrean zegoen 2000. urteko Foru Dekretuko artikuluetako bat bertan behera utzi du.

Hitzarmen Bereziaren dirua

IPARRALDEKO HITZARMEN BEREZIAK bozkatu eta xahutu gabe dituen diru partidak hizkuntzaren atalera bideratzeko eskaria egin du Euskal Konfederazioak. Hitzarmen Bereziak barneratu ez ziren lau egitasmo laguntzeko proposamena egin du: euskarazko prentsa idatzia, argital-penak, itzulpengintza eta unibertsitatea. Bestalde, hizkuntza politika garatzeko premia larria dagoela adierazi du.

Abenduak 3, Euskararen Eguna

DONOSTIAN egingo dituzte Gipuzkoako Aldundiak eta Eusko Jaurlaritzak Euskararen Eguneko ospakizun nagusiak "Euskara jalgi hadi mundura" lelopean. Mariasun Landak Internet bidez jarraitu ahal izango den konferentzia eskainiko du eguerdian Koldo Mitxelenan eta arratsaldeko 19:30ean euskararen agenteak bilduko dituen ekitaldia izango da Miramongo parke teknologikoan.

BAHEA

Hasier Huegun donostiarra azaroaren 26an iritsi zen Euskal Herrira. Kolonbiako ELN talde gerrilariak 74 egun bahituta izan ondoren. Une gogorak bizi izan dituela jakinarazi dio prentsari, batez ere hasieran, baina lasai zegoela ere gaineratu du, batez ere bahiketaren hastapenetik beren bizia errespetatuko zietela jakinarazi zietela-ko. Aurrerantzean lasaitasuna behar duela eta bere ohiko egoerara itzuli nahi duela jakinarazi du Huegunek.

Abenduaren 18an egingo dira EAJko EBBko lehendakartzarako hauteskun-deen bigarren itzulia. Modu honetan, lehen itzulian egindako hauteskunde-en erabilera saihestu nahiko luke EAJk. Herrietan hautatutako ordezkari-ekin egingo da Batzar Nagusia urtarilaren 18an eta orduan erabakiko da EBBko lehendakari berria Josu Jon Imaz edo Joseba Egibar den.

Atarrabiako udal talde guztiek (EA, PSN, IU eta Aralar) arbuaitu egin dute UPNko alkateak ikurriña udaletxetik kendu izana. 1977tik udalaren ikur gisa erabiltzen da ikurriña, herritarrek erre-ferendumean hala erabaki ondoren.

Nafarroako zerrenda aber-tzalearen alde.

Aralarrek argi adierazi zuen joan den abenduaren 1ean Iruñeko Labriten egindako ekitaldian, abertzaleek datozen hauteskunde orokorretan Nafarroan zerrenda bakarra izango dutela. Bistan da gauzatu gabeko asmoa dela, baina EAJk ere onartzen duen bidea da, oraintsu Joseba Egibarrek elkarrizketa batean adierazi duen bezala. EA da orain arte isilik izan dena, kongresua dela eta batez ere, baina badirudi begi onez ikusiko lukeela ekimen hori. Batzarrek ere ez luke begi txarrez ikusiko asmoa. Hautagai independente indartsu bat bilatu nahi da eta gaurkoz bilaketa horretan datza ahaleginik handie-na.

Net Hurbil

PELLO ZUBIRIA

Ez maitatu gehiegi Txernobilek hilko duen jendea

1986an lehertu zenean Txernobilgo zentral nuklearrak batik bat Ukraina hondatu bazuen ere, auzoko Bielorrusia oso gogor kolpatu zuen. Eraginak aztertu eta arintzen aritu diren jakintsuetako bat orain agintariek kartzelan daukate, erotuta hilko den itxaropenean.

BIELORRUSIAN Gulag espetxe sistemak funtzionatzen du oraindik, Espainian Inkisizioak bezala. Horretaz zalantzarik ez du izanen Yuri Bandazhevsky doktorea han nozitzen denaz zerbaite irakurtzen duenak.

Amnesty International-ek babestu nahi (eta ezin) duen doktore hau 2001eko ekainetik dago presondegian. Anatomi-patologian mediku aditua, 1990ean Gomel hiriko ikastetxe nagusiko errektore izendatu zuten. Gomel inguruko eskualdean gogor eragin zuen Txernobilgo leherketak, eta mediku pediatria eta kardiologoa den bere emaztearekin batera zesio-137ak haurrengan dituen ondorioak aztertu zituen: bihotzeko arazoak, kataratak, zaharkitzea... Eritasun horien eta hartutako irradiazioaren arteko lotura kuantifikatzeko modua aurkitu zuen.

Herri txiki eta lasaiago bat utzi eta Gomelera joatean -33 urteko sasoi-ko gizona zen- eginbehar garrantzizkoak eman zizkioten. Batetik, Bielorrusiaren lurralde zabalak ukitutako kutsaketa nuklearraren ondo-

riok ikertzea eta bestetik arazo berriei aurre egingo zioten medikuak hezitzea. Azkar bihurtu zen Gomelgo institutua mundu osoan begi onez ikusitako ikerketa lekua, eta Ukraina eta Errusiatik (hauek ere Txernobilgoa nozitzen segitzen dute) etorritako sendagile asko hemen birziklatu ziren.

Laborategian eta batez ere haur eta helduekin (gaisoekin bezala autopsietan) ikasitakoak eraman zuen Bandazhevsky zesio-137aren eraginak bereziki aztertzeraz. 30 urte inguruko biziraupena duen zesio honek gogor hondatzen ditu kutsatutako zelula egiturak, eta azkenean organismoa heriotzera eramaten du. Giltzurrunak, gibelak, bihotza eta birrikak zesio-137ak nola suntsitzen dituen esplikatze "izotz puskak urtzea bezala" gertatzen dela esaten zuen.

Ez zen Bandazhevsky ikerketa hauetan zebilen bakarra. Elkarlanean zituen Bielorrusiako Irradiazioen Segurtasun Institutua (buru V.B. Nesterenko zuela) eta beste asko. Eta guztiek zientzia mailan argitzen zutena, demografiak ere azkar baieztatu zuen: herrialdean heriotza tasa milako 12 bazen, kutsatutako eskualdeetan milako 24koa zen, eta lekuri txarrean milako 26koa.

Azkar egin zuen topo Bandazhevskyk gobernuaren eta osasungintza publikoaren arduradunekin. Txernobil ondorengo egoera definitzerakoan, haurren leuzemia eta tiroideetako minbizia aipatzen zituzten soilik. Azkar hasi ziren kutsatutako lurra berriro goldatu eta landu beharra aldarrikatzen,

kutsaduraren eraginentzako dirulaguntzak gutxitzen eta nola edo hala Bielorrusia bertako janariz hornitzeko planetan.

Oi, laborari gaixoak...

Ikerlariek alderantziz pentsatzen zuten, baina beren posizioa ahuldutik zihoan. Kasurik egiten ez zietela ikusita, Bandazhevsky, Nesterenko eta beste ikerlari batzuen artean herritarrei gutxieneko aholku batzuekin laguntzen saiatu ziren. Liburuxka bat banatu zieten inguru kutsatutako gurasoei, horrelako eskariekin: "Haragia denbora luzez eduki ezazue ur gazitan; ahal bada ozpin pittin bat erantsi. Ura askotan aldatu. Grasak dauka irradiaktibitate gutxien. Patatak hobe egosita frijitu-ta baino". Heriotzera kondenatuta-

Eliteko polizien artean ageri dena da Bandazhevsky dokto-rea. Txernobilgo zentralari leher- tu berritan ateratako argazkiaz gain, herrialderik kaltetuena suertatu zen Bielorrusiako egu- neroako eszenak ikus daitezke. Erradiaktibitatea neurtzeko kon- tagailua dakusagu bitan, herri- tarren angustia iren. Gai- nean, emakume baserritar bat basoko fruituak prestatzen ari da, pozoituta dauden arren.

koentzako aringarriak.

Orduan lehendakari zen Lukaxen- kori idatzi zion: "Ikaratuta gaude herritarren artean agertzen diren minbizi ugariak ikusita. (...) Ez badu-

gu biderik jartzen herritarrek janari kutsatuak irentsi ez ditzaten, belau- naldi batzuen buruan jenderik gabe geratuko gara. (...) Gure nazioaren iraupena dago arriskuan". Gutu-

nean zioen gainera Txernobil pro- gramako diruak oker erabiltzen zire- la eta askotan (baita Mendebaldetik iritsitakoak ere) ostu egiten zituztela.

Hor hasi zen gizonaren galbidea. Eta 1999an ikerketen emaitzak publiko egin zituenean, bere heriotz kondena sinatu zuen.

1999ko ekainean -artean errektore zela- espetxeratu zuen poliziak. Ikasleak unibertsitatean onartzeko sobornoak kobratzen zituela egotzi zioten, baina aldi berean lege antite- rrorista ezarri. Hango polizia eta jujeen prozedurak irakurtzekoak dira, eta frantsesez dakien irakurleak ordubete gogor bezain argigarria pasako du Bandazhevskyren aldeko komitearen agiriak ikusiz. Gizon honen kontrako salatzaile nagusiak epailearen bulegoan drogatu zutela dio gaur egun!

Presio internazionalengatik kale- ratuta, berriro espetxeratu zuten 2001ean, eta sobieten garaiko KGBren metodo berak erabiltzen dituztenek jadanik lortu dute zienti- fikoa depresio sakon bateraino makurtzea.

Senarrarekin batera galdu zuen lana emazte medikuak ere, eta bere miseria ahal duen bezala lagun- tzen dio. Bisita urrietako batean hala esan dio senar presoak: "Egun batean entzuten baduzu nire kontra- ko akusazioak onartzen hasi naizela, horrek esan nahiko du jadanik hila naizela". ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

K A L I T A T E A

Produkturik onenak, MultiOpticasen

Aukerarik
zabalena
bettaurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
bettaurrekoetan.

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS

ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

Iñaki Mendiguren

Datorrela Asterix!

so maite dut Asterix, hain txikia baina ausarta!, erromatar harroputzei "irmo eta tinko" aurre egiten. Banako heroi gisa baino gehiago, bere herriaren patua miresten dut. Egunero nabil indar berezi hori eman diezagukeen edabe magikoaz galdezka. Esan gabe doa, edabe horrek euskal herritarren adostasuna gehitzea ekarri beharko lukeela, %60 inguruko gehiengo %75eraino-edo igotzea. Hona hemen ezinbesteko osagaiak:

Ezinbestekoa PP-k bere politikarekin (eta PSOEk politika-ezarekin) jarraitzea, abertzaleak gehitzen ari omen dira-eta. Bejondeiela, eta mila esker! Are gehiago, independentziaren alde "Erakundea" baino gehiago ari omen dira egiten. Bat-batean goizean esnatu eta gauean ohaide izan duzun muntroaz ohartzean, izututa, betiko alde egitea izan liteke independentzia. Cuevas eta Rouco Varela eta Jesus Cardenal eta Jimenez de Parga eta Rodriguez Ibarra eta Fidalgo ("Basta Ya"ko manifestari) eta Anson... ohe-lagun? Horiek ordezkatzan duten guztiarekin "elkarbizitza adiskidetsua"? Utikan, ez gara masokak! Hobe dibortzioa ezkon-bizitza txarra baino.

Ezinbestekoa, abertzaleen artean, batzuk gogortzea eta besteak biguntzea, ea hurbildu eta behingoz erdibidean topo egiten dugun. Alegia, hilaren 28an lehendakariak "irmo eta tinko" hitz egin zuen Legebiltzarrean. Biba zu, jauna! Egungo euskal gobernuak eta osatzen duten alderdiek bide horri eustea eta koherentziaz, epelkeriarik gabe, ezkutuko interes edo morrontzarik gabe... jokatzera abakigarria litzateke, bai bake-bidea eta bai burujabetasunaren bidea egiteko.

Ibarretxe espetxera joateak ere asko lagunduko luke. Poztuko nintzateke. Ez gaizki ulertu, ez baitiot hori opa. Baina herri-kontsulta bezain krimen larria egiteagatik itzalera joateko prest dagoen lehendakariak (boto asko irabazteaz gain) Herri honi duintasun-maila dezentea emango lioke. Ez gaude ohituta. Lezio handia litzateke.

Ezinbestekoa, bestetik, ezker abertzale "zorrotzenak" bere ertzak leuntzea, diskurtsoa gozatzea, pazientziaz, diplomaziaz eta malgutasunez hornitzea, eta ez jardutea ilar-giari zaunkaka amets maximalistekin itsututa. Zazpi txori batera harrapatu nahian, ea

ALBERTO ELORRIAGA

ihes egiten digun eskuan ditugun hiruretako batek! Zeren, ondo pentsatuta, Arnaldo maitea, hemen irabazita... oraindik... Gabon zahar gaueko mahats-aleak bakarrik dauzkagu!

Ezinbestekoa pin-pan-pun dabiltzanak ere armak trukatzera, badira-eta estrategia eraginkorrak, etikoak, estetikoak... Opariak eskatzeko aroan gaudenez, egizue, kortsikarren bidetik, "ekarpen garrantzitsua bat" indar-metaketan laguntzeko.

Baikor naiz, baina beldurtxoak ere badi-tut. Materialki ongi samar bizi gara gehienok, baina zamatuta (batzuetan premia errealek ase ezinik, eta askotan kontsumismoaren esklabu). Norberekeriak jota, zentzu kolektibo urriaz, gizartearen zati handi bat desmobilizatuta dago. Pasiboak nahi izan gaituzte:

Ibarretxe espetxera joateak ere asko lagunduko luke. Poztuko nintzateke. Ez gaizki ulertu, ez baitiot hori opa. Baina herri-kontsulta bezain krimen larria egiteagatik itzalera joateko prest dagoen lehendakariak (boto asko irabazteaz gain) Herri honi duintasun-maila dezentea emango lioke. Ez gaude ohituta. Lezio handia litzateke

hemen erreferendum gehiago egin behar zen eta lehenago. Orain gizarte-erantzun indartsuen beharra datorkigu ziur asko, baina prestaturik eta hezita ote gaude? Dena den, Ibarretxeren -eta besteen- plana kalera gehi-go jaitsi beharra dago. Ez da nahi, ala ezin da? Katekesi politikoan, behintzat, zero.

Bukatzeko. Emazteak sarri esaten dit euskaldunok fededunei predikatzen ematen dugula denbora, eta horrela "bertan goxo" geuretarrekin. Arrazoi du! PSOEren (eta PP-ren) jarraitzaileak irabazi behar ditugu, eta horretarako alferrik beldurra, hobe maitasuna... baina hain da hitz arraroa politikan! ■

Hitz batekin

Hizkuntza handi

Esanak esan Euskara

Abenduaren 3a, Euskararen Nazioarteko Eguna

aurrera doan **herria**

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

HABE

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza

DEPARTAMENTO DE CULTURA
Viceconsejería de Política Lingüística

120.000 lagunek plan bera dute Bizkaian

- Baskepensiones,
aitzindaria **Euskal**
Herriko epsv-en artean.
- eskaintzarik ugariena
inbertsio-aukeretan
- errentagarritasun
interesgarriko **plan**
bermatu berri bat
eskaintzen du orain
- **BBK**ren bermearekin
- eta, gainera, **opari**
bikainak jasotzeko
aukerarekin

1.800 eurotik 3.600era bitarteko
ekarpena: altzairu herdoilezinezko bost
katiluko jokoa, denak itxigailu
hermetikodunak.

3.600 eurotik 6.000era bitarteko
ekarpena: kristalezko erretilu biribil 1,
altzairu herdoilezinezko estalkiarekin
eta euskarriarekin.

6.000 eurotik 18.000era bitarteko
ekarpena: 2 erretiluko jokoa: bata
biribila, obalatua bestea, kristalezkoak
eta altzairu herdoilezinezko
estalkiarekin eta euskarriarekin.

18.000 eurotik gorako ekarpena: 113
piezako mahai-tresneria larruzko
estutxean.

baskepensiones

e.p.s.v.

Kontuan hartuko diren ekarpenak
dira, pertsona bera titular den
BBKren aurreikuspen nahiz
pentsio plan guztietara, 2003an
egindako ekarpen garbiak
(sartutakoei ateratakoak
kenduta). Opari bakarria ekarpen
garbi guztien arteko
kopuruagatik.

“... garairik onenak
aprobetxatzen zituelako
soberan zuena gordez...
eta etorkizunari
lasai begiratzen zion.”

